

גמרא סדורה

מסכת עירובין

פרק ד' - "מי נְהוּצִיאוּהוּ גוֹיִם"

לימוד פרק זה מוקדש לע"נ:
יעקב יששכר דב בן חיה ז"ל,

נולד בפולין בשנת 1939.

משפחתו ברחה מאימת הנאצים ונדדה באירופה, סיביר ואסיה. שריד משבט עצום.

עלה לארץ, שירת שנים רבות בחיל הים.

זכה והקים ביחד עם רעייתו ציפורה תבלח"א משפחה טובה ב"ה.

כולם יראי ה' ואוהבי אדם, תורמים לחברה ולמדינה באזרחות ובצבא.

בא משורשי חסידות ואיש חסיד היה, הולך בדרך ה' בתמימות,

מלא בשמחת חיים ועם כל אדם נקשר שיח רעים.

עלה ובא השמימה ב"ז באלול התש"פ ובשערי גן עדן מלאכים מקבלים פניו כמו שנאמר: "יעקב הלך

לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים..."

ת.נ.צ.ב.ה

מהדורה המעניקה חווית הצלחה

ומאהיבה את הגמרא על לומדיה

"אם היו בני אדם מרגישים במתיקות התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם"

(אור החיים הקדוש)

יצא לאור על ידי

עמותת "וכל בניך לימודי ה'"

ג' תשרי תש"פ

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמיין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ד. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק,

החלוקה לסוגיות ופסקאות,

שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה'" ולדניאל ברק ווינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת עירובין פרק ד' - "מי שהוציא והו גוים"

1. מא, ב

כ"י

מתני'
מי שהוציא והו נכרים. חוץ לתחום:
או רוח רעה. שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום ואחר כך נשתפה והרי הוא חוץ לתחום:
החזירוהו. לתוך התחום:
כאילו לא יצא. והרי כל העיר לו כד' אמות כבתחילה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח:
הולכי והו לעיר אחרת. והרי היא. מוקפת מחיצות:
או שנתנוהו בדיר או בסהר. שהן מוקפין והיקיפן גדול:
מהלך את כולה. דהואיל ומוקפת מחיצות הרי היא כד' אמות:
מפלנדרסין. שם מקום:
והפליגה. כשהיא מתרחקת משפת הים ונכנסת לאמצעי קרי ליה הפלגה ולשון לעיז הוא שקורין לשלולית הים פיליג {לב ים}:
הלכו את כולה. היו מהלכין בכל הספינה דאע"פ שהספינה הולכת בשבת ויצאו חוץ לתחום הוו כמו שיצא חוץ לתחום וניתן בדיר או בסהר שהספינה מחיצות לה:
שרצו להחמיר. בגמרא מפרש:
לנמל. פורטייו {נמל} בלע"ז ששם הספינות יוצאות מן הים לשפתו:
מה אנו לירד. מן הספינה לתוך העיר כלומר באנו מחוץ לתחום משחשיכה:

גמ'

והרשות. מי שיש לו נושין:

משנה

מי שהוציא והו גוים,
או רוח רעה - אין לו אלא ארבע אמות.
החזירוהו - כאילו לא יצא.

הולכי והו לעיר אחרת,

נתנוהו בדיר,

או בסהר -

דבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים:

מהלך את כולה.

רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים:

אין לו אלא ארבע אמות.

מעשה שבאו מפלנדרסין, והפליגה ספינתם בים,

דבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה - הלכו את כולה.

רבי יהושע ורבי עקיבא - לא יזו מארבע אמות, שרצו להחמיר על עצמן.

פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה,

אמרו לו לרבן גמליאל: מה אנו לירד?

אמר להם: מותרים אתם, שכבר הייתי מסתפל והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה.

גמרא

תנו רבנן:

"שלושה דברים מעבירין את האדם על דעתו,

ועל דעת קונו,

אלו הן: גוים,

ורוח רעה,

ודקדוקי עניות.

למאי נפקא מינה?

למיבעי רחמי עליהו.

שלושה אין רואין פני גיהנם,

אלו הן: דקדוקי עניות,

וחולי מעיין,

והרשות,

ויש אומרים: אף מי שיש לו אשה רעה.

ואידך?

אשה רעה - מצוה לגרשה.

ואידך?

זימנין דכתובתה מרובה.

אי נמי,

אית ליה בנים מינה, ולא מצוי מגרש לה.

כ"י

לקבלינהו מאהבה. דמכפרי עליה:

כשהן מספרים. אפי' יש בהן חיות הרבה שמדברים אעפ"כ מתין פתאום:

הדרוקן. חולי הפה מושג"א {פטרת (מחלת-הפה)} :
זודתא. לזמן תכריכין:

למאי נפקא מינה?

לקבולי מאהבה.

שלושה מתין נשהו מספרין.

ואלו הן: חולי מעיין,

וחיה,

והדרוקן".

למאי נפקא מינה?

למשמושי בהו זודתא.

2. מא, ב

רש"י

חזר לדעת. מי שהוציא אוהו נכרים וחזר לדעת לתוך התחום לא הוי כהחזירוהו דתנן במתניי כאילו לא יצא:

מהו דתימא. מתניי לצדדין קתני והחזירוהו דסיפא מילתא באפי נפשה היא ולא אהוציא אוהו נכרים קאי והכי קאמר מי שהוציא אוהו נכרים בין כשהוא עומד בחוץ בין שחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות ומי שהיה חוץ לתחום והחזירוהו נכרים בין שהיתה יציאתו ראשונה לדעת בין שלא לדעת אלא באונס הוי כאילו לא יצא: **קמ"ל.** ר"נ דסיפא דמתניי ארישא מהדר:

אמר רב נחמן אמר שמואל: יצא לדעת - אין לו אלא ארבע אמות.

פשיטא!

השתא מי שהוציא אוהו גוים - אין לו אלא ארבע אמות, יצא לדעת - מיבעיא?!

אלא אימא:

חזר לדעת - אין לו אלא ארבע אמות.

הא נמי תנינא:

"החזירוהו גוים - כאילו לא יצא",

"החזירוהו" - הוא דכאילו לא יצא,

אבל "הוציא אוהו גוים" וחזר לדעת - אין לו אלא ארבע אמות!

אלא אימא:

יצא לדעת והחזירוהו גוים - אין לו אלא ארבע אמות.

הא נמי תנינא:

"הוציא אוהו ... והחזירוהו כאילו לא יצא",

"הוציא אוהו והחזירוהו" - הוא דכאילו לא יצא,

אבל יצא לדעת - לא!

מהו דתימא:

לצדדין קתני:

מי שהוציא אוהו גוים וחזר לדעת - אין לו אלא ארבע אמות,

אבל יצא לדעת והחזירוהו גוים - כאילו לא יצא,

קא משמע לן.

רש"י

3. מא, ב

הוצרך לנקביו. זה שהוציאוהו נכרים מהו לצאת מדי אמותיו: את לא תעשה שבתורה. לאו דלא תסור (דברים יז) ותחומין נמי דרבנן: אי פיקח הוא. האי דנצרך לנקביו ויהבו ליה רבנן רשות למיפק חוץ לארבע אמותיו: עייל לתחומא וכיון דעל על. ומותר כאילו לא יצא דהא ברשות על ולא גרע מהחזירוהו:

בעו מיניה מרבה:
הוצרך לנקביו - מהו?

אמר להם:
גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה.

אמרי נהרדעי:
אי פיקח הוא - עייל לתחומא, וכיון דעל על.

4. מא, ב - מב, א

רש"י

פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו. ביום טוב לא הפסידו מקומן וכל העיר להן כד' אמות ויש להן לכל רוח אלפים אמה אם יי"ט הוא ואי שבת מותרין לאכילה במקום שחזרו:
אנוסים היו. על ידי המוציאן:
אסורין. לזו אותן מארבע אמותיהן ולא לאוכלן אפי' חזרו אלא אם כן חזרו שוגגין אבל מזיד לא:
הכי גרסינן תנאי היא דתניא פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו ולא גרסינן הכא וחזרו:
בשוגג יאכלו. במקום שהן שם אם יש אדם שעירב לאותו צד או שהיו בני עיר אחרת סמוכים להן:
רבי נחמיה אומר במקומן. אם חזרו למקומן יאכלו אבל שלא במקומן כל זמן שהן חוץ לתחום. לא יאכלו:
מאי במקומן. דשרי רבי נחמיה היכי חזרו:
אי נימא. אפילו במזיד דחשיב להו אנוסין והוי כהוציאיהו נכרים והחזירוהו:
והתנאי. אחריתי בהדיא רבי אליעזר ורבי נחמיה אמרי לעולם אסורין כו':
אלא לאו. על כרחך האי במקומן בשוגג קאמר מכלל דת"ק אף במזיד שרי היכא דחזרו ותרתי קולא אית ליה:
וחסורי מחסרא כו' שלא במקומן. שלא חזרו הוא דבמזיד לא יאכלו אם יצאו במזיד אבל חזרו במקומן (וזהו) במזיד נמי יאכלו:
ואתא רבי נחמיה למימר. האי בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו דקאמר אשלא במקומן אינו כן אלא במקומן איתמר דאם חזרו למקומן בשוגג יאכלו אם במזיד לא יאכלו ות"ק אית ליה דרב פפא:
לא במזיד. אפי' במקומן לת"ק אסור ומתני' לא תחסרי אלא כדקתני דלא איירי תנא קמא בחזרה כלל ורבי נחמיה אשלא במקומן אתי לאפלוגי דקאמר תנא קמא שוגג יאכלו ואתא רבי נחמיה למימר האי חילוק דיהבת בין שוגג למזיד לאו אשלא במקומן איתמר אלא במקומן והכי קאמר ר' נחמיה חזרו במקומן יאכלו בהאי שוגג דקאמרת אבל שלא במקומן אפילו בשוגג לא יאכלו:
והא מדתני. בהך אחריתי לעולם אסורין כו' מכלל דבתרתי פליגי ותנא קמא במזיד במקומן נמי שרי דאי חדא קולא הוא דמיקל ור' נחמיה בההוא הוא דפליג הכי איבעי ליה למיתני דתני' בקמייתא: במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו ואנא ידענא דאשוגג דשרי תנא קמא שלא במקומן קאתא רבי נחמיה למימר הא דשוגג דשרי במקומן הוא דשרי שלא במקומן לא ומדתן לעולם אסורין עד שיחזרו שוגגין שמע מינה לתנא קמא דשרי היכא דאיכא חדא להתירא כגון שוגג שלא במקומן או מזיד במקומן כיון דאיכא חדא לטיבותא וקאמר רבי נחמיה לעולם אסורים עד דאיכא תרתי להתירא שוגג ובמקומן ולעולם תנאי היא:

אמר רב פפא:

פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו, אפילו במזיד - לא הפסידו את מקומן.

מאי טעמא?

אנוסין נינהו.

איתיביה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא:

"רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים: לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין". בשוגג - אין, במזיד - לא!

תנאי היא,

דתנאי:

"פירות שיצאו חוץ לתחום,

בשוגג - יאכלו,

במזיד - לא יאכלו.

רבי נחמיה אומר:

במקומן - יאכלו,

שלא במקומן - לא יאכלו."

מב, א

מאי "במקומן"?

אילימא: "במקומן" - במזיד -

והא קתני בהדיא: "רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים:

לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין" - בשוגג - אין, במזיד - לא!

אלא לאו: "במקומן" - בשוגג,

וחסורי מחסרא, והכי קתני:

"פירות שיצאו חוץ לתחום,

בשוגג - יאכלו,

במזיד - לא יאכלו.

במה דברים אמורים: שלא במקומן,

אבל במקומן - אפילו במזיד יאכלו.

ואתא רבי נחמיה למימר:

אפילו במקומן נמי: בשוגג - אין, במזיד - לא."

לא,

במזיד במקומן: דכולי עלמא לא פליגי דאסור,

והכא - בשוגג שלא במקומן פליגי:

תנא קמא סבר: בשוגג - שרי שלא במקומן,

ורבי נחמיה סבר: אפילו שוגג, במקומן - אין, שלא במקומן - לא.

והא מדקתני סיפא:

"רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים:

לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין".

שוגג - אין, במזיד - לא,

מכלל דתנא קמא סבר: במזיד - נמי שרי.

שמע מינה.

5. מב, א-ב

רפ"י

פסיעה בינונית. דרך הליכתו של אדם אמה: **שבת בבקעה.** יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח: **והקיפיה נכרים מחיצות בשבת.** ולדירה כגון שהקיפיה לדור בתוכה דאי לאו הכי ביותר מבית סאתים לא משתריא לטלטולי בה אלא ד' אמות:

מהלך בה אלפים. דלא מהני ליה הנך מחיצות להיות לו כד' אמות דכי אמרינן כל הבית כולו כד' אמות היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום אבל הכא דבשעת שבייתה לא הוו מחיצות לא ואפי' לרבן גמליאל דאמר בהוציא והו נכרים ונתנוהו בדיר או בסהר דאע"ג דלא שבת באויר מחיצות נעשית לו כארבע אמות ומהלך את כולה התם הוא דמי שהוציא והו נכרים אין לו אלא ארבע אמות הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות אבל הקונה שבייתה שיש לו אלפים אמה לא הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות אלא אם כן שבת באוירן ותדע דהא רב הונא וחייא בר רב תלמידי דרב נינהו ואמר רב הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר והכא אסרי כשמואל ובמטני נמי הכי תנן לקמן בפ' כיצד מעברין (דף סא.) ומודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה אפילו סוף מדתו כלה במערה אינה לו כארבע אמות ואילו הוציא והו נכרים ונתנוהו בה מהלך את כולה והא דברי הכל היא:

ומטלטל בכולה. אפי' חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך מותר לטלטל על ידי זריקה כלומר מותר לזרוק שם דקיימא לן מחיצה העשויה בשבת שמה מחיצה וממילא שמענין דבתוך אלפיים מטלטל כדרכו דהא מחיצות נינהו: **ומטלטל בארבע אמות.** כאילו לא היתה שם מחיצה וטפי מארבע לא ואפילו בזריקה דלא שני לן בין טלטול כי אורחיה לטלטול דזריקה אלא במקום שמוותר לטלטל ואסור להלך כגון מתוך התחום לחוץ התחום אבל במקום שהוא מותר להלך אי שרי לטלטל בזריקה שרי נמי לטלטל כי אורחיה ואי אסיר. תרווייהו אסירי וכיון דאסר ליה רב הונא לטלטל באלפים שלו אפילו זריקה נמי אסור וטעמא מפרש ואזיל:

ומקשינן לרב הונא ונטלטל בכולה. ואפילו חוץ לאלפים ע"י זריקה דהא קיימא לן מחיצה הנעשית בשבת מחיצה היא בפ"ב (דף כ.) ונהי דאיהו לא מצי אזיל כיון דלא שבת באוירה לא הוי לה כארבע אמות אבל מכל מקום מחיצות נינהו:

שמא ימשך אחר חפצו. חוץ לאלפים הלכך גזרינן טלטול בזריקה אטו הילוך:

באלפים מיהת. שהוא מותר להלך בהן וליכא למיגזר בהו משום שמא ימשך אחר חפצו ניטלטל כי אורחיה טלטול גמור וכל שכן זריקה דהא מחיצות מעלייתא נינהו ומשני כיון דחוץ לאלפים אסור לטלטל אפילו בזריקה משום שמא ימשך אחר חפצו וכל שכן כי אורחיה דהא אין יכול להלך שם ולטלטל מיתסר נמי באלפים משום דהוי אלפים דיליה נפרצין לחוץ לאלפים דאסירי ליה משום גזירה שמא ימשך דהא אין הפסק ביניהן והויא מחיצה הנפרצת במלואה למקום האסור לה:

ומטלטל באלפים. אפילו כי אורחיה וחוץ לאלפים לא אפילו בזריקה:

לא כרב נחמן ולא כרב הונא. ומה נפשך אי גזר שמא ימשך אפילו אלפים ניתסרו משום מחיצה הנפרצת למקום האסור לה ואי לא גזר שמא ימשך לטלטל חוץ לאלפים בזריקה:

עליה דשמואל. דרב נחמן משמיה דשמואל אמרה:

דתניא כוותיה. דלא גזרינן שמא ימשך: **היה מודד ובא.** הנותן עירובו ובא לילך ממקום עירובו אלפים וכלתה מדתו בחצי עיר אחרת שעירבו את כולה אי נמי ביו"ט:

שלא יעבור תחום. אלפים ממקום עירובו ברגליו דכיון דלא שבת בתוכה לא הויא ליה כד' אמות:

במאי מטלטל. בכל העיר הואיל ותני שלא יעבור את התחום ברגליו:

לאו על ידי זריקה. אלמא לא גזרינן שמא ימשך לא במשיכה לא גרסי' ומאן דגרסי לה הכי קאמר ורב הונא אמר לך האי דקתני מותר לטלטל בכל העיר כולה במשיכה קאמר שמושך מחוץ לאלפים לתוך אלפים דהתם ליכא למיגזר שמא ימשך דלאו חפצו הוא עד דמייתי ליה לגואי וכי מייתי ליה תו לא מפיך ליה: הכי גרסינן אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר להלך:

אמר רב נחמן אמר שמואל:
היה מהלך ואינו יודע תחום שבת - מהלך אלפים פסיעות בינוניות, וזו היא תחום שבת.

ואמר רב נחמן אמר שמואל:
שבת בבקעה,
והקיפיה גוים מחיצה בשבת - מהלך אלפים אמה,
ומטלטל בכולה על ידי זריקה.

ורב הונא אמר:
מהלך אלפים אמה,
ומטלטל ארבע אמות.

וניטלטל בכולה על ידי זריקה!

שמא ימשך אחר חפצו.

באלפיים מיהת לטלטל כי אורחיה!

משום דהוי כמחיצה שנפרצה במלואה למקום האסור לה.

חייא בר רב אמר:
מהלך אלפים אמה,
ומטלטל באלפים אמה.

כמאן?

דלא כרב נחמן ולא כרב הונא!

אימא: מטלטל בארבע.

אי הכי, היינו דרב הונא!

אימא:

וכן אמר רבי חייא בר רב.

אמר ליה רב נחמן לרב הונא:
לא תיפלוג עליה דשמואל,
דתניא כוותיה.

דתניא:

מב, ב "היה מודד ובא,

וכלתה מדתו בחצי העיר - מותר לטלטל בכל העיר בכולה, ובלבד שלא יעבור את התחום ברגליו".
במאי מטלטל? לאו על ידי זריקה.

אמר רב הונא:
לא, על ידי משיכה.

6. מב, ב

אָמַר רַב הוֹנָא:

הָיָה מוֹדֵד וּבָא, וְכִלְתָּהּ מִדְתּוֹ בְּחֻצֵי חָצֵר - אֵין לוֹ אֶלָּא חֻצֵי חָצֵר.

פְּשִׁטָּא!

אֵימָא: יֵשׁ לוֹ חֻצֵי חָצֵר.

הָאֵי נְמִי פְּשִׁיטָא!

**מָהוּ דְתִימָא: לִיחֻוּשׁ דְּלִמָּא אֶתִּי לְטַלְטוּלֵי בְּכוּלָּהּ,
קָא מְשַׁמְעֵ לָן.**

רַש"י

פשיטא. דהא כלו אלפים שלו :
אימא יש לו חצי חצר. אותו חצי של חצר שבתוך תחומו מותר להלך כי אורחיה והתירא איצטריכא לאשמועינן ולאו איסורא דאידיך פלגא:
הא נמי פשיטא. דפלגא דבתוך מדתו אית ליה: (ה"ג אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר: פשיטא. דהא שמעינן ליה לרב הונא דגזר שמא ימשך: אימא יש לו חצי חצר. אותו חצי חצר שבתוך תחומו מותר לטלטל כי אורחיה והתירא איצטריך לאשמועינן ולאו איסורא דאידיך פלגא: **הא נמי פשיטא.** דפלגא דבתוך מדתו שרי דלא דמי לשבת בבקעה דהתם איכא למיסר לטלטולי אפי' בתוך אלפים משום טעמא דנפרצה דההיא ודאי נפרצה לקמום האסור לה שהרי מחיצות הללו לא היו כאן מבעוד יום והיתה אסורה לכל אדם וכשהוקפה בשבת והועילו לזה שבתוכו לאלפים הועילו לו ולא לחוץ אלפים שהן חוץ מתחומו והאי חוץ לאלפים לא היה לו שום היתר אצל שום אדם הלכך הוי מקום האסור ואוסר אבל חצר אין לומר בה חילוק פירצה למקום האסור דהא מבעוד יום חדא היא ונהי דאסרי להאי לטלטולי חוץ לאלפים על ידי זריקה משום שמא ימשך אבל בתוך מדת תחומו מותר לטלטולי כי אורחיה):

7. מב, ב

רש"י

מודה לי הונא. אע"ג דגזר שמא ימשך:

היה מודד ובא וכלתה מדתו על שפת תקרה. כנגד שפת הקירוי והבית חוץ למדתו הוא וכגון שנפרץ כותל הבית שנשתייר מלמעלה קירוי ונפרץ בית לחצר שבפניה דלא הוי בית נפרץ למקום האסור:

מותר לטלטל בכל הבית. ע"י זריקה ואע"פ שאסור ליכנס לתוכה ברגליו והכא לא גזרינן שמא ימשך הואיל ותקרות הבית חובטות כלומר: נראות כיוורות וסותמות ואיכא היכר ולא ממשיך שהרי עיניו נותן בתקרה וסימן הוא ששם כלתה מדתו:

אמר רב נחמן:

מודה לי הונא: היה מודד ובא, וכלתה מדתו על שפת תקרה - מותר לטלטל בכל הבית.

מאי טעמא?

הואיל ותקרת הבית חובטת.

8. מב, ב

רש"י

כתנאי. אי גזרינן שמא ימשך אי לא:

דלא גזרינן הילוך דיר וסהר. היכא דנתנוהו נכרים בו:

אטו הילוך דבקעה. דאין בה מחיצות דהתם אין לו אלא ד' אמות כדתנן בריש פירקין ובדיר וסהר אע"ג דלא שבת באויר מחיצותיהן מבעוד יום כארבע אמות דמיין ליה הואיל ובאונס יצא מתחומו:

ומדהילוך. דיר וסהר אטו הילוך דבקעה לא גזרינן:

טלטול אטו הילוך. כגון שבת בבקעה ביו"ט שהילוך אסור לו חוץ לאלפים במקום שביתתו וטלטול דזריקה מותר בלא מחיצות:

לא גזרינן. שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים אטו הילוך שמא ימשך אחר חפצו כרב נחמן ואף על גב דבשבת בבקעה והקיפוהו נכרים לא סבירא להו כוותיה דהא לדידהו אע"ג דלא שבת באויר מחיצות שרי בהא מיהא כרב נחמן קיימי דלא גזרי' שמא ימשך אי נמי בשבת בבקעה נמי סבירא להו כוותיה דהא דשרו ליה הכא משום דנאנס הוא:

שני מקומות הן. ולא דמי אהדדי דיר וסהר יש להן מחיצות בקעה אין לה מחיצה הלכך לא מיחלפי:

אבל טלטול אטו הילוך. כגון ששבת בבקעה ביו"ט אימא דגזרי שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים שמא ימשך אחר חפצו דהא חד מקום הוא ולית להו דרב נחמן כלל:

אבל היכא דלא שבת. לא הוי כארבע אמות ולהכי לא מישתרי בהילוך אבל טלטול דזריקה לעולם אימא לך דשרי ליה בכל הדיר וסהר בזריקה ולא גזרינן שמא יזוז וימשך:

[**"אמר רב נחמן אמר שמואל:**

שבת בבקעה, והקיפוהו גוים מחיצה בשבת - מהלך אלפים אמה, ומטלטל בכולה על ידי זריקה.

ורב הונא אמר:

מהלך אלפים אמה,

ומטלטל ארבע אמות"].

אמר רב הונא בריה דרב נתן:

כתנאי:

"הולכיבוהו לעיר אחרת,

ונתנוהו בדיר,

או בטהר:

רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים:

מהלך את כולה.

ורבי יהושע ורבי עקיבא אומרים:

אין לו אלא ארבע אמות."

מאי לאו: רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה דאמרו:

"מהלך את כולה" - דלא גזרי הילוך דיר וסהר, אטו הילוך בבקעה,

ומדהילוך אטו הילוך לא גזרי - טלטול אטו הילוך לא גזרי.

ורבי יהושע ורבי עקיבא דאומרים:

"אין לו אלא ארבע אמות" - דגזרי הילוך דיר וסהר אטו הילוך דבקעה,

ומדהילוך אטו הילוך גזרי - טלטול אטו הילוך נמי גזרי.

ממאי?

דילמא כי לא גזרי רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הילוך סהר ודיר אטו הילוך בבקעה,

הני מילי התם - דשני מקומות הן,

אבל טלטול אטו הילוך, דמקום אחד הוא - הכי נמי דגזרי שמא ימשך אחר חפצו.

ורבי יהושע ורבי עקיבא נמי, ממאי דמשום דגזרי הוא?

דילמא משום דקא סברי:

כי אמרינן: כל הבית כולו כארבע אמות דמי,

הני מילי היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום,

אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום - לא.

9. מב, ב - מג, א

ר"י

הואיל ושבט. הואיל לה ספינה
כארבע אמות:

נוטלתו מתחילת ד' ומניחתו לסוף ארבע. כלומר משיצא זה חוץ לתחום לא נקט ליה ארבע אמות דספינה כל שעה היא מהלכת בכל קפיצה וקפיצה יותר מארבע אמות נמצא שאין לה תורת ארבע אמות כלל שלא עמד פסיעה אחת בתוך ארבע אמות הלכך לא קנו לו ארבע אמות. לישנא אחרינא כגון שהספינה הולכת למזרח והוא מהלך בתוכה למערב שהספינה מחזירתו כל שעה לתוך ארבע אמותיו. וקשיא לי תינח הלכה אבל אם חזר לראש האחר היכי מישתרי ובמתני' לא חילק רבן גמליאל בין שהוא מהלך לצד זה בין שהוא מהלך לצד שהספינה מהלכת. וזהו לשון דודי ר' שמעון מפי הרב ל"א כלומר כשעוקר את רגלו קודם שיניחנה הספינה מוציאתו מדי אמות שלו ונכנס לתוך ארבע אמות אחרות על כרחו והוא ליה כמי שהוציא אוהו נכרי חוץ מארבע אמותיו ונתנהו לתוך ארבע אמות אחרות שנותנין לו ד' אמות וכן לעולם וזה עיקר:

מאי בינייהו. בין רבה לר' זירא: **שנפחתו דופני הספינה.** וביטלו המחיצות דרבה ליתא דר' זירא איתא:

אי נמי בקופץ מספינה לספינה. ובאור מחיצותיה של זו לא שבת לרבה אין יכול להלך בזו ולרבי זירא שרי:

להבריח מים עשויות. ולא חשיבי מחיצות לעשות ספינה כולה כארבע אמות:

אמר לך במהלכת. דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו אפילו ר"ע מודי דשרי:

כי פליגי בשעמדה. ובשעת עמידתה קנו להו ד' אמותיהן (וללישני בתראי על שעת עמידה נחלקו) ואפ"ה שרי ר"ג משום אור מחיצות:

["הולכיכוהו לעיר אחרת,
נתנהו בדיר,

או בטהר -

רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים:
מהלך את בולה.

רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים:
אין לו אלא ארבע אמות.

מעשה שבאו מפלנדרסין, והפליגה ספינתם בים,

רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה - הלכו את בולה.

רבי יהושע ורבי עקיבא - לא יזו מארבע אמות, שרצו להחמיר על עצמון".

אמר רב:

הלכתא כרבן גמליאל - בדיר,

וסהר,

וספינה.

ושמואל אמר:

הלכתא כרבן גמליאל בספינה,

אבל בדיר וטהר - לא.

דכולי עלמא מיהת הלכה כרבן גמליאל בספינה.

מאי טעמא?

אמר רבה:

הואיל ושבט באור מחיצות מפעוד יום.

רבי זירא אמר:

הואיל וספינה נוטלתו מתחילת ארבע ומנחתו בסוף ארבע.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

שנפחתו דופני ספינה.

אי נמי,

בקופץ מספינה לספינה.

ורבי זירא, מאי טעמא לא אמר כרבה?

אמר לך:

מחיצות להבריח מים עשויות. **מג, א**

ורבה, מאי טעמא לא אמר כרבי זירא?

במהלכת - כולי עלמא לא פליגי,

כי פליגי - בשעמדה.

אמר רב נחמן בר יצחק:

מתניתין נמי דיקא דבמהלכת לא פליגי.

רש"י

היינו דקתני רצו להחמיר. דמשמע דשרי אפילו לרבי עקיבא אלמא כי אסרי לאו במהלכת אסרי לכ"ע ואינהו הוא דאחמור אנפשייהו דדלמא עמדה פתאום ולאן אדעתן: **אלא אי אמרת**. בשעמדה דברי הכל אסור דמחיצות לא חשיבי ובמהלכת הוא דפליגי מאי רצו הא לר' עקיבא ורבי יהושע בין מהלכת בין עמדה איסורא הוא: **דיקא נמי**. דבעמדה פליגי: **מכלל דפליגי**. בספינה בתמיה והא רצו קתני ומנא להו לרב ושמואל דפליגי בספינה: **אין והתניא**. בניחותא ופליגי בשעמדה והא דקתני רצו אמהלכת: **רבי חנניא בן אחי רבי יהושע** (הלכה כר"ג בספינה. כעין ספינתו שהיתה מהלכת דלא חיישינן לשמא עמדה ומיהו אפילו בשעמדה פליגי רבן גמליאל דומיא דדיר וסהר ואין הלכה כמותו אלא במהלכת אבל עמדה דהיינו דיר וסהר הלכה כר' עקיבא): **כל אותו היום**. שהיו בספינה: **אחי אבא**. רבי יהושע: **אמש**. לערב:

ממאי?

מדקתני:

"מעשה שבאו מפלנדסיו, והפליגה ספינתם בים, רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה - הלכו את נולה, ורבי יהושע ורבי עקיבא - לא זזו מארבע אמות, שרצו להחמיר על עצמן".
אי אמרת בשלמא: במהלכת לא פליגי - היינו דקתני: "רצו", דילמא עמדה.
אלא אי אמרת - פליגי, האי "רצו להחמיר", איסורא הוא!

אמר רב אשי:

מתניתין נמי דיקא, דקתני: **"ספינה"** דומיא ד"דיר וסהר",
מה "דיר וסהר" - דקביעי,
אף "ספינה" נמי - דקביעא.

אמר ליה רב אחא ברבי דרבא לרב אשי:
"הלכתא פרבן גמליאל בספינה",
"הלכתא" מכלל דפליגי!

אין,

והתניא:

"חנניא בן אחי רבי יהושע" ⁸⁷ אומר:
כל אותו היום ישבו ודנו בדבר הלכה,
אמש הכריע אחי אבא:
הלכה פרבן גמליאל בספינה,
והלכה פרבי עקיבא בדיר וסהר."

⁸⁷ וילנא: (בן אחי רבי יהושע) והגהות הב"ח מוחק.

10. מג, א-ב

רס"י

יש תחומין. איסור תחומין למעלה מעשרה כדמפרש ואזיל: **בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה**. ונכנס ראשו אחד לתוך התחום לא תיבעי לך דאיסור תחומין נוהג בו ולא יעלה על ראשו שבתוך התחום ויצא לראשו אחר דהא חזי להילוך והילוך מעליא הוא: **ואין רחב ד'**. דלא ניחא תשמישתיה: **בקפיצה**. בשם מי הוי הילוך אי לא סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת ואינה נחה ודמי לקפיצה באויר ואפי"ה אסור: **אמאי רצו**. הא אין בו שום איסור אפי' עמדה: **ברקק**. פחות מעשרה רקק בלע"ז גרבלי"א {חול, חצץ} (שנתערבו בו מים) [מדובר בחול שעל שפת הים, המכוסה בים "פחות מעשרה [טפחים]"]⁸⁸, שספינה קלה יכולה לשוט בו: **יוסף שידא**. דלא מינטר שבתא: **בשבתות וי"ט**. דודאי לא אתי משיח האידנא: **ואסור כל ימות החול**. דילמא אתי:

בעי רב הניניא:
יש תחומין למעלה מעשרה,
או:
אין תחומין למעלה מעשרה?

עמוד גבוה עשרה, ורחב ארבעה - לא תיבעי לך, דארעא סמיכתא היא, כי תיבעי לך - בעמוד גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה.

אי נמי,
דקאזיל בקפיצה.

לישנא אחרניא:
בספינה - מאי?

אמר רב הושעיא:
תא שמע:

"מעשה שבאו מפלנדרסין, והפליגה ספינתם בים וכו'",
אי אמרת בשלמא: יש תחומין - משום הכי "רצו",
אלא אי אמרת: אין תחומין - אמאי "רצו"?

כדאמר רבא:
במהלקת ברקק,
הכא נמי - במהלקת ברקק.

תא שמע:

"פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה,
[אמרו לו לרבן גמליאל: מה אנו לירד?
אמר להם: מותרין אתם, שכבר הייתי מסתכל והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה]."
אי אמרת בשלמא: יש תחומין - שפיר,
אלא אי אמרת: אין תחומין - כי לא היינו בתוך התחום, מאי הוי?

אמר רבא:
במהלקת ברקק.

תא שמע:

הני שב שמעתא דאיתאמרון בצפרא בשבתא קמיה דרב חסדא בסורא,
בהדי פניא בשבתא קמיה דרבה⁸⁸ בפומבדיתא.
מאן אמרינהו?
לאו אליהו אמרינהו!
אלמא: אין תחומין למעלה מעשרה!

לא, דלמא יוסף שידא אמרינהו.

תא שמע:

"הריני נזיר ביום שבן דוד בא:
מותר לשתות יין - בשבתות ובימים טובים,
ואסור לשתות יין - כל ימות החול."
אי אמרת בשלמא: יש תחומין - היינו דבשבתות ובימים טובים מותר.

מג, ב

⁸⁸ גירסת הדפוס - רבה. תיקנו ע"פ מסורת הש"ס, כתב"י.

רש"י

לפני בא יום ה'. לפני ביאת בן דוד יבא אליהו לברך: **מפני הטורח.** שמניחין צרכי שבת והולכין להקביל פניו: **עבדים הן.** ואין לישראל טורח דאיכא דטרח להו:

בחד בשבא לשתרי. דודאי לא אתי משיח היום דהא אתמול בשבת לא יזמא אתא אליהו ומדקאסר ליה ליפשוט דחייש לדילמא אתא אליהו ואין תחומין למעלה מעשרה: ומשנינן מהא לא תיפשוט דאין תחומין דדילמא ספוקי מספקא ליה להאי תנא דדילמא אין תחומין ומשי"ה אסר בחד בשבא ולחומרא אבל מפשט לא פשיטא ליה דתילף התירא מיניה:

כיון דחל עליה נזירות. בע"ש ומספקא דילמא אתי משיח היום לבי"ד הגדול היכי מישתרי לשתות למחר בשבת ליחוש דילמא אתא לבי"ד הגדול מאתמול:

דקאי בשבת וקא נדר ביו"ט וקא נדר. כלומר כשקיבל נדר זה היה שבת או יו"ט והיינו דקתני מותר לשתות בשבתות וימים טובים אותה שבת או אותו יו"ט שנדר אבל מכאן ואילך אסור ואפילו בשבת דילמא אתא אתמול בן דוד וחל עליה נזירות:

אָלָא אִי אָמַרְתָּ: אֵין תְּחוּמִין - בְּשַׁבְּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים אָמַאי מוּתָר?

שְׁאֵנִי הֵתֵם, דְּאָמַר קְרָא: **"הִנֵּה אֲנִי שֹׁלַח לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא"**⁸⁹ (מלאכי ג, כג), וְהָא לֹא אָתָא אֱלֹהֵי מְאָתְמוּל.

אִי הָכִי,

בְּחוּל - כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא נְמִי לִישְׁתְּרִי, דְּהָא לֹא אָתָא אֱלֹהֵי מְאָתְמוּל, אָלָא אָמְרִינָן: לְבֵית דִּין הַגְּדוֹל אָתָא. הָכָא נְמִי לִימָא: לְבֵית דִּין הַגְּדוֹל אָתָא!

כְּכַר מוּבָטָח לְהוֹן לְיִשְׂרָאֵל שְׁאֵין אֱלֹהֵי בָּא לֹא בְּעַרְבֵי שַׁבְּתוֹת וְלֹא בְּעַרְבֵי יָמִים טוֹבִים, מִפְּנֵי הַטּוֹרַח.

קָא סְלָקָא דְעֵתְךָ: מְדַאֲלֵהוּ לֹא אָתָא - מְשִׁיחַ נְמִי לֹא אָתָא? בְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא לִישְׁתְּרִי!

אֱלֹהֵי לֹא אָתָא, מְשִׁיחַ אָתָא, דְּכִיוֹן דְּאֵתִי מְשִׁיחָא - הַפַּל עֲבָדִים הֵן לְיִשְׂרָאֵל.

בְּחַד בְּשַׁבָּא לִישְׁתְּרִי!

לְפִשּׁוּט מִינָה דְאֵין תְּחוּמִין,

דְּאִי יֵשׁ תְּחוּמִין - בְּחַד בְּשַׁבָּא לִישְׁתְּרִי, דְּלֹא אָתָא אֱלֹהֵי בְּשַׁבְּתָא!

הָאִי תְנָא סְפּוּקִי מְסַפְקָא לִיה, אִי יֵשׁ תְּחוּמִין אוֹ אֵין תְּחוּמִין, וְלְחוּמְרָא.

דְּקָאִי אֵימַת דְּקָא נְדָר?

אֵילִימָא דְקָאִי בְּחוּל - כִּיּוֹן דְּחַל עָלֵיהּ נְזִירוּת, הִיכִי אָתָא שַׁבְּתָא וּמְפַקְעָא לִיה?

אָלָא דְקָאִי בְּשַׁבְּתָא וְקָא נְדָר, וּבְיוֹם טוֹב וְקָא נְדָר,

וְהָהוּא יוֹמָא - דְּשָׁרִי לִיה,

מִיבְּן וְאֵילָךְ - אָסִיר לִיה.

⁸⁹ הִנֵּה אֲנִי שֹׁלַח לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לפני בא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם

11. מג, ב - מד, ב

רפ"י

שפופרת. קנה חלול וכשהוא ארוך אין צופין בו למרחוק וכשהוא קצר צופין בו יותר והיתה שפופרת של רבן גמליאל מתוקנת למדת צפיית אלפים או בים או ביבשה:

כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה. ביבשה וימדוד כמה אמות הוא יכול לצפות בה ואח"כ ילך על שפת הגיא ויצפה בה לעומקו ויתרחק לאחוריו עד שיבחין שבמקום שכלה עומקו של גיא שם כלה צפיית השפופרת שאם יתרחק עוד מעט לא יראה את קרקעית הגיא וידע שעומקו של גיא והרחקתו שנתרחק משפתו הוי כמדת צפיית השפופרת:

גובהו של דקל. ומתיירא עלות בו ולמודדו:

ימדוד צלו. של דקל: **וצל קומתו.** של עצמו ופעמים שהצל רבה על המיצל ופעמים שהמיצל רבה על הצל כשחמה עומדת בגובה הרקיע צל כל דבר הוי קטן וכשחמה בשיפולו הוי צל ארוך הלכך מודד אף צל קומתו ולפי מה שיראה שירבה צל קומתו על קומתו ידע שריבוי צל הדקל על הדקל או כפלים או שליש או רביעי:

הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר. כעין מצבה היו מציבין על הקבר כעין שאנו מגביהין וצוברין בו עפר ומשפע לכאן ולכאן והירא שלא תבא חיה רעה להסתופף בצל הקבר מפני חוס השמש ויריח את המת ויחטטנו:

נועץ קנה בד' שעות. כשבא לעשות הבנין ינועץ קנה בארבע שעות ביום שאותה שעה מתחיל השמש להתחמם והצל צונן ונוח כדאמרין בברכות (ד' כז.) וחם השמש ונמס איזו שעה שהשמש חם והצל צונן הוי אומר זה ארבע שעות ולפיכך חיות מתאוות לצל באותה שעה ולאותו צד שיראה זה שצל הקנה נוטה. ישפע הבנין ויעשה שיפוע ארוך שלא יהא נוטה לו צל ואע"פ שכשתסוב החמה יהיה לו צל לצד אחר כיון דבההיא שעתא ליכא צל תו לא אתיא חיה להתלונן בצילו דההיא שעתא אזלא עד דמשכחא ועוד דלאחר ארבע שעות אף הצל חם ולא איכפת לה לחיה בצל:

בדמלו גברי. שהיו לו אנשים הרבה שיכולין לצאת חוץ לתחום כגון שעירבו לעשות לו מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ממקום שהוא שם עד התחום:

הלכה כרבן גמליאל. דליהנו ליה מחיצות שלא שבת בהן מבעוד יום כדאמר לעיל גבי דיר וסהר או דילמא פשיטא ליה דהלכה כרבן גמליאל והכא הוא דלא מלו ליה גברי עד תוך התחום אלא עד ב' אמות סמוך לתחום:

וקמיבעיא ליה הלכה כר"א. דאמר במתניתין מי שיצא חוץ לתחום שתי אמות יכנס:

דיקא נמי. דבדלא מלו גברי הוה: **דאמר ליה.** רב נחמן עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס למה ליה למימר יכנס אלא הכי קאמר יעשה המחיצה השתים ואחר כך יכנס הוא מעצמו בלא מחיצה:

נפל דופנה. של סוכה: **ולא יזקוף את המטה.** שיש לו בסוכה כנגד הפרצה ואע"ג דלא מיחזי כבנין דדומה כמתכנין לפנות לו מקום הסוכה אפ"י הכי אסור לקשה להנך דשרו לעשות מחיצה של בני אדם בשבת:

"פַּעַם אַחַת לֹא נִכְנסוּ לְנֶמֶל [עַד שֶׁחֲשִׂיכָה, אָמְרוּ לוֹ לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל: מַה אָנוּ לִירֹד? אָמַר לָהֶם: מוֹתְרִין אַתֶּם, שֶׁנֶּבֶר הֵייתִי מִסֵּתַנְל וְהֵייתִי בְּתוֹךְ הַתְּחוּם עַד שֶׁלֹּא חֲשִׂיכָה]."

תנא:

"שְׁפוּפֶרֶת הֵיטָה לוֹ לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה מְבִיט וְצוֹפֶה בָּהּ אֲלֵפִים אִמָּה בִּיבֻשָׁה, וְכַנְגָּדָה אֲלֵפִים בַּיָּם.

הַרוֹצֵה לִידַע בְּמָה עוֹמְקוֹ שֶׁל גֵּיא -

מְבִיא שְׁפוּפֶרֶת, וּמְבִיט בָּהּ, וְיֹדַע בְּמָה עוֹמְקוֹ שֶׁל גֵּיא.

וְהַרוֹצֵה לִידַע בְּמָה גוֹבְהוֹ שֶׁל דֶּקֶל -

מוֹדֵד קוֹמָתוֹ וְצָלוֹ, וְצָל קוֹמָתוֹ, וְיֹדַע בְּמָה גוֹבְהוֹ שֶׁל דֶּקֶל.

הַרוֹצֵה שֶׁלֹּא תִשְׁרָה חַיָּה רְעָה בְּצֶל קֶבֶר -

נוֹעֵץ קֶנֶה בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת בַּיּוֹם, וְיִרְאֶה לְהִיכֵן צֵלוֹ נוֹטָה,

מִשְׁפִּיעַ וְעוֹלָה מִשְׁפִּיעַ וְיֹרֵד."

נְחֻמָּה בְּרִיהַ דְּרַב הַנִּילָאֵי מִשְׁכַּתִּיהָ שֶׁמַּעֲתָא וְנִפְקַ חוּץ לְתַחוּם.

אָמַר לִיהַ רַב חֲסֵדָא לְרַב נְחֻמָּן: נְחֻמָּה תִּלְמִידָךְ שָׂרוּי בְּצַעַר.

אָמַר לוֹ: עֲשֵׂה לוֹ מַחֲצִיזָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וְיִכְנַס.

יְתִיב רַב נְחֻמָּן בַּר יִצְחָק אַחֲזִירִיהַ דְּרַבָּא, וְיְתִיב רַבָּא קַמִּיהַ דְּרַב נְחֻמָּן,

אָמַר לִיהַ רַב נְחֻמָּן בַּר יִצְחָק לְרַבָּא:

מַאי קָא מְבַעֲיָא לִיהַ לְרַב חֲסֵדָא?

אִילִימָא: בְּדַמְלוֹ גְּבָרֵי עֶסְקִינּוּ,

מְד, א וְקָא מְבַעֲיָא לִיהַ: הֲלִכְתָּא פְּרַבְּן גַּמְלִיאֵל, אֲאוּ אֵין הֲלָכָה פְּרַבְּן גַּמְלִיאֵל?

אוֹ דִּילְמָא:

בְּדִלָא מְלוֹ גְּבָרֵי עֶסְקִינּוּ,

וְקָא מְבַעֲיָא לִיהַ: הֲלָכָה פְּרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר,

אוֹ:

אֵין הֲלָכָה פְּרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר?

פְּשִׁיטָא בְּדִלָא מְלוֹ גְּבָרֵי עֶסְקִינּוּ,

דְּאֵי סִלְקָא דַּעֲתָךְ בְּדַמְלוֹ גְּבָרֵי עֶסְקִינּוּ - מַאי תִּיבְעֵי לִיהַ?

הָאֵמַר רַב: הֲלָכָה פְּרַבְּן גַּמְלִיאֵל בְּדִיר וְסַהַר וְסַפִּינָה!

אֵלָא וְדָאֵי בְּדִלָא מְלוֹ גְּבָרֵי עֶסְקִינּוּ,

וְדַרְבֵּי אֱלִיעֶזֶר קְמִיבְעֵי לִיהַ.

דִּיקָא נְמִי,

דְּקָאֵמַר לִיהַ: "יִכְנַס".

מַאי "יִכְנַס"?

לְאוּ בְּלֹא מַחֲצִיזָה.

אִיתִיבֵיהַ רַב נְחֻמָּן בַּר יִצְחָק לְרַבָּא:

"נִפְּל דוֹפְנָה - לֹא יַעֲמִיד בָּהּ אָדָם: בְּהֵמָה,

וּבְלֵיָם.

וְלֹא יִזְקוּף אֶת הַמֵּטָה לְפָרוֹס עֲלֶיהָ סְדִין,

לְפִי שְׂאִין עוֹשִׂין אֶהֱל עָרָאֵי בְּתַחֲלִילָה בַּיּוֹם טוֹב,

וְאֵין צָרִיד לִזְמַר בְּשַׁבָּת."

אָמַר לִיהַ:

אֶת אֲמַרְתָּ לִי מֵהָא,

ר"י

כדי שיאכל וישתה וישן. עיקר מצותה של סוכה בגי דברים הללו:

ויזקוף את המטה כו. אלמא שרי ופרכינן קשיין אהדדי:

ואם לאו אין פוקקין בו. דדמי לבונה שמוסיף על סתימת הבית ואף על פי שראי הוא שהרי יחזור ויפתחנו:

והא אתמר עלה. דאפילו רבנן לא שרו אלא להוסיף כגון פקק חלון דתוספת בעלמא הוא וברייתא שרי למיעבד דופן לכתחילה:

ר' מאיר פוסל. מפרש במסכת סוכה [דף כא.] שמא תברח:

דלא מידי קא עביד. דכיון דלא מתקן לסוכה אע"ג דעביד אהל שרי דקסבר עושין אהל עראי והואיל דלא מתקן סוכה. אינו אלא אהל עראי ושרי ואכתי טובא איכא למיפרך עלה דהא כדי שיאכל וישתה וישן קתני אלמא לתקנה לסוכה קאתי הא פרכינן עליה פירכי טובא עד דמפקינן ליה מטעמא:

אימור דשמעת ליה לרבי מאיר. דפסיל:

בהמה. משום שמא תברח:

אדם. שיש בו דעת לעמוד או כלים שאין זזין ממקומן מי שמעת ליה והאי תנא אדם וכלים הוא דקתני עושה את חבירו דופן ויזקוף את המטה:

ותו. נהי דלא מתקן לה לסוכה: **ר' מאיר.** דמוקמת להא דשריא אליביה ומשום דלא הוי תיקון מחיצה ואהל דלאו הכשר מחיצה:

אליבא דמאן. דשרי ר' מאיר לא קאמר כר"א רביה ולא כרבנן דהא פקק החלון אין בו מצות סוכה ולא שרו רבנן אלא להוסיף:

ואנא אמינא לך מהא:

"עושה אדם את חבירו דופן בדי: שיאכל, וישתה, וישן."

ויזקוף את המטה ויפרוס עליה סדיו, כדי שלא תפול חמה על המת, ועל האוכליו."

קשיין אהדדי!

לא קשיא:

הא - רבי אליעזר,

הא - רבנן.

דתנן:

"פקק החלון:

רבי אליעזר אומר:

בזמן שקשור ותלי - פוקקין בו,

ואם לאו - אין פוקקין בו.

וחכמים אומרים:

בין כך ובין כך - פוקקין בו" (קכה:).

והא איתמר עלה:

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

הכל מודים: שאין עושין אהל עראי בתחילה ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת.

לא נחלקו אלא להוסיף,

שרבי אליעזר אומר: אין מוסיפין ביום טוב,

ואין צריך לומר בשבת.

וחכמים אומרים: מוסיפין בשבת,

ואין צריך לומר ביום טוב!

אלא,

לא קשיא:

הא - רבי מאיר.

הא - רבי יהודה.

דתנן:

"עשה לבהמה דופן לסוכה:

רבי מאיר פוסל,

ורבי יהודה מכשיר."

רבי מאיר דקא פסיל התם - אלמא: לא מחיצה היא, הקא - שרי, דלאו מידי קא עביד.

ורבי יהודה דקא מכשיר התם - אלמא: מחיצה היא, הקא - אסר.

ותיסברא!?

אימר דשמעת ליה לרבי מאיר - בהמה,

אדם וכלים - מי שמעת ליה!?

ותו, רבי מאיר אליבא דמאן?

רפ"י

אלא הא והא רבנן. והא דקתני נפל דופנה לא יעמיד בה כו':
בדופן שלישית. דבשתי דפנות אין קרוי אהל וכי עביד בה דופן שלישית משוי ליה אהל ומודו רבנן דאין עושין אהל עראי בתחילה והא דתני מותר בדופן רביעית דבלאו הכי הוי אהל והאי תוספת בעלמא הוא ורבנן לטעמייהו דאמרי מוסיפין אהל בשבת:

דיקא נמי. דהא דקתני אסור בדופן שלישית קאי:

דקתני נפל דופנה. דמשמע דופן שהיא מותרת בה ורביעית לא הויא תיקון סוכה דתנן (סוכה ד' ב.) ושאיין לה שלש דפנות פסולה הא בגי כשירה:

אלא אדם אדם קשיא. דבשלמא מטה אמטה איכא לתרוצא כדקאמרת דהא דתני ויזקוף את המטה בדופן רביעית קאמר דהא קתני שלא תפול חמה על המת ועל האוכלין אלמא לאו לאכשורי סוכה אתי אלא אדם הא קתני כדי שיאכל וישתה וישן אלמא למיפק ביה חובת סוכה אוקמיה התם דגי דברים הללו הן מצות סוכה אלמא דופן שלישית הויא חסירה דאי דופן רביעית לא הוה מיפסלא בה כדאמרי' ואע"ג דעביד אהל שרי:

לדעת. שהעומד שם יודע שלשם מחיצה העמידוהו שם אסור:

שלא לדעת. מותר דמשום עשיית אהל ליכא למימר דאין דרך בנין בכך אבל כלי דרך בנין בכך הוא הלכך דופן שלישית אסור:

שלא לדעת הוה. לא ידעו האנשים על מה קבצום שם:

רב חסדא מיהא. שעשה המחיצה ונקבע שם באי מהן הא ידע:

שלא מן המנין הוה. בעושי המחיצה:

דאעילו מיא. מרשות הרבים לרה"י והוקבעו לשם לדעת שהודיעום שלכך הם נקבצין:

זיקי. נודות ושל רבא הוו:

ריסתקא. רחוב העיר רה"ר:

בהדי דאתי רבא מפירקיה. והיה גדוד דשומעי הדרשה באין אחריו נטלן שמש והביאן בתוך מחיצות הבאין:

אספסתא. שחת של תבואה:

אי אליבא דרבי אליעזר - להוסיף נמי אסר!
 אלא אליבא דרבנן - אימר דאמרי רבנן: להוסיף, לכתחילה - מי אמור!?

אלא, הא והא רבנן:
 וכלים אכלים לא קשיא:
 הא - בדופן שלישית,
 הא - בדופן רביעית.

דיקא נמי,

דקתני:

"נפל דופנה".

שמע מינה.

מד,ב אלא אדם אדם קשיא!

אדם אדם נמי לא קשיא:

כאן - לדעת,

כאן - שלא מדעת.

והא דרבי נחמיה בריה דרבי חנילאי - לדעת הוה!

שלא מדעת הוה.

רב חסדא, מיהא לדעת הוה!

רב חסדא שלא מן המנין הוה.

הנהו בני גננא דאעילו מיא במחיצה של בני אדם.

נגדינהו שמואל.

אמר: אם אמרו - שלא מדעת, יאמרו - לדעת!?

הנהו זיקי דהוה שדיין בריסתקא דמחוזא,

בהדי דאתא רבא מפירקיה, אעלינהו ניהליה.

לשבתא אחרייתי בעי עיילינהו, ואסר להו,

דהוה ליה כלדעת, ואסור.

לוי - אעילו ליה תיבנא.

זעירי - אספסתא.

רב שימי בר חיאי - מיא.

12. מד, ב - מה, א

לפ"י

מתני'

מי שיצא ברשות. כגון לעדות
החדש או להציל מן הגייס ומן
הנהר או חכמה הבאה לילד :
כבר נעשה מעשה. ואיך צריך
לילך :
יש לו אלפים אמה לכל רוח.
ממקום שנאמר לו :
כאילו לא יצא. מפרש בגמרא :
חוזרין למקומן. מפרש בגמ' :

גמ'

מאי כאילו לא יצא. הא ודאי לא
יצא דהא עדיין בתוך התחום
הוא : הי"ג אמר רבה הכי קאמר
ואם היה בתוך התחום שלו
כאילו לא יצא מביתו דמי.
כלומר האי כאילו לא יצא
אביתו קאי והכי קאמר אם היה
עדיין בתוך תחום ביתו חוזר
לביתו והרי הוא כאילו לא עקר
רגליו לכך יש לו מביתו אלפים
אמה לכל רוח כבתחילה ולא
אמרינן ממקום שנאמר לו יש לו
אלפים אמה לכל רוח :

פשיטא. דכיון דעדיין לא יצא
מן התחום כאילו הוא בביתו
דמי :

מהו דתימא כיון דעקר. לצאת
ברשות ורבנן תקון ליה ממקום
שנאמר לו אלפים לכל רוח הכא
נמי אע"ג דקאי בתחומו לימדוד
ליה מהתם ואי בעי למיפק
לפיק קמ"ל : רב שימי בר חייה
אמר הכי קאמר אם היו תחומין
שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך
התחום שלו כאילו לא יצא
מתחומו דמי. כלומר מתני'
בשכבר יצא מתחומו עסקינן
וכאילו לא יצא אתחומין קאי
כדהוה ס"ד מעיקרא ומאי אם
היה בתוך התחום הי"ק אם היו
אותן אלפים הנתונות לו לכל
רוח ממקום שנאמר לו נכנסות
לתוך אלפים של תחום ביתו
כאילו לא יצא מתחומו דמי
והולך עד ביתו והרי הוא
כבתחילה :

ד"ה הבאים עברו לעמדו הבא :

1. רב שימי סבר הבלעה מילתא היא.
2. ולא שני לך כו'.
3. והא תנן רבי אליעזר אומר.

משנה

מי שיצא ברשות,
ואמר לו: 'בבר נעשה מעשה' - יש לו אלפים אמה לכל רוח.
אם היה בתוך התחום - כאילו לא יצא.

כל היוצאים להציל - חוזרין למקומן.

גמרא

מאי "אם היה בתוך התחום - כאילו לא יצא"?

אמר רבה:

הכי קאמר:

אם היה בתוך תחום שלו - כאילו לא יצא מתוך ביתו דמי.

פשיטא!

מהו דתימא: הואיל ועקר - עקר.

קא משמע לן.

רב שימי בר חייה אמר:

הכי קאמר:

אם היו תחומין שנתנו לו חכמים,
מובלעין בתוך התחום שלו - כאילו לא יצא מתחומו.

במאי קמיפלגי?

מר סבר: הבלעת תחומין - מילתא היא,

ומר סבר: לאו מילתא היא.

אמר ליה אב"י לרבה:

ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא?

ומה אילו שבת במערה,

שבתוכה ארבעת אלפים ועל גגה פחות מארבעת אלפים אמה,

לא נמצא מהלך את כולה, וחוצה לה אלפים אמה!?

אמר ליה:

ולא שני לך בין היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום,

להיכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום!?

והיכא דלא שבת, לא!?

מה, א והתנן:

"דבי אליעזר אומר:

שתיים - יבנס,

שלש - לא יבנס".

מאי לאו רבי אליעזר לטעמיה, דאמר: "והוא באמצעו",

וארבע אמות דיהבו ליה רבנו, כמאן דמבלעו דמו,

וקאמר: "יבנס",

אלמא: הבלעת תחומין - מילתא היא.

אמר ליה רבה בר רב הנה לאב"י:

רש"י

ומדרבי אליעזר קמותבת ליה למר?

אמר ליה:

אין,

דשמיע לי מיניה דמר:

עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא לדבר הרשות,

אבל לדבר מצוה מודו ליה.

רב שימי סבר הבלעה מילתא היא. וכיון דמבלען בתחומיה וממטו ליה לגו תחומיה הוו להו כחד תחומא וכמאן דלא נפק מתחומא הוא ורבה סבר לאו מילתא היא הלכך לא מצי לתרוצי כאילו לא יצא דמתניי בשכבר יצא חוץ לתחום דאם יצא הפסיד שביתת ביתו וקנה לו ממקום שנאמר לו ורבה לית ליה הא דתנו נהרדעי לעיל (דף מא:): ואי פיקח הוא עייל לתחומו וכיון דעל על. ואית דגרסי בלישנא אחרינא דבין רבה ובין רב שימי בשכבר יצא מתחומו מוקי ליה ובתרוייהו גרסי אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו אלא בדבר גרסין כאילו לא יצא מביתו ובדרב שימי גרסין כאילו לא יצא מתחומו ובהא פליגי דלרבה לא משויא להו הבלעה כחד תחומא שיהיו לו כל היום כולו ח' אלף אמה אלא כי ממטו ליה תחומין הניתנין לו עד תוך תחומו הוי כאילו לא יצא מביתו כלל ולא קנה שביתה במקום אחר ויש לו אלפים מביתו לכל רוח כבתחילה ורב שימי סבר כאילו לא יצא מביתו לא אמרינן אלא ודאי קנה שביתה במקום שנאמר לו אבל כאילו לא יצא מתחומו אמרינן ולא הפסיד תחומו הראשון ויש לו קרוב לח' אלף כגון ממקום שנאמר לו ולמזרח אלפים ולמערב אלפים ומשם ולביתו אלפים ומביתו ולהלך אלפים דהבלעת תחומין משויא להו לכולהו תחומי כחדא תחומא ורבה סבר לאו מילתא היא לשוינהו תחומא חד הלכך על כרחך לא מיתוקם כאילו לא יצא אתחום גרידא ולומר תחומו לא הפסיד אבל יוצא חשבין ליה לקולא דיש לו שביתה אף במקום שנאמר לו אלא כאילו לא יצא לגמרי קאמר והרי הוא כבתחילה: ומה אילו שבת במערה שתוכה ד' אלפים ועל גגה פחות מדי אלפים לא נמצא כו'. כלומר אי אתה מודה שמהלך את גגה וחוצה לה אלפים לכל צד. סתם מערה ב' פתחים יש לה בבי קצותיה פתח למזרח ופתח למערב מפתח המזרח נותן לו חוצה לה לצד מזרח אלפים ולצד גגה אלפים וכן מפתח המערב נותן חוצה לה לצד המערב אלפים ולצד גגה אלפים וכיון דגגה פחות מדי אלפים כיון שכותליה משופעין לצד גגה ומתרחבות מלמטה בקרקעיתה נמצא אלפים שיש לו על גגה כשיצא מפתח מזרחי נבלעות בתוך אלפים שיש לו על גגה כשיצא מפתח המערב ואי אתה מודה שאם בא לצאת באיזה מהן שירצה שיכול להלך כל גגה וחוצה לה אלפים אמה לכל צד משום דהבלעת תחומין משוי לתחומי שני היציאות כחד ואילו הוה גגה ד' אלפים שלימות ויצא בפתח מזרח אינו יכול להלך לצד גגה אלא אלפים ואם היה רוצה להלך באלפים מערביות היה צריך לחזור על העקב וליכנס במערב ולחזור ולצאת דרך פתח מערבי אלמא מילתא היא וקשיא לתרוייהו לישני:

ולא שני לך כו'. הכא נמי ב' תחומין מחמת חדא שביתה קאתו לה וכיון דמבלעי לעיל הוו חד תחומא אבל גבי מתניי לא שבת באויר מחיצות שביתה השניה הלכך כיון דקני לה שביתה בתרייתא תו לית ליה שביתה קמייאת והיכא דיצא חוץ לתחום אין לו אלא ממקום שנאמר לו אלפים ואפי' נכנס לתוך תחומו אינו הולך ממקום שכלו שם והלאה כלום וללישנא אחרינא הכי מתרץ כיון דלא שבת באויר מחיצות שניה לא יהינן ליה ב' שביתות אלא או האי אית ליה או האי אית ליה אם מובלעות אית ליה שביתת ביתו ואין לו ממקום שנאמר לו אלא כדי לבא וליכנס בתחומו ואם אינן מובלעות קנה מקומו והפסיד ביתו ולשון הראשון נראה הגון:

והא תנו רבנן אליעזר אומר. מי שיצא חוץ לתחום ב' אמות יכנס אבל ג' לא יכנס מאי האי שיעורא דנקט לאו ר' אליעזר לטעמיה דאמר במתניתין גבי ד' אמות שנתנו חכמים ליוצא חוץ לתחום דהוא באמצען שיש לו לכל צידיו ב' אמות ולפיכך זה שיצא ב' אמות חוץ לתחום כיון דב' אמותיו דבוקות לו בתחומו סבירא ליה לרבי אליעזר דכמאן דמובלען בתחומיה דמו ומותר ליכנס אלמא מילתא היא. ללישנא קמא הויא תיובתיה אבל ללישנא בתרא לא נהירא לי דהא לא קאסרי ליה למהדר ומאן דגרסי לה מפרש דכיון דהא לא הוו מובלעות אלא דבוקות ואפילו הכי שרי שמע מינה הבלעה דבר גדול הוא והיכא דמבלען חד תחומא הוי:

ומדרבי אליעזר אנתבת ליה למר. הא פליגי רבנן עליה במתניי:

לדבר מצוה מודו ליה. ומתניי דמי שיצא ברשות דבר מצוה הוא וקאמר רבה לעיל דהבלעה לא מהניא:

13. מה, א

רש"י

ואפילו טובא. יותר מארבע אלפים בתמיה והאמרת רישא היכא דלא מיבלען אלפים אית ליה ותו לא:
אמר רב יהודה אמר רב. לא תימא אפי' טובא דלא שרי אלא אלפים והא אתא לאשמעינן דחוזרין בכלי זיינן ולא אמרינן כיון דנעשה מעשה ישליכו כלי זיינן מעליהן ולא יחללו שבת בחזרתן וטעמא מפרש לקמן:
דילמא להציל שאני. וכי שיצא ברשות דמתנייתין איכא לאוקמי בעדות החדש ובחכמה הבאה לילד אבל הבא להציל מאויבים יש לחוש שמא אויבים ירדפו אחריו הלכך אפי' טובא נמי יכנסו לעיר:
לא היו זזין משם. ביוצאין חוץ לתחום להעיד על החדש מיירי במסכת ר"ה (דף כג.) לא היו זזין דמי שיצא חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות:
והבא להציל מן הגייס כו'. וקאמר אלפים ותו לא ומתניי קתני כל היוצאין להציל חוזרין למקומן ואפי' טובא:
מניחים כלי זיינן. בחזירתן בבית החיצון שמוצאין חוץ לחומה:
הכירו בהן אויבים. שיצאו חוץ לעיר ורדפו אחריהן:
נכנסו. היוצאין ליטול כלי זיינן והבית צר ודחקו זה את זה:
נצחו ישראל. אלפים ותו לא:
נצחו אומות העולם. חוזרין למקומן אפי' טובא:

"וְכַל הַיּוֹצֵאִין לְהַצִּיל - חוֹזְרִין לְמְקוֹמָן".

ואפילו טובא?!

והא אמרת רישא: **"אלפים אמה"**, ותו לא!

אמר רב יהודה אמר רב:
 שחוזרין בכלי זיינן למקומן.

ומאי קושיא?

דילמא להציל שאני!

אלא, אי קשיא - הא קשיא:
 דתנן:

"בְּרֵאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ זִזִין מִשָּׁם כֹּל הַיּוֹם כּוּלוּ.

הַתְּקוּין רְבוּ גְּמִילֵאל הַזָּנוּ - שֵׁישׁ לָהֶן אֲלָפִים אָמָה לְכָל רוּחַ.

וְלֹא אֵלוּ בְּלִבְדָּא אָמְרוּ,

אֲלֵא אֶפִּילוּ: חֲכָמָה הִבָּא לִילְדָא,

וְהִבָּא לְהַצִּיל מִן הַגַּיִס,

וּמִן הַנְּהָר,

וּמִן הַמְּפוּלָת,

וּמִן הַדְּלִיקָה - הָרִי הוּא בְּאַנְשֵׁי הָעִיר,

וַיֵּשׁ לָהֶן אֲלָפִים אָמָה לְכָל רוּחַ" (ראש השנה כג.).

ותו לא?!

והא אמרת: **"כל היוצאין להציל - חוזרין למקומן"**, אפילו טובא!

אמר רב יהודה אמר רב:
 שחוזרין בכלי זיינן למקומן.

כדתניא:

"בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְנִיחִין כְּלֵי זֵינָן בְּבֵית הַסְּמוּךְ לַחֹמָה.

פְּעַם אַחַת הִכִּירוּ בָהֶן אוֹיְבִים וְרָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם,

וְנִכְנְסוּ לִיטוּל כְּלֵי זֵינָן, וְנִכְנְסוּ אוֹיְבִים אַחֲרֵיהֶן.

דְּחָקוּ זֶה אֶת זֶה, וְהָרְגוּ זֶה אֶת זֶה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָרְגוּ אוֹיְבִים.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְקִינוּ שִׁיְהוּ חוֹזְרִין לְמְקוֹמוֹ בְּכֵלֵי זֵינָן".

רב נחמן בר יצחק אמר:

לא קשיא:

כאן - שנצחו ישראל את אומות העולם.

כאן - שנצחו אומות העולם את עצמן.

14. מה, א

רס"י

אין יוצאין עליהן. כדמפרש לקמך כשבאו נכרים על עסקי ממון:
לספר. עיר שמבדלת בין גבול ישראל לגבול האומות יוצאין עליהם שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם:
תרגומא. אי זו היא עיר בבבל דהויא סמוכה לספר:
נהרדעא. שהיתה סמוכה לנכרים מצד אחד ולעירות שיושבין בהן בני גולה מצד שני:
והם לא באו כו'. ואף על פי כן מסר דוד עצמו להציל:
אי שרי אי אסור. ושבת היתה:
הרי שמואל ובית דינו קיים. ומידי דאיסור והיתר לא משייל באורים ותומים:
והושעת. אלמא מבשרי ליה דנצח:

אמר רב יהודה אמר רב:

גוים שצרו על עירות ישראל - אין יוצאין עליהם בכלי זיין, ואין מחללין עליהן את השבת.

תנאי נמי הכי:

"גוים שצרו [על עירות ישראל - אין יוצאין עליהן בכלי זיין, ואין מחללין עליהן את השבת]."

במה דברים אמורים:

כשבאו על עסקי ממון,

אבל באו על עסקי נפשות - יוצאין עליהן בכלי זיין,

ומחללין עליהן את השבת.

ובעיר הסמוכה לספר - אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש -

יוצאין עליהן בכלי זיין,

ומחללין עליהן את השבת."

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן:

ובבל - כעיר הסמוכה לספר דמיא.

ותרגומא: נהרדעא.

דרש רבי דוסתאי דמן בירי:

מאי דכתיב: "ויגדו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שסים את הגרנות" (שמואל א' כג, א) ? תנא:

"קעילה" - עיר הסמוכה לספר היתה,

והם לא באו אלא על עסקי תבן וקש,

דכתיב: "והמה שסים את הגרנות" (שמואל א' כג, א).

ובתיב: "וישאל דוד בה' לאמר: האלה והמיתו בפלשתים האלה?

ויאמר ה' אל דוד: לך והמית בפלשתים והושעת את קעילה" (שמואל א' כג, ב).

מאי קמבעיא ליה?

אילימא: אי שרי אי אסור -

הרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים!

אלא:

אי מצלח אי לא מצלח.

דיקא נמי:

דכתיב: "לך והמית בפלשתים והושעת את קעילה",

שמע מינה.

15. מה, א

רש"י

מתני'

מי שישב בדרך. לנוח שהיה עייף ולא היה יודע שהוא בתחום העיר וחשכה לו שם וכשעמד ראה שהוא סמוך לעיר ובתחומה:

לא יכנס לעיר. להיות כאנשי העיר אלא ממקום שחשכה לו מודד אלפים פסיעות בינוניות ועד מקום שכלו יכנס:

בלא מתכוין. שלא היה יודע כשחשכה לו שהוא בתחום העיר ולא נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו:

גמ'

בלבו היתה. כשישב שם היה יודע שהוא בתוך אלפים למקום שביתתו:

משנה

מי שישב בדרך,
ועמד וראה הרי הוא סמוך לעיר,
הואיל ולא היתה בּוֹנְתוֹ לְכֹךְ - לא יכנס.

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

יכנס.

אמר רבי יהודה:

מעשה היה ונכנס רבי טרפון בלא מתכוין.

גמרא

תניא:

"אמר רבי יהודה:

מעשה ברבי טרפון שהיה מהלך בדרך וחשכה לו, ולו חוג לעיר.

לשחרית מצאנהו רועי בקר,

אמרו לו: רבי, הרי העיר לפניך, הכנס!

נכנס וישב בבית המדרש, ודרש כל היום כולו.

אמרו לו⁹⁰: משם ראיייה?

שמא בלבו היתה,

או בית המדרש מובלע בתוך תחומו היה."

⁹⁰ גירסת וילנא: (אמרו לו) ומסורת הש"ס הביא את גיק=רסת השאלתות: "אמר ליה רבי עקיבא".

16. מה, א-ב

רס"י

משנה

מי שישן בדרך ולא ידע שחשיכה - יש לו אלפים אמה לכל רוח, דברי רבי יוחנן בן נורי.

וחכמים אומרים:

אין לו אלא ארבע אמות.

רבי אליעזר אומר:

והוא באמצען.

רבי יהודה אומר:

לאיזה רוח שירצה ילך.

ומודה רבי יהודה, שאם בירר לו - שאינו יכול לחזור בו.

היו שנים,

מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה:

מביאין ואוכלין באמצע,

ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו.

מה,ב

היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן: הוא - מותר עמהן,

והן - מותרין עמו,

ושנים החיצונים - אסורין זה עם זה.

אמר רבי שמעון:

למה הדבר דומה?

לשלוש חצירות הפתוחות זו לזו,

ופתוחות לרשות הרבים.

עירבו שתיים עם האמצעית: היא - מותרת עמהן,

והם - מותרות עמה.

ושתיים החיצונות - אסורות זו עם זו.

גמרא

בצי רבא:

מאי קסבר רבי יוחנן בן נורי?

מסבר קא סבר: חפצי הפקר - קונין שביתה,

ובדין הוא דליפלוג בכלים,

והא דקמפילגי באדם - להודיע פוחן דרבנן,

דאף על גב דאיכא למימר: הואיל וניעור קנה, ישן נמי קנה,

קא משמע לן דלא.

או דילקא:

קסבר רבי יוחנן בן נורי בעלמא: חפצי הפקר - אין קונין שביתה,

והכא - היינו טעמא: הואיל וניעור קנה, ישן נמי קנה?

אמר רב יוסף:

תא שמע:

"אשמים שירדו: מערב יום טוב - יש להן אלפים אמה לכל רוח,

ביום טוב - הרי הן כרגלי כל אדם."

אי אמרת בשלמא: קסבר רבי יוחנן בן נורי: "חפצי הפקר קונין שביתה", הא מני? רבי יוחנן היא.

אלא אי אמרת: "חפצי הפקר אין קונין שביתה" - הא מני? לא רבי יוחנן ולא רבנן!

יתבי אבוי וקאמר לה להא שמעתא,

אמר ליה רב ספרא לאבוי:

ודילמא בגשמים הסמוכין לעיר עסקינן,

מתני'

אין לו אלא ד' אמות. הואיל וישן

היה לא נתכוון לקנות שביתה:

והוא באמצען. של ד' אמות

כלומר ב' אמות יש לו לכל צידיו:

לאיזה רוח שירצה. יטול ד' אמות

ואחר שבירר לו לצד זה אין יכול

לחזור ולברור לצד אחר:

היו שנים. עומדין זה רחוק מזה

ו' אמות דמיבלען ב' אמות של כל

אחד בתוך של חברו:

מביאין ואוכלין. בתוך אותן ב'

אמות:

ובלבד. שלא יפשוט זה ידו לתוך

שתיים החיצונות שאין לו בהם

כלום ויוציא לשם פתו או חפצו

דחפצו כרגלי דתנן (ביצה דף

לז.) הבהמה והכלים כרגלי

הבעלים דכל ד' אמות דכל חד

שוינהו רבנן לגביה כרשות היחיד

ואסור להכניס ולהוציא מחוצה

להן לתוכן ולא דמי להיה מודד

ובא וכלתה מדתו בחצי העיר

דתינא לעיל (דף מב:) דמותר

לטלטל בכל העיר ע"י זריקה

ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו

דאף ע"ג דאסור להלך מותר

להוציא דהתם כולה חדא רשותא

הוא ואי נמי כלתה מדתו חוץ

לעיר מותר לטלטל מחוץ לתחומו

לתוך תחומו שתי אמות בזה

ושתי אמות בזה דכולה רשות

הרבים הוא דאלפים דידיה לא

שוינהו רשות היחיד לגביה דהא

אסור לטלטולי בהו אבל ד' אמות

דיוצא חוץ לתחום ודנותן את

עירובו ודקונה שביתה ברגליו

שוינהו רבנן לגביה כרשות היחיד

ואסור להו מדרבנן לטלטל מתוכן

לחוץ להן:

והאמצעי מובלע ביניהם. ב'

אמותיו בתוך של זה ושתי

אמותיו בתוך של זה:

מותר עם כל אחד. פונה לכאן

ומשתמש עם זה ופונה לכאן

ומשתמש עם זה:

לשלוש חצירות. זו אצל זו:

פתוחות לרה"י. דכל אחת רשות

לעצמה ואין להן דריסת הרגל זו

על זו דאי הוו להו זו לפנים מזו

אסרה פנימית אחיצונה דאפילו

בפני עצמה אסורה כל אחת

להשתמש:

גמ'

חפצי הפקר. כלים שאין להם

בעלים וחשיכה להן במקום אחד

אע"ג שלא נתכוין להן אדם

להקנותן שביתה:

קונין שביתה. במקומן ואין אדם

יכול לטלטלן משם יותר מאלפים

לכל רוח ואפילו עירב לצד אחר:

דליפלוג בכלים. של הפקר והאי

אדם ישן שלא נתכוין לשביתה

ככלים של הפקר דמי:

ביום טוב. אם ירדו ביי"ט:

הרי הן כרגלי כל אדם. שלא

היתה להן שביתה בין השמשות

ולכל צד שעירב האדם יכול

ליטלן:

הא מני. דקתני מערב י"ט יש להן

אלפים ואינן כרגלי כל אדם

אלמא חפצי הפקר קונין שביתה:

רש"י

לא ס"ד. לאוקמי טעמא משום דעת אנשי העיר אלא טעמא משום דחפצי הפקר קונין שביתה:

דתנן. נמי בדוכתא אחריתי ומתני' קשיין אהדדי ועל כרחך חדא מינייהו תוקמא כרבי יוחנן בן נורי ותיפשוט דחפצי הפקר קונין שביתה:

כרגלי אותו יחיד. בעל הבור ואם לקח מהם אדם אחר אין יכול להוליכן אלא למקום שזה יכול להוליכן ואם עירב הוא למזרח אין יכול זה להוליכן חוץ לעיר בצד מערב אפילו פסיעה אחת:

כרגלי אותה העיר. אלפים לכל רוח ואם עירב זה למערב או למזרח אין יכול זה להוציאן חוץ לאלפים:

ושל עולי בבל. שבדרך שעולים מבבל לא"י והוא של הפקר:

כרגלי הממלא. דכל מילי דהפקירא מאן דמגבה ליה קני ואפילו נתן לאחרים לאחר שמילאן לצורכו הרי הן כרגליו אלמא מידי דהפקירא אין קונין שביתה:

ותניא אידך בור של שבטים. דהיינו של עולי בבל יש להם אלפים לכל רוח אלמא קנו שביתה דאינן כרגלי כל אדם:

כי אתא. אביי לקמיה דרב יוסף:

יש להן. משמע דאינהו גופייהו קנו להו שביתה ולא משום דעת אנשי העיר דאי משום דעת אנשי העיר הא לישנא בעי למימר הרי הן כרגלי אותה העיר דהיינו נמי אלפים לכל רוח:

ואנשי אותה העיר דעתם עיליהו!

אמר ליה:

לא סלקא דעתך,

דתנן:

"בור של יחיד - כרגלי היחיד.

ושל אותה העיר - כרגלי אותה העיר,

ושל עולי בבל - כרגלי הממלא" (ביצה לט.).

ותניא:

"בור של שבטים - יש להן אלפים אמה לכל רוח",

קשיין אהדדי!

אלא לאו ששמע מינה:

הא - רבי יוחנן בן נורי,

הא - רבנן.

כי אתא לקמיה דרב יוסף,

אמר ליה: הכי קאמר רב ספרא, והכי אהדרי ליה.

אמר ליה: ואמאי לא תימא ליה מגופה?

אי סלקא דעתך גשמים הסמוכין לעיר עסקינן,

האי: **"יש להן אלפים אמה לכל רוח"!!**

הא: **"כרגלי אנשי אותה העיר' מיבעיא ליה!**

17. מה, ב - מו, א

רפ"י

ליקנו שביתה באוקיינוס.
ששבתו שם אמש והיום שאבו
העבים והרי יצאו חוץ לתחום
ואין להם אלא ארבע אמות:
דילמא הנך. שראה אמש
קשורות אזדו לעלמא:
והני אחריני ניהו. ונתקשרו
היום וקנו אמש שביתה
באוקיינוס וליתסרו:
ולפשוט. מדקתני במים שקנו
שביתה אמש בעבים וירדו היום
דמותר להוליכן כרגלי כל אדם
אלמא אין איסור תחומין
למעלה מעשרה:
מיבלע בליעי. וכמאן דליתנהו
דמו ולא קנו להו שביתה אמש:
כל שכן דהוו להו נולד ואסירי.
אפילו לטלטלן במקומן:
הרי הן כרגלי כל אדם. כיון
דניידי לא קנו שביתה ואפילו הן
של יחיד אינן כרגליו:

אמר מר:

"ביום טוב - הרי הן כרגלי כל אדם".

ואמאי?

ליקני שביתה באוקיינוס!

לימא דלא כרבי אליעזר?

דאי כרבי אליעזר - הא אמר: כל העולם כולו ממני אוקיינוס הוא שותה!

אמר רבי יצחק:

הכא - בעבים שנתקשרו מערב יום טוב עסקינן.

ודילמא הנך אזלי, והנך אחריני ניהו!

דאית להו סימנא בגויהו.

ואיבעית אימא:

הוי ספק דדבריהם,

וספק דדבריהם - להקל.

וליקני שביתה בעבים!

תיפשוט מינה: דאין תחומין למעלה מעשרה.

דאי יש תחומין - ליקני שביתה בעבים!

לעולם אימא לך:

יש תחומין,

ומיא בעיבא מיבלע בליעי.

מו, א כל שכן דהוו להו נולד דאסירי!

אלא, מיא בעבים מינד ניידי.

השתא דאית להכי, אוקיינוס נמי לא ליקשו לך,

מיא באוקיינוס נמי מינד ניידי,

ותניא:

"נהרות המושכין,

ומעיינות הנובעין - הרי הן כרגלי כל אדם".

18. מו, א-ב

["מי שישן בדרך ולא ידע שחשיכה - יש לו אלפים אמה לכל רוח,

דברי רבי יוחנן בן נורי.

וחכמים אומרים:

אין לו אלא ארבע אמות"].

אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי:

הלכה פרבי יוחנן בן נורי.

אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי:

בפירוש שמיע לך או מפלל שמיע לך?

אמר ליה:

בפירוש שמיע לי.

מאי פללא?

דאמר רבי יהושע בן לוי:

הלכה פדברי המיקל בעירוב.

ותרתי למה לי?

אמר רבי זירא:

צריכי.

דאי אשמעינן: הלכה פרבי יוחנן בן נורי,

הוה אמינא: בין לקולא ובין לחומרא,

קא משמע לן: הלכה פדברי המיקל בעירוב.

וליאמא: הלכה פדברי המיקל בעירוב,

הלכה פרבי יוחנן בן נורי - למה לי?

איצטריק,

סלקא דעתך אמינא: הני מילי - יחיד במקום יחיד, ורבים במקום רבים,

אבל יחיד במקום רבים - אימא לא.

אמר ליה רבא לאביי:

מכדי עירובין דרבנן,

מה לי יחיד במקום יחיד, ומה לי יחיד במקום רבים!

אמר ליה רב פפא לרבא:

ובדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים?!

והתנן:

"דבי אליעזר אומר:

כל אשה שעברו עליה שלש עונות - דייה שעתה" (גיטת 20).

ותניא:

"מעשה ועשה רבי פדבי אליעזר.

לאחר שנזכר, אמר: כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק.

מאי "לאחר שנזכר"?

אילימא: לאחר שנזכר דאין הלכה פרבי אליעזר אלא פרבנן - "בשעת הדחק" היכי עביד כוותיה?

אלא: דלא איתמר הלכתא לא פרבי אליעזר ולא פרבנן,

"לאחר שנזכר" דלאו יחיד פליג עליה, אלא רבים פליגי עליה,

"אמר: כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק!"

רפ"י

בפירוש שמיע לך. מרבי יהושע

בן לוי:

או מכללא. דשמיע לך מיניה

מילתא אחריתי ודייקת מינה

דכרי יוחנן בן נורי סבירא ליה:

ומאי כללא. מאיזה כלל הוה

סייד מעיקרא דשמעת ליה לרי

יהושע בן לוי דנימא מילתא

דנידוק לה מינה:

בעירוב. בכל משפטיו ותחומין

מהלכות עירובין הן:

בין לקולא. כגון אדם ישן דאי

לא קנה שביתה לא נפיק מדי

אמות:

לחומרא. כגון כלי הפקר אי

אמרת קונין שביתה אסור

להוליכן למקום שעירב זה

המוצאן אלא אלפים הוא דאית

להו לכל רוח:

קמ"ל כדברי המיקל. באדם

הוא דהלכתא כוותיה דכיון

דניעור קנה ישן נמי קנה אבל

בכלים לית הלכתא כוותיה:

אבל יחיד במקום רבים. כגון רי

יוחנן בן נורי דפליגי רבנן עליה

אימא לית הלכתא כוותיה: רבי

אליעזר גרסינן:

כל אשה שעברו עליה שלש

עונות. דהיינו צ' יום דעונה סתם

לפריסת נדה משלשים יום

לשלשים יום וכל אשה שעברו

עליה תשעים יום ולא ראתה

נסתלקו דמיה ואם ראתה אחרי

כן אמרינן השתא הוא דראתה

דס ולא מטמינן טהרות

שנתעסקי בהן למפרע כשאר

נשים שדמיהן מצויין

שמטמאות טהרות למפרע מעת

לעת כדאמר במס' נדה (דף ג.)

דחיישינן שמא כותלי בית

הרחם העמידוהו ותנן (שם מ.)

כל הנשים מטמאות בבית

החיצון ופליגי רבנן עליה ואמרי

דאין הפסקת ג' עונות סילוק

אלא לזקנה שעברו עליה ג'

עונות סמוך לזקנתה אבל בילדה

לא:

כרבי אלעזר. וטיהר אף בילדה

שעברו עליה ג' עונות:

אחר שנזכר. משמע דזכר דלאו

שפיר עביד:

שעת הדחק. שני בצורת הוו

ואיכא הפסד טהרות:

מאי כשנזכר. אילימא נזכר

דאיתמר בפלוגתייהו הלכה

כרבנן וכשנעשה המעשה לא

היה זכור ועכשיו נזכר אמאי לא

אהדר עובדא:

אלא. האי דלא אהדר משום

דלא איתמר הלכתא לא כמר

ולא כמר ומאי נזכר לאחר

שנזכר דרבים פליגי עליה דהוה

ליה למיעבד כרבים אמר כדי

הוא רבי אליעזר לסמוך עליו

בשעת הדחק ולא אהדר עובדא

הא לאו בשעת הדחק לא

אלמא: אע"ג דמעט לעת גזירה

דרבנן היא בעי למיעבד כרבים:

רפ"י

נוהגת שבעה. לרחיצה ולתכבוסת ושלישים לתספורת ולגיהוץ מיום שנשמע לו: **וסבר לה**. רבי יוחנן כשמואל: **ה"ג רב פפא אמר איצטריך**. ולעיל קאי אדרבי יהושע בן לוי איצטריך ליה למימר הלכה כרבי יוחנן ואע"ג דאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב: **אבל בעירובי תחומין לא כו'**. והא דרבי יוחנן בן נורי באיסור תחומין קאי: **א"ר יהודה כו'**. לקמן בפרק חלוך (פא:): **בד"א**. דאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו שנתרצה: **בעירובי תחומין**. דשמא חוב לו להפסיד אלפים למזרח על מנת להשתכר באלפים למערב: **עירובי חצירות**. אין שם הפסד אלא ריוח: **הני מילי**. דהלכה כמיקל בעירובי חצירות: **בשיורי עירוב**. שהניח עירוב במקום המשתמר לכמה שבתות ונתמעט האוכל משיער ב' סעודות מקילין ביה לאכשורי: **אבל**. במחלוקת של תחילת עירוב לא ניזיל בתר מיקל והא דרבי יוחנן בן נורי כתחילת עירוב דמי: **בד"א**. דצריך שיעור לעירובי חצירות או מזון שתי סעודות בין כולן או כגרוגרת לכל אחד בתחילת עירוב: **כל שהוא**. לכל אחד: **ולא אמרו לערב בחצירות אלא שלא לשכח את התינוקות**. שלא לשכח תורת עירוב מדורות הבאין אבל עיקר עירוב בתחומין הוא:

אמר רב משרשיא לרבא, ואמרי לה רב נחמן בר יצחק לרבא: ובדרבנן לא שני בין יחיד במקום יחיד, בין יחיד במקום רבים? והתניא:

"שמועה קרובה - נוהגת שבעה, ושלישים. רחוקה - אינה נוהגת אלא יום אחד ואי זו היא "קרובה"? ואי זו היא "רחוקה"?
בתוך שלשים - קרובה,
לאחר שלשים - רחוקה,
דברי רבי עקיבא.
וחכמים אומרים:

אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה - נוהגת שבעה ושלישים.
ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
 כל מקום שאתה מוציא יחיד מיקל, ורבים מחמירין, הלכה כדברי המחמירין המרובים,
 חוץ מזו, שאף על פי שרבי עקיבא מיקל ורבים מחמירין - הלכה כדברי רבי עקיבא.
וסבר לה כשמואל, דאמר שמואל:
 הלכה כדברי המיקל באבל.
באבילות - הוא דאקילו בה רבנן,
אבל בעלמא - אפילו בדרבנן שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים!

מז, ב

"רב פפא אמר:
איצטריך,
 סלקא דעתך אמינא: הני מילי - בעירובי חצירות,
 אבל בעירובי תחומין - אימא לא.

ומנא תימרא דשני לן בין עירובי חצירות לעירובי תחומין?

דתנן:

"אמר רבי יהודה:
במה דברים אמורים: בעירובי תחומין,
אבל בעירובי חצירות - מערבין בין לדעת ובין שלא לדעת,
שזכין לאדם - שלא בפניו,
ואין חבין לאדם - אלא בפניו" (פא:).

רב אשי אמר:
איצטריך,
 סלקא דעתך אמינא: הני מילי - בשיורי עירוב,
 אבל בתחילת עירוב - אימא לא.

ומנא תימרא דשני לן בין שיורי עירוב לתחילת עירוב?

דתנן:

"אמר רבי יוסי:
במה דברים אמורים: בתחילת עירוב,
אבל בשיורי עירוב - אפילו כל שהוא.
ולא אמרו לערב חצירות, אלא כדי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות" (פ:).

⁹¹ גירסת רש"י, הגהות הב"ח, כתב"י ודפוסים ראשונים ללא ו' החיבור. בגירסת הדפוס יש ו' החיבור.

19. מו, ב - מז, ב

רפ"י

הלכה כרבי יעקב עקיבא מחברו. בכל

דוכתא :

למאי הלכתא. לענין מה נאמרה שמועה זו שפסקו הלכה סתם בכל מקומות יש לסמוך עליה להורות הלכה למעשה כן או דלמא מסברא בעלמא קאמרי כן אבל הלכתא מכיללא לא סמכינן עליה למילף :

רבי אסי אמר הלכה. ממש קאמרי רבי יעקב ורבי זריקא למיגמר מעשה מיניה ומיעבד כר' עקיבא היכא דיחיד פליג עליה וכו' יוסי אפי' במקום רבים :

מטין. רבי יעקב ור' זריקא לאו הלכה ממש פסקי אלא מטין ההוראה אחר רבי יוסי ואפילו במקום רבים דאורויי מורינן לאדם יחיד לעשות כרבי יוסי אבל מדרש בפירקי ברבים לא דרשינן :

נראין. אורויי לא מורינן ואם עשה כרבי יוסי לא מהדרינן עובדא :

כלשון הזה אמר ר' יעקב בר אידי. כי האי ליטנא דאיתמר הך דרבי יעקב ורבי זריקא איתמר נמי הך דר' יעקב בר אידי למר הלכה ולמר מטין ולמר נראין :

להני כללי. דכללינן לעיל פלוני ופלוני הלכה כפלוני בכל מקום אלא היכא דמסתבר כמר הלכתא כוונתיה והיכא דמסתבר בדוכתא אחריתי כאידך עבדינן כוונתיה :

למה הדבר דומה. מתניתין היא (לעיל דף מה :) :

היא מותרת עמהן. ופליגי רבנן עליה בברייתא ואמרי שלשתן אסורות :

רבי יעקב ורבי זריקא אמרו:

הלכה כרבי יעקבא מחבירו.

וכרבי יוסי מחבירו.

וכרבי מחבירו.

למאי הלכתא?

רבי אסי אמר:

הלכה.

ורבי חייא בר אבא אמר:

מטין.

ורבי יוסי חנינא אמר:

נראין.

כלשון הזה אמר רבי יעקב ברבי אידי אמר רבי יוחנן:

רבי מאיר ורבי יהודה - הלכה כרבי יהודה.

רבי יהודה ורבי יוסי - הלכה כרבי יוסי.

ואין צריך לומר רבי מאיר ורבי יוסי - הלכה כרבי יוסי.

השתא במקום רבי יהודה ליתא, במקום רבי יוסי מיבעיא?!

אמר רב אסי:

אף אני לומר:

רבי יוסי ורבי שמעון - הלכה כרבי יוסי,

דאמר רבי אבא אמר רבי יוחנן:

רבי יהודה ורבי שמעון - הלכה כרבי יהודה.

השתא במקום רבי יהודה ליתא, במקום רבי יוסי מיבעיא?!

איבעיא להו:

רבי מאיר ורבי שמעון - מאי?

תיקו.

אמר רב משרשיא:

ליתנהו להני כללי.

מנא ליה לרב משרשיא הא?

אילימא מהא דתנן:

"רבי שמעון אומר:

למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים,

עירבו שתים החיצונות עם האמצעית:

היא - מותרת עמהן,

והן - מותרות עמה,

ושתיים החיצונות - אסורות זו עם זו."

ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב:

הלכה כרבי שמעון.

רש"י

מאן פליג עליה רבי יהודה. דהוא הוי סתם בר פלוגתיה ל"א מאן פליג עליה רבי יהודה דהוא איירי לעיל מינה רבי יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ועלה תני היום שנים מקצת כו' אמר ר"ש למה הדבר דומה ואמרינן דחכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן מכדי למה הדבר דומה כו' מאי שנא התם דפליגיתו עליה אלמא הנך רבנן דאיירי לעיל מינה בד' אמות דשביתה איפלוג נמי בחצירות:

היכא דאיתמר. בהדיא הלכה כרבי שמעון איתמר וכי כוילין רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה להיכא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר:

שלוש חצירות. לקמן בכיצד מעברין (דף נט.) וקאמר ר' יהודה עיר של רבים ונעשית של יחיד שנתמעטו אוכלוסיה מעבור ברחובותיה ששים ריבוא ולא דמיא השתא לדגלי מדבר אין מערבין את כולה יחד אלא אם שירי חוצה לה נ' דיורין שלא יערבו עמה למיהוי היכר לעיר של רבים דלא לערבו כולה אלא מבואות מבואות ר"ש אומר דיו לשירי ג' חצירות של ב' בי בעלי בתים:

אוסר על בני חצירות. שלא יוציאו מבתיהן לחצר מפני שיש לו רשות בחצר ואע"פ שאינו בעיר אוסר עליהן אם לא עירב קודם שהלך:

רבי יהודה אומר אינו אוסר. הואיל ואינו בעיר:

נכרי אוסר. אף על פי שאינו בעיר שהרי יכול לבא ואין זה היסח מן הלב אבל ישראל משהלך מכאן ולא בא מערב שבת הסיח לביתו מלבבו כל השבת שהרי לא יבא הלכך כמאן דלית ליה להך דירה בעלים דמי:

לשבות אצל בתו. מאמש אפילו באותה העיר:

רבי יהודה פליג עליה. דאמר בעיר אחרת אינו אוסר הא באותה העיר אוסר ורבי יוסי נמי פליג עליה אלא חד מינייהו נקט:

זהו שאמרו. בפירקין היא (דף מט.):

ומאן פליג עליה?

רבי יהודה.

והא אָמרת: רבי יהודה ורבי שמעון - הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה! אֲלָא לָאו שְׁמַע מִיְנָה: לִיתְנָהוּ.

ומאי קושיא?

דִּילְמָא הִיכָא דְאִיתְמַר - אִיתְמַר, הִיכָא דְלֹא אִיתְמַר - לֹא אִיתְמַר. אֲלָא מָהָא דְתַנֵּן:

"עיר של יחיד ונעשית לרבים - מערבין את כולה. של רבים נעשית של יחיד - אין מערבין את כולה, אלא אם כן עושה חוצה לה בעיר חדשה שביהודה, שיש בה חמשים דיורין, דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר:

שלוש חצירות של שני בתים" (נט.) מו,א

וְאָמַר רַב חֲמַא בַּר גּוֹרִיא אָמַר רַב: הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן.

ומאן פליג עליה?

רבי יהודה.

והא אָמרת: רבי יהודה ורבי שמעון - הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה!

ומאי קושיא?

דִּילְמָא הִכָּא נְמִי,

הִיכָא דְאִיתְמַר אִיתְמַר, הִיכָא דְלֹא אִיתְמַר - לֹא אִיתְמַר.

אֲלָא מָהָא דְתַנֵּן:

"המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד גוי ואחד ישראל אוסר לבני חצירות דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

אינו אוסר.

רבי יוסי אומר:

גוי - אוסר,

ישראל - אינו אוסר, מפני שאין דרך ישראל לבא בשבת.

רבי שמעון אומר:

אפילו הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר - אינו אוסר, שנבד הסיח דעתו" (פו.).

וְאָמַר רַב חֲמַא בַּר גּוֹרִיא אָמַר רַב:

הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן,

ומאן פליג עליה?

רבי יהודה.

והא אָמרת רבי יהודה ורבי שמעון - הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה!

ומאי קושיא?

דִּילְמָא הִכָּא נְמִי,

הִיכָא דְאִיתְמַר - אִיתְמַר, הִיכָא דְלֹא אִיתְמַר - לֹא אִיתְמַר.

אֲלָא מָהָא דְתַנֵּן:

"זהו שאמרו: העני מערב ברגליו.

רבי מאיר אומר:

רָשׁ"י

אנו אין לנו. שיכול לקנות שביטה ברגליו בלא עירוב פת אלא עני כלומר מי שהוא בדרך ואין עמו פת:

אחד עשיר. היושב בביתו אם רצה לילך בעצמו ולהחשיך שם על התחום קונה לו שביטה:

שלא יצא. מפני הטורח ועירב ברגליו אלא התיירו לשלוח עירוב בפת ע"י שלוחו:

ומתני ליה רב חייא בר אשי. למתני לחייא בר רב קמיה דרב:

אחד עני ואחד עשיר. מילתיה דרבי יהודה:

למה ליה. למיפסק הלכה כרבי יהודה דר' מאיר פליג עליה הא כילת לעיל להיכא דלא איתמר הלכה לא כמר ולא כמר עבדינן כרבי יהודה:

רב לית ליה להני כללי. ומשום דרב לית ליה קאמרת ליתנהו והא ר' יוחנן קאמר להו והלכה כר' יוחנן:

היבמה לא תחלוץ. בתוך ג' חדשים למיתת בעלה מפרש טעמא ביבמות שמא מעוברת היא וחליצת מעוברת אינה חליצה וא"ת תחלוץ בתוך ג' ותמתין עד לאחר ג' שאם תמצא מעוברת אינה צריכה חליצה אם תלד וולד של קיימא ואם לא תמצא מעוברת אינה צריכה חליצה אחרת ואם תלד וולד שאינו של קיימא תחלוץ פעם שניה שמא יהא וולד של קיימא ואינה חליצה לאוסרה לכהונה ונמצא מצריכה כרוז לכהונה וליצרכה דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה וסבר שרו חלוצה לכהן:

ולא תתייבם. שמא מעוברת היא ונמצא בא על אשת אחיו שיש לה בנים והרי היא עליו בכרת אבל לאחר שלשה דניכר בה שאינה מעוברת או תחלוץ או תתייבם:

שאר כל הנשים כו'. שמא תלד בתוך תשעה למיתת בעלה ספק בן שבעה לאחרון ספק בן תשעה לראשון ובעיני הבחנה כדאמרינן ביבמות (דף מב.) שמא ייבם אשת אחיו מאמו ועוד יש איסורין הרבה:

ולא יתארסו. גזור רבנן אירוסין אטו נשואין:

אחת בתולות כו'. מפרש התם (שם): אחת שנישאו לזה כשהן בתולות ואחת שנישאו לזה כשהן בעולות שנתאלמנה או נתגרשה מבעלה זה בין מן האירוסין בין מן הנשואין צריכות להמתין אחר הגט או אחר המיתה ג' חדשים:

אחת ארוסות. אף על גב דארוסה לא בת עיבורי היא גזור רבנן ארוסה אטו נשואה: דברי ר"מ לא גרסי' אלא סתמא היא:

יתארסו. מיד דהא לא מיעברא משני תוך ג' ואם תלד בתוך ט' ודאי דראשון הוא דאי מאחרון בן ששה הוא ולא חיי: **והארוסות**. שנתאלמנו או שנתגרשו מן האירוסין ינשאו מיד דהא לא מיעברא מראשון:

חוץ מן הארוסה שביהודה. שהיו רגילין ליחד חתן וכלה קודם כניסתן לחופה כדאמרינן בכתובות (דף יב.):

גס בה. רגיל בה ומכירה ומרוצה לו:

כל הנשים יתארסו. אתנא קמא פליג דאסר אפי' ליארס ואדרבי יהודה פליג דשרי ארוסה לינשא:

חוץ מן האלמנה מפני האיבול. שאסורה ליארס כל ימי אבלה אבל גרושה תיארס מיד:

הלכה כר' יוסי. דמתיר ליארס מיד:

ואמרינן. מכלל דהך סתמא דתניא לעיל אחת ארוסות ואחת נשואות יחידאה היא:

והתניא. בניחותא:

רדופה לילך לבית אביה. תדירה לדור בבית אביה בעיר אחרת ואינה רגילה עם בעלה:

חולה. ואינה מקבלת טורח תשמיש:

עקרה. מחמת מזל שכבר נישאת לג' בני אדם ולא ילדה להו והוחזקה עקרה:

איילונית. ממעי אמה ויש לה סימנין שאין לה שערות ולא דדין ולשון איילונית דוכרניתא כאיל זה שאינו יולד:

ושאינה ראויה לילד. מחמת משקה סם:

דברי ר"מ. אלמא ר"מ הוא דגזר בההיא דפשיטא לן דאינה מעוברת וה"ה לארוסה:

ולמה ליה. לר' יוחנן למימר הלכה כר' יוסי דהא איהו גופיה כיל לעיל ר"מ ורבי יוסי הלכה כר' יוסי אלא ש"מ לא אמר ר' יוחנן להני כללי אלא הנך אמוראי אמרינהו מנפשיהו:

ומאי קושיא דלמא. אע"ג דכילינהו ר' יוחנן איצטריך ליה למיפסק בהא משום דהוה רבי מאיר מחמיר ואמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו בכל מקום שהחמיר ואתא דאמר יוחנן לאפוקי לדשמואל מיהא דבחה הלכה כרבי יוסי:

אנו אין לנו אלא עני.

רבי יהודה אומר:

אחד עני ואחד עשיר.

לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר,

שלא יצא וערב ברגליו" (מ"ט):

ומתני ליה רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב:

"אחד עני ואחד עשיר".

ואמר ליה רב:

ס"ים בה נמי: הלכה כרבי יהודה.

תרתיה למה לי?

והא אמרת: רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה!

ומאי קושיא?

דילמא רב לית ליה להני כללי?

אלא, מהא דתנן:

"היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהו לה שלשה חדשים

וכן שאר כל הנשים:

לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן שלשה חדשים,

אחד בתולות ואחד בעולות,

אחד אלמנות ואחד גרושות,

אחד ארוסות ואחד נשואות,

רבי יהודה אומר:

נשואות יתארסו,

ארוסות ינשאו.

חוץ מארוסה שביהודה, מפני שלבו גס בה.

רבי יוסי אומר:

כל הנשים יתארסו,

חוץ מן האלמנה, מפני האיבול" (יבמות מא.).

ואמרינן: רבי אלעזר לא על לבי מדרשא.

אשפחיה רבי אסי דהוה קאם.

אמר ליה: מאי אמור כבי מדרשא?

אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי.

מכלל דיחידאה פליג עליה

אין,

והתניא:

"הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה.

או שהיתה לה פעם עם בעלה,

או שהיה בעלה זקן או חולה,

או שהיתה היא חולה, עקרה, זקנה, קטנה ואיילונית,

ושאינה ראויה לילד, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין,

המפלת לאחר מיתת בעלה - נוזלו צריכין להמתין שלשה חדשים.

דברי רבי מאיר.

רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד.

למה לי? והא אמרת: רבי מאיר ורבי יוסי - הלכה כרבי יוסי!

ומאי קושיא?

דילמא לאפוקי מדרב נחמן אמר שמואל,

דאמר: הלכה כרבי מאיר בגזירותיו.

רס"י

ליריד. שוק הנקבע ליום חג של גוים ולוקחין מהן בתים ושדות מפני שממעיטן אי נמי משום ישוב א"י:
בהמה ועבדים ושפחות. מפני שמכניסין לקדושה:
ומעלה. השטר:
בערכאות שלהן. לפני דייניהן לחתום ואע"פ שהוא חשיבות להן ואיכא למיחש דלמא אזלי ומודו אפ"ה שרי:
מפני שהוא כמציל מידם. שלא יחזור הגוי ויערער על המכירה:
בית הקברות ס"ד. הא עבר בלאו:
שאינו מוצא ללמוד. בארצו:
שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד. אין אדם זוכה ללמוד מכל מלמדיו יש רב שמשנתו סדורה בפיו ושונה לתלמידיו דרך קצרה:
לצידין. חוצה לארץ:
סד"א הני מילי. דכיל רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי:
במתניתין. דדוקא היא:
אבל בברייתא. דילמא איחליף דרבי יהודה לדרי יוסי ודרבי יוסי לדרבי יהודה:
אימא לא. לסמוך עלה להכי צריך למימר הלכה ולעולם איתנהו להני כללי:
אלא הכי קאמר. רב משרשיא כו':
דהא רב לית ליה להני כללי. כדאמר לעיל מדאיצטריך ליה למימר סיים בה נמי הלכה כר' יהודה:
מזב,

אלא, מהא דתניא:
"הולכין ליריד של גוים ולוקחים מהן בהמה ועבדים ושפחות. בתים שדות וכרמים. וכותב ומעלה בערכאות שלהן, מפני שהוא במציל מידן. ואם היה בהן מטמא, בחוצה לארץ, לדון ולערער עמהן. וכשם שמטמא בחוצה לארץ כך מטמא בבית הקברות."

"בית הקברות" סלקא דעתך?
 טומאה דאורייתא היא!

אלא בבית הפרס דרבנן.

ומטמא לישא אשה וללמוד תורה.
אמר רבי יהודה:
אימתי? בזמן שאין מוצא ללמוד, אבל מוצא ללמוד - לא יטמא.
רבי יוסי אומר:

אף בזמן שמוצא ללמוד נמי יטמא, לפי שאין מן הכל זוכה אדם ללמוד.

ואמר רבי יוסי:
מעשה ביוסף הנהו שהלך אצל רבו לצידין ללמוד תורה."
ואמר רבי יוחנן:
הלכה כרבי יוסי.
ולמה לי?
והא אמרת: רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי!

אמר אביי:
איצטריך,

סלקא דעתך אמינא: הני מילי במתניתין, אבל בברייתא אימא לא.

אלא הכי קאמר:
הני כללי לאו דברי הכל נינהו, דהא רב לית ליה להני כללי.

20. מז, ב

רש"י

אין קונין שביתה. והרי הן כרגלי כל אדם ואם באו מחוץ לתחום לתוך העיר מותר להוליכן לכל רוח: **חפצי הפקר**. דאיכא למימר ליקנו מנפשיהו אמרי רבנן דאין קונין: **חפצי הנכרי דאית להו בעלים**. והרי הן כמותן ובעליהן לית להו שביתה דלאו בני שביתה נינהו מיבעיא: **השואל כלי מן הנכרי**. ובן עירו הוה: **וכן המשאיל לו כלי מערב יום טוב**. וקנה שביתה אצל הנכרי בתוך תחום העיר: **והכלים והאוצרות**. שעשאום אוצר: **יש להן אלפים לכל רוח**. ואפילו הן של הפקר וכלי שקנה שביתה אצל הנכרי והחזירו לבעלים ועירבו בעליו למזרח או למערב אין יכול להוציאן מאלפים: **לא יזיזם ממקומן**. דקנו שביתה במקומן והרי יצאו חוץ לתחום ואין להן אלא ארבע אמות: **הא מני**. דקתני חפצי הנכרי קונין שביתה ר' יוחנן בן נורי כלומר רבי שמעון בן אלעזר אליבא דרבי יוחנן בן נורי אמר: **לעולם סבר רבי יוחנן חפצי נכרי**. כחפצי הפקר והא ר' יוחנן בן נורי: **ושמואל דאמר**. לעיל אין קונין. רבנן דאמרי בחפצי הפקר דאין קונין: **דיכרי**. אילים: **מברכתא**. שם מקום: **מחוזא**. עיר הסמוכה למברכתא בתוך ד' אלפים ומערבין מזו לזו: **למיזבן מינייהו**. ואייתניהו למחוזא ואף על פי שהביאום הנכרים מחוץ לתחום דקסבר חפצי הנכרי אין קונין שביתה: **כארבע אמות דמי**. כדתנן במתניתין הוליקוהו לעיר אחרת או נתנהו בדיר וסהר כו' ופסקינן לעיל אמר רב הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה והוא הדין לעיר שיש לה מחיצות:

אמר רב יהודה אמר שמואל: חפצי גוי אין קונין שביתה.

למאן?

אילימא לרבנן - פשיטא!

השתא חפצי הפקר דלית להו בעלים - אין קונין שביתה.

חפצי הגוי, דאית להו בעלים - מיבעיא?!

אלא אליבא דרבי יוחנן בן נורי,

וקא משמע לן: אימר דאמר **רבי יוחנן בן נורי**: קונין שביתה,

הני מילי: חפצי הפקר, דלית להו בעלים.

אבל חפצי הגוי, דאית להו בעלים - לא.

מיתבי:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:

השואל כלי מן הגוי ביום טוב,

וכן המשאיל לו לגוי כלי מערב יום טוב, והחזירו לו ביום טוב.

והנבלים והאוצרות ששבתו בתוך התחום יש להן אלפים אמה לכל רוח.

וגוי שהביא לו פירות מחוץ לתחום - הרי זה לא יזיזם ממקומן."

אי אמרת בשלמא: קסבר רבי יוחנן בן נורי: חפצי גוי קונין שביתה,

הא מני רבי יוחנן בן נורי היא.

אלא אי אמרת: קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הגוי אין קונין שביתה,

הא מני לא רבי יוחנן בן נורי, ולא רבנן!

לעולם קסבר רבי יוחנן בן נורי: חפצי הגוי קונין שביתה,

ושמואל דאמר כרבנן,

ודקאמרת: לרבנן פשיטא

מהו דתימא: גזירה בעלים דגוי אטו בעלים דישראל,

קא משמע לן.

ורב חיאי בר אבין אמר רבי יוחנן:

חפצי גוי קונין שביתה,

גזירה בעלים דגוי, אטו בעלים דישראל.

הנהו דכרי דאתו למברכתא, שרא להו רבא לבני מחוזא למיזבן מינייהו.

אמר ליה רבינא לרבא:

מאי דעתך?

דאמר רב יהודה אמר שמואל:

חפצי גוי אין קונין שביתה?

והא שמואל ורבי יוחנן - הלכה כרבי יוחנן,

ואמר רב חיאי בר אבין אמר רבי יוחנן:

חפצי גוי קונין שביתה, גזירה בעלים דגוי, אטו בעלים דישראל!

הדר ואמר רבא:

ליזדבנו לבני מברכתא, דכולה מברכתא לדידהו פארבע אמות דמיא.

21. מז, ב - מח, א

רש"י

חכם. מצודת דגים ומפסיק במים בין ב' תחומין של ב' עיירות וחברו מצודים וחרמים (קהלת ז) וכתוב על כן יזבח לחרמו (חבקוק א) וגדר של קנים הוא:

צריך לעשות מחיצה של ברזל. שלא יעברו מים של תחום זה לתוך תחום זה דכל מה שבתוך תחום העיר אין קונה שביתה במקומו להיות לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח אלא בתר העיר גריר ואם הוא בסוף התחום אין יכול לזוז משם ולחוץ ואין בני תחום זה יכולין למלאות מתוך תחום עצמו מפני עירוב מים של תחום האחר: הי"ג אי נימא משום דתני לה כרי' יוחנן בן נורי ולחומרא ואיהו לקולא סבר ומשום דסבירא ליה לקולא כל דתני לחומרא מחיך עליה. בתמיה אי נימא משום דרבי חייא תני למתניתין כרבי יוחנן בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין שביתה בתוך תחומין ורבי יוסי בר חנינא סבירא ליה כרבנן לקולא דאמרי אין קונין שביתה והרי הן כרגלי כל אדם:

מחיצה של ברזל נמי עיילי בה מיא. מתתאי דהם סתם מחיצה י' טפחים היא ולא מטיא עד קרקעית המים ואפילו מגעת לקרקעית המים אי אפשר שלא יכנסו המים מתחתיה:

אלא. משום הכי מחיך עליה: **דקל הוא שהקילו חכמים במים.** במחיצה כל דהו ובלבד שיהא בה י' מהניא בה ואע"ג דעיילי בה מיא מעילאי ומתתאי:

כדבעא מיניה רבי טבלא כו'. וכו' היכי דמחיצה תלויה מהניא מחיצת הקנים נמי מהניא דמה לי מיערבי מיא מתתאי מה לי מיערבי בין קנה לחברו:

תני רבי חייא:

מח, א "חכם שבין תחומי שבת צריך ^מחיצה של ברזל להפסיקו".

מחייך עליה רבי יוסי בר חנינא.

מאי טעמא קא מחייך?

אילימא משום דתני לה כרבי יוחנן בן נורי לחומרא, ואיהו סבירא ליה כרבנן לקולא, ומשום דסבר לקולא, מאן דתני לחומרא מחייך עליה?!

אלא, משום דתניא:

"נהרות המושכין ומעיינות הנזבעין הרי הן כרגלי כל אדם".

דילמא במכונסין.

אלא, משום דקתני: "צריך מחיצה של ברזל להפסיקו".

ומאי שנא קנים דלא דעיילי בהו מיא, של ברזל נמי עיילי בהו מיא.

ודילמא: 'צריך ואין לו תקנה' קאמר!

אלא, משום דקל הוא שהקילו חכמים במים.

כדרבי טבלא, דבעא מיניה רבי טבלא מרב: מחיצה תלויה, מהו שתתיר בחורבה?

אמר ליה רב:

אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים, קל הוא שהקילו חכמים במים.

רש"י

היינו תנא קמא. ר' יהודה דאמר לאיזה רוח שירצה יש לו ד' אמות היינו תנא קמא רבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן נורי:

שמונה על שמונה איכא בינייהו. דרבנן סברי ד' לכל צדין היינו שמונה על שמונה ור' יהודה סבר לחד רוח ותו לא כדקתני ומודה ר' יהודה לר' אלעזר שאם בירר לו שתיים לכאן ושתיים לכאן שאין יכול לחזור בו וכן אם בירר ארבעתן לרוח אחת:

מחלוקת. דר' מאיר דשרי שמונה על שמונה להילוך: לרבי יהודה מצומצמות ולרבי מאיר גדולות דפשוט ידים ורגלים יותר מאמה הוא:

באמה דידיה. איש לפי מה שגופו ארוך יש לו ד' אמות באמתו הארוכה:

של קדש. לכל אדם אמות שוה של ו' טפחים בינונים למידת שתי אמות שהיו בשושן הבירה שנעשו למידת אמתו של משה:

גבי יש שאמרו. משנה היא במס' כלים (פי"ז משנה יא) יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מלא קומצו מנחה מלא חפניו קטרת מלא לוגמיו ביום הכמורים ובמזון שתי סעודות לעירוב וליתני נמי ד' אמות ליוצא חוץ לתחום:

אי הוה דייקין כולי האי. בכולי הש"ס לא הוי מצינו לתרוצי כל דיוקי ולא הוה תנין:

משום דאיכא ננס באיבריו. שגופו בינוני ואמתו קצרה ולא סגי ליה באמה דידיה ובעי למיתב ליה באמה של קדש:

22. מח, א

[מי שישן בדרך ולא ידע שחשיכה - יש לו אלפים אמה לכל רוח,

דברי רבי יוחנן בן נורי.]

וחכמים אומרים:

אין לו אלא ארבע אמות.

[רבי אלעזר אומר:

והוא באמצען.

רבי יהודה אומר:

לאיזה רוח שירצה ילך].

רבי יהודה היינו תנא קמא!

אמר רבא:

שמונה על שמונה איכא בינייהו.

תנא נמי הכי:

"יש לו שמונה על שמונה,

דברי רבי מאיר.

ואמר רבא:

מחלוקת להלך,

אבל לטלטל דברי הכל: ארבע אמות - אין, טפי - לא.

והני ארבע אמות היכא כתיבא?

כדתניא:

"שבו איש תחתיו"⁹² (שמות טז, כט) - בתחתיו.

וכמה תחתיו?

גופו - שלש אמות, ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

גופו - שלש אמות, ואמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו."

מאי בינייהו?

איכא בינייהו: ארבע אמות מצומצמות

אמר ליה רב משרשיא לבריה:

כי עיילת לקמיה דרב פפא, בעי מיניה:

ארבע אמות, באמה דידיה יתבינן ליה או באמה של קדש יתבינן ליה?

אם אמר לך: "אמות של קדש" יתבינן ליה - עוג מלך הבשן מה תהא עליו?!

ואם אמר לך: "באמה דידיה" יתבינן ליה - אימא ליה: מאי טעמא לא קתני לה גבי 'יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם'!?

כי אתא לקמיה דרב פפא,

אמר ליה: אי דייקין פולא האי, לא הוי תנינן.

לעולם: "באמה דידיה" יתבינן ליה.

ודקא קשיא לך מאי טעמא לא קתני גבי: 'יש שאמרו' [הכל לפי מה שהוא אדם]?

דלא פסיקא ליה, משום דאיכא ננס באיבריו.

⁹² שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי

כ"י

היו שנים כו'. מתניתין פרישנא לעיל:

מאי שנא התם דפליגיתו. דאמרו רבנן לקמן בשמעתין שלשתן אסורין לטלטל זו עם זו:

אוושי דיורין. דיורי החצרות רבים ולא ידעי כולן להזהר ואתו לטלטולי כלים ששבתו בחיצונה לתוך חיצונה אחרת דרך אמצעית:

הכא. גבי ג' אנשים יכולין החיצונים לזהר דהא מועטין נינהו ולא אוושי:

23. מח, א

"היו שנים מקצת אמותיו של זה [בתוך אמותיו של זה] מביאין ואוכלין באמצע.

ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חבירו.

היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן:

הוא מותר עמהן, והן מותרין עמו, ושנים החיצונים אסורין זה עם זה.

אמר רבי שמעון:

למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו,

ופתוחות לרשות הרבים.

עירבו שתים עם האמצעית - היא מותרת עמהן, והם מותרות עמה.

ושתיים החיצונות - אסורות זו עם זו".

למה ליה למימר "למה הדבר דומה"?

הכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן:

מכדי למה הדבר דומה?

לשלש חצירות הפתוחות זו לזו, ופתוחות לרשות הרבים,

מאי שנא התם דפליגיתו? ומאי שנא הכא דלא פליגיתו?

ורבנן?

התם - אוושי דיורין.

הכא - לא אוושי דיורין.

24. מח, א-ב

רָס"י

שתיים החיצונות אסורות זו עם זו. כלים ששבתו בזו אסור להכניס לזו דרך אמצעית שנמצא שיצאו מרשותן לרשות האסור להן:

ה"ג אמאי כיון דערבי חיצונות בהדי אמצעית הוה להו חדא. (ולישתרו כולם דדמי כמאן דדיירי התם דומיא דבני חצר שעירבו ויהבי כולהו עירובן בבית אחד דדמו כאילו דרו כולהו באותו בית וחצר דהוא בית הויא ומשתרי בה הכא נמי דמו כמאן דדיירי כולהו בחצר אמצעית וכו') וקס"ד כגון שנתנו שתיהן עירובן באמצעית שזהו משפט עירובי חצירות סתם חצר יש בה בתים הרבה וצריכות בני הבתים לערב יחד לפי שהבית מיוחד לכל אחד והחצר רשות כולן ואסור להוציא מרשות לרשות דהיינו מן הבתים לחצר בלא עירוב ומניחים אותו באחד מן הבתים וכשהחצר פתוחה לחצר אחרת ורוצין לעשותן רשות אחת נוטלין העירוב שגבו מן הבתים ונותנין אותו באחד מבתי חצר אחרת: וכי הדרה אמצעית ועירבה בהדי אידך שליחותה דחיצונה עבדה לא גרסינן הכא עד לקמן:

שנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו. דדמיא אמצעית כאילו דרה בהן ואין דיורי חיצונות באמצעית למימרא דכי הדדי נינהו:

בשני בתים. דהשתא לא מיחברן חיצונות בהדדי:

חמשה שגבו עירובן. שהיו דרין בחצר אחת וגבו מכל אחד את עירובו להתיר את חצירן להוציא מביתן לחצר:

בשני כלים. בבית אחד: הכי גרסינן כיון דעירבה אמצעית בהדי חיצונה הויא לה חדא וכי הדדי עירבה בהדי אידך שליחותה עבדה. שליחותה דחיצונה עבדה ואישתכח דכולהו כי הדדי עירבו וכולהו לישתרין ולא גרסינן ואידך מיהא לישתרי ואית דגרסי לה ומפרשי חיצונה שעירבה עמה מיהא תישתרי בחיצונה האחרת וזו תיאסר בה ואי אפשר לומר כן דכיון דשליחותה עבדה הוה להו כולהו חדא רשותא וכולהו שריין:

לרב ששת קשיא. כיון דנתנו שתיהן עירובן באמצעית העירוב מביא דיוריהן לתוכה והוה להו כאילו דרין כולן באמצעית וכיון דעירובן נתון בשני בתים נמצא שלא עירבו שתיים החיצונות זו עם זו והוי כחמשה ששריין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב עם כולן יחד דכל החצר אסורה ואפילו עירב עם אחד מהן דהא גבי חמשה דחצר אחת תניא לעיל לבית הלל דבשני כלים הוא דהוי עירוב אבל בשני בתים לא ואע"פ שעירבו השנים יחד לעצמן והשלשה לעצמן והכא נמי כיון דלא מצטרפי דקתני שתיים החיצונות אסורות זו עם זו אמצעית גופה תיתסר בדידה שכולן אוסרין עליה:

אם אמרו דיורין. של זו בזו ע"י העירוב להקל להתירן יחד יאמרו שהעירוב מביא הדיורין לתוכה כדי לאסור עליה הא לא דיירי ממש בגוה דליבעי עירובן בבית אחד הלכך אע"ג דחיצונים לא עירבו אהדדי חיצון ואמצעי מיהא מצטרפי ולא אסרי אהדדי:

ושתיים החיצונות [אסורות זו עם זו].

ואמאי?

כיון דערבו להו חיצונות בהדי אמצעית, הויא להו חדא!

אמר רב יהודה:

כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו, ועירובה בזו.

ורב ששת אמר:

אפילו תימא שנתנו עירובן באמצעית,

מחב, כגון שנתנוהו בשני בתים.

כמאן?

כבית שמאי?

דתניא:

"חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים,

בית שמאי אומרים:

אין עירובן עירוב.

ובית הלל אומרים:

עירובן עירוב."

אפילו תימא בית הלל;

עד כאן לא קאמרי בית הלל התם אלא בשני כלים בבית אחד,

אבל בשני בתים - לא.

אמר ליה רב אחא בריה דרב אובי לרב אשי:

לרב יהודה קשיא,

לרב ששת קשיא.

"לרב יהודה קשיא."

דאמר: כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו,

וכיון דעירבה אמצעית בהדי חיצונה הויא ליה חדא,

וכי הדרה וערבה בהדי אידך, שליחותה עבדה!

"לרב ששת קשיא."

תיהוי כחמשה ששריין בחצר אחת,

ושכח אחד מהם ולא עירב - דאסרי אהדדי!

אמר ליה רב אשי:

לא לרב יהודה קשיא,

ולא לרב ששת קשיא.

לרב יהודה לא קשיא -

כיון דעירבה לה אמצעית בהדי חיצונה,

ושתיים החיצונות בהדי הדדי לא עירבו,

גליא דעתיה דבהא - ניחא ליה, ובהא - לא ניחא ליה.

ולרב ששת לא קשיא -

אם אמרו דיורין להקל, יאמרו דיורין להחמיר!

25. מח, ב - מט, א

רפ"י

זו דברי רבי שמעון. דהיא מותרת עמהן והן עמה: אבל חכמים אומרים. דלא שגא נתנו שתייהן עירובין באמצעות לא שגא נתנה אמצעות עירובין בזו ובזו היא אסורה עמהן והן מותרין עמה:

רשות אחת משמשת לשתי רשות. כלים ששבתו בחיצונות מותרות באמצעות דהא החיצונות לא עירבו אלא עם זו ואין רשות אחרת מושכת לצד אחר:

ואין ב' רשויות משמשות לרשות אחת. דכיון דשתי חיצונות לא עירבו יחד לעשות רשות אחת אלא רשויות חלוקות הן ואין כח באמצעות להשתמש לא בזו ולא בזו דזו מושכתה לכאן וזו מושכתה לכאן ושני דיורין לא יתבטלו זה ודמיה כאילו היא מהך חצר החיצונה שלא עירבה בהדי אידך חיצונה ואוסרתה וכן נמי כי אזלא לאידך חצר דעירבה נמי בהדה אוסרתה אידך חיצונה אבל היכא דעירבו שלשתן הוו כולהו חדא רשותא:

אף זו דברי ר' שמעון. אפילו להשתמש שתייהן עמה ר' שמעון הוא דשרי דהא אפילו אמצעות בשתייהן נמי שרי אבל לרבנן פליגי בכולה ואמרו שלשתן אסורין זו עם זו ל"א אף זו דברי ר"ש ר' שמעון גופיה לא שרי אלא חיצונות באמצעות וקשיא לי הא תנן במתניתין

היא מותרת עמהן ועוד מאי אף הכי איבעי ליה למימר זו דברי ר"ש אף משמע דבתרתייהו שרי ולשון אחרון זה שמעתי וכן עיקר והיא מותרת עמהן דמתניתין מתרץ לך שמואל דבהיתר שימוש שבאמצעות קאמר דומיא דהוא מותר עמהן דרישא ואידי דתנא רישא הוא מותר עמהן תני נמי סיפא ואף זו הכי משמע אף ר' שמעון המיקל אוסר בזו דאין אמצעות מותרת בחיצונות אף איסור זה ר"ש נמי אמרו כרבנן ואלישנא קמא קשיא מאי ואזדא שמואל לטעמיה אי נמי הוה אמר כרב הוה מצי נמי למימר לרבנן עירבה עם שתייהן אסורה עם שתייהן דאין ב' רשויות משמשות לרשות אחת: תניא כוותיה דשמואל: דאפילו ר"ש לא התיר אמצעות בחיצונות כדקתני זו מביאה מתוך ביתה כו' ואילו אמצעות בחיצונות לא קאמר:

ואזדא שמואל לטעמיה. דאמר אף לר"ש אין שתי רשויות משמשות לרשות אחת:

למה הדבר דומה. אשלשה ששבתו בדרך קאי:

זו מביאה. באמצעות ואוכלת וזו מביאה באמצעות ואוכלת:

חצר שבין שני מבואות. פתוחה לשניהן:

ה"ג עירבה עם שניהן אסורה עם שניהן. אפילו לרבי שמעון והיינו שמואל לטעמיה דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל בעירוב ואי הוה שרי ר"ש בהא לא הוה אמר שמואל אסורה עם שניהן:

לא עירבה עם שניהן. לא עירבה לא עם זו ולא עם זו: אוסרת על שניהן. מלהוציא מחצרותיהן למבוי וכגון שרגילה כל ימות החול לצאת ולבא בשניהן דרך פתחים דריסת הרגל שיש לה אוסרתן כדמפרש דאי לא הויה רגילה אלא בחד לא אסרה אאידך ואע"ג דרגילה עם שניהן זו היא תקנתה מערבת עם האחד וגליא דעתה שנסתלקה מן האחר ומותר האחד לעצמו:

היתה באחד רגילה. לצאת ולבא כל שעה ובאחד אינה רגילה ולא עירבה לא עם זו ולא עם זו זה שרגילה בו אסור שחצר זו אוסרת עליו דמיניה הוא והרי לא עירבה והאחר מותר שאינה הימנו:

הותר רגילה לעצמו. דהא סלקא נפשה מיניה:

זה שאינה רגילה בו לא עירב. אפילו בפני עצמו: והיא נמי לא עירבה. לא עם זה ולא עם זה:

דוחין אותה אצל שאינה רגילה. שלא לאסור על זה שעירב הואיל והאי לא מפסדא מידי דהא לא עירב:

מדת סדום. דאפילו מידי דלא חסר ביה לא מהני לחבריה והכא על כרחיה דחינן ליה גביה:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

מדת סדום. שלי שלי:

אמר רבי יהודה אמר רב: זו דברי רבי שמעון. אבל חכמים אומרים: רשות אחת משמשת לשתי רשויות. אבל לא שתי רשויות משמשות לרשות אחת. כי אמריתיה קמיה דשמואל, אמר לי: אף זו דברי רבי שמעון, אבל חכמים אומרים: שלשתן אסורות. תניא כוותיה דרב יהודה אליבא דשמואל, אמר רבי שמעון: לשלש חצירות הפתוחות זו לזו, ופתוחות לרשות הרבים. עירבו שתיים עם האמצעית - היא מותרת עמהן, והם מותרות עמה. ושתים החיצונות - אסורות זו עם זו.]

אמר רב יהודה אמר רב: זו דברי רבי שמעון. אבל חכמים אומרים: רשות אחת משמשת לשתי רשויות. אבל לא שתי רשויות משמשות לרשות אחת.

כי אמריתיה קמיה דשמואל, אמר לי: אף זו דברי רבי שמעון, אבל חכמים אומרים: שלשתן אסורות.

תניא כוותיה דרב יהודה אליבא דשמואל, אמר רבי שמעון: לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, עירבו שתיים עם האמצעית, זו מביאה מתוך ביתה ואוכלת, וזו מביאה מתוך ביתה ואוכלת. זו מחזרת מותרה, לתוך ביתה, וזו מחזרת מותרה לתוך ביתה. אבל חכמים אומרים: שלשתן אסורות.

ואזדא שמואל לטעמיה, דאמר שמואל: חצר שבין שני מבואות, עירבה עם שניהם - אסורה עם שניהם,

לא עירבה עם שניהם - אוסרת על שניהן. היתה באחד רגילה, ובאחד אינה רגילה, זה שרגילה בו - אסור, וזה שאינה רגילה בו - מותר.

אמר רבה בר רב הונא: עירבה עם שאינה רגילה בו - הותר רגילה לעצמו.

ואמר רבה בר רב הונא אמר שמואל: אם עירבה רגילה לעצמו, וזה שאינה רגילה בו - לא עירב, והיא, עצמה - לא עירבה. דוחין אותה אצל שאינה רגילה בו. וכגון זה כופין על מדת סדום.

26. מט, א

רש"י

המקפיד על עירובו. אם יאכל אחד מבני חבורה את הפת שנתן הוא:
עירוב שמו. שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו שלא ימחה זה בחברו אלא שותפות נוחה ועריבה:
אנשי וורדינא. ציקנין היו:
החולק. בשני כלים אינו עירוב משום האי טעמא גופיה דמה שמו עירוב שמו:
דמלא למנא ואייתר. שלא יכול הכלי להחזיק כל העירוב ולא חילקו מדעת וכי קאמר שמואל כגון שחילקו מדעת:
ותרתי למה לי. לשמואל הואיל ותרוייהו חד טעמא דקפיד וחולק:
דמיפלג פלגיה. ובטל שמיה דעירוב משמע מעורב:
שמניחין בו עירוב. ארבעה שגבו עירובן ונתנוהו בבית חמישי אין צריך להניח שם פיתו:
לאו משום דכיון דמנח ליה. לבעל הבית ריפתא בסלא דידיה שהוא אוכל ממנו כמאן דמנח בכלי עם העירוב דמי:
דכולהו הכא דיירי. משום פיתן הויא להו דירתן וכ"ש בעל הבית שהוא דר שם ממש בתוכו ואפילו אין לו פת בכל הבית שפיר דמי:

אמר רב יהודה אמר שמואל:
 המקפיד על עירובו - אין עירובו עירוב.
 מה שמו? עירוב שמו!

רבי חנינא אמר:
 עירובו עירוב,
 אלא שנקרא מאנשי ורדינא.

אמר רב יהודה אמר שמואל:
 החולק את עירובו - אינו עירוב.

כמאן?
 בית שמאי?
 דתניא:
**"חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים,
 בית שמאי אומרים:
 אין זה עירוב,
 ובית הלל אומרים:
 הרי זה עירוב."**

אפילו תימא בית הלל,
 עד כאן לא קאמרי בית הלל התם אלא דמליין למנא ואייתר,
 אבל היכא דפלגיה מיפלג - לא.

ותרתי, למה לי?

צריכי,
 דאי אשמעינן התם - משום דקפיד.
 אבל הכא - אימא לא.
 ואי אשמעינן הכא - משום דפלגיה מיפלג,
 אבל התם - אימא לא.
 צריכא.

אמר ליה רבי אבא לרב יהודה בבי מעצרתא דבי רב זכאי:
 מי אמר שמואל: "החולק את עירובו - אינו עירוב",
 והאמר שמואל:
 בית שמניחין בו עירוב - אינו צריך ליתן את הפת.
 מאי טעמא?
 לאו משום דאמר: דכיון דמנח בסלא, כמאן דמנח הכא דמי!
 הכא נמי, כיון דמנח בסלא, כמאן דמנח הכא דמי!

אמר ליה:
 התם - אף על פי שאין פת.
 מאי טעמא?
 דכולהו הכא דיירי.

רפ"י

27. מט, א-ב

עירוב. שהוא מצרפן טעמא משום קנין שמקנה להו בעל הבית רשותו ונמצאו כולם בעלים בבית זה שהעירוב מונח בו וכל חצר משועבדת לרשותם זו ואחת היא:

ומפני מה אין. מערבין במעה. ליתן כל אחד ואחד מעה ומעותיו יקנו לו רשות חברו: **לאיקלקולי.** להשתכח תורת עירוב:

משום דירה. שדעתו של אדם על פיתו והוה להו כאילו דיירי בההוא ביתא ואין בחצר זו אלא דירה אחת והרי כל רשות החצר מיוחדת לבית זה:

הדי גרסינן איכא בינייהו כלי ושאין בו שוה פרוטה וקטן. למאן דאמר משום קנין יכולין ליקנות בסודר כדרך שאר קנין ואין יכולין לקנות בפת שאין בו שוה פרוטה ואפילו הויא מזון בי סעודות ואין יכול לעשות הקטן שליח לערב עליו עירובי חצירות דלאו בר מקנה ואקנויי הוא ולמ"ד משום דירה לא מהני קנין סודר ומערבין באוכל שאין בו שוה פרוטה וקטן גובה את העירוב דפת משויא להו חדא דירה וקטן לאו מידי עביד:

למקום אחר שרצו לערב עם חצר אחרת נותנין בתוכה עירובן זה שגבו להתיר חצירן: **אחד מהן מוליך ע"י כולן.** בשביל כולן ואפי' נתן הוא לבדו פת אחת בשבילן הואיל והוא כבר עירב עם חבריו קונה לצורך כולן:

אמר שמואל:
עירוב משום קנין.

ואם תאמר: מפני מה אין קנין במעה?

מפני שאינה מצויה בערבי שבתות.

היא דעירב, מיהו לקני!

גזירה שמוא יאמרו מעה עיקר, וזימנין דלא שכיח מעה, ולא אתי לאיערובי בפת, דאתי עירוב לאיקלקולי.

רבה אמר:
עירוב משום דירה.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:
כלי.

ופחות משוה פרוטה.

מטב, וקטן.

אמר ליה אביי לרבה:
לדידך קשיא,
ולשמואל קשיא.
הא תניא:

"חמשה שגבו את עירובן נשהם מוליכין את עירובן למקום אחר - אחד מוליך לכולן".

הוא ניהו דקא קני, ותו לא!
הוא ניהו דקא דייר, ותו לא!

אמר ליה:
לא לדידי קשיא,
ולא לשמואל קשיא.
שליחות דכולהו קא עביד.

רש"י

כר"ש. דהיא מותרת עמהן והן
מותרין עמה :

28. מט"ב

[היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן:
הוא מותר עמהן, והן מותרין עמו, ושנים החיצונים אסורין זה עם זה.
אמר רבי שמעון:
למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו,
ופתוחות לרשות הרבים.
עירבו שתיים עם האמצעית - היא מותרת עמהן, והם מותרות עמה.
ושתיים החיצונות - אסורות זו עם זו].

אמר רבה אמר רב תמא בר גוריא אמר רב:
הלכה כרבי שמעון.

29. מט, ב - נ, א

רס"י

מתני'

מי שבא בדרך וחשכה לו גרסינן: והיה מכיר אילן או גדר. והוא בסוף אלפים ממקום רגליו ומהאילן לביתו אלפים: ואמר שבייתתי תחתיו. ומשם יהיו לי אלפים דאע"ג דהשתא קדיש יומא מצי למיזל אלפים עד התם דהוא מקום שבייתתו ומשום הכי יש לו אלפים לכאן ואלפים לצד ביתו: לא אמר כלום. טעמא מפרש בגמי: גדר. חומת אבנים:

אמר שבייתתי בעיקרו. ויודע הוא שמעיקרו ועד ביתו אין יותר מאלפים קנה לו שבייתה בעיקרו הואיל וסיים את מקומו ואותה שבייתה קונה לו אלפים לצד רגליו ואלפים לצד ביתו: ואם אינו מכיר. אילן או גדר: או אינו בקי בהלכה. ואינו יודע שיועיל לו ולא אמר כן: פלוגתא דר' חנינא בן אנטונינוס ורבנן בגמי מפרש: וזהו שאמרו. כגון זה שהוא בא בדרך ואין עמו פת דהשתא עני הוא לו התירו חכמים לערב ברגליו בלא פת: ואחד עשיר. היושב בביתו ורוצה לילך ולהחשיך על התחום ולקנות שבייתה מותר: להקל על העשיר. שיוכל לשגר ע"י שליח ולא יטרח הוא עצמו:

גמ'

לא אמר כלום כל עיקר. ולא יזוז ממקומו שהרי במקום רגליו אין לו שבייתה שהרי עקר דעתו ולבו מכאן ותחת האילן נמי לא קנה שבייתה דהא לא סיים ואע"פ שכל תחתיו של נוף האילן לתוך אלפים אמה למקום רגליו מפרשי טעמא דרב לקמן הואיל ולא פירש איזו ד' אמות בחר לו בתחתיו של אילן לאו שבייתה היא:

ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל. לקמן מפרש דכי אמר שמואל למילתיה כגון דקאי כל נופו של אילן בתוך אלפים למקום רגליו דכל ד' אמות שאתה נתן לשבייתה [תחתיו] כולן ראויות לו הלכך לביתו לא אמר כלום דהא ביתו רחוק מעיקרו אלפים כדתני במתניתין מעיקרו ועד ביתו אלפים ושמה הוא בחר לו ארבע אמות הראשונות שתחת האילן אותן של צידו ומשם עד ביתו יש יותר מאלפים כל רוחב נוף האילן אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל דממה נפשך כל ד' אמות שאתה נתן לו תחתיו לשבייתה נותנות עד מקום רגליו אלפים אמה: ונעשה תחתיו של אילן. רוחב נטיית נופו של אילן אם הוא רחב כ' או ל' אמה נעשה לו חמר גמל כלומר מושכו לכאן ולכאן:

בא למדוד מן הצפון. בסוף נטיית הנוף לצד ביתו אלפים כדי שיגיע לביתו: מודדים לו מן הדרום. ואומר שמה ארבע ראשונות של צד רגליו בחר לו תחת האילן ומשם מודדין לו אלפים ולביתו ונמצא רחוק שלשים אמה: בא למדוד מן הדרום. מד' אמות ראשונות אלפים לצד רגליו כדי שיכול לחזור לאחריו ממקום רגליו שלשים אמה:

המשך רס"י בעמוד הבא:
ד"ה - מודדין לו מן הצפון
ד"ה - מאי טעמא דרב
ד"ה - כל שאינו בזה אחר זה

משנה

מי שבא בדרך וחשכה לו, והיה מכיר אילן או גדר, ואמר: 'שבייתתי תחתיו' - לא אמר כלום. 'שבייתתי בעיקרו' - מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה, ומעיקרו ועד ביתו אלפים אמה. נמצא מהלך משחשיכה ארבעת אלפים אמה. אם אינו מכיר, או שאינו בקי בהלכה, ואמר: 'שבייתתי במקומי' - זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח.

עגולות,

דברי רבי חנינא בן אנטונינוס, וחכמים אומרים: מרובעות, כטבלא מרובעת, כדי שיהיה נשכר לזויתו.

וזו היא שאמרו: העני מערב ברגליו.

אמר רבי מאיר:

אנו אין לנו אלא עני.

רבי יהודה אומר:

אחד עני ואחד עשיר,

לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר,

שלא יצא וערב ברגליו.

גמרא

מאי "לא אמר כלום"?

אמר רב:

לא אמר כלום כל עיקר, דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל.

ושמואל אמר:

לא אמר כלום - לביתו.

אבל לתחתיו של אילן - מצי אזיל.

ונעשה תחתיו של אילן חמר גמל.

בא למדוד מן הצפון - מודדין לו מן הדרום.

בא למדוד מן הדרום - מודדין לו מן הצפון.

אמר רבה:

מאי טעמא דרב?

משום דלא מסיים אתריה.

ואיכא דאמרי:

אמר רבה:

מאי טעמא דרב?

משום דקסבר: כל שאינו בזה אחר זה, אפילו בבת אחת אינו.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

דָּאָמַר: "לִיקְנוּ לִי בְּאַרְבַּע אַמּוֹת מִגּוֹ שְׁמוֹנָה.

רָשׁ"י

מוֹדְדִין לוֹ מִן הַצֶּפּוֹן. שְׁמַא דִּי אַמּוֹת
 שֶׁל סוּף הָאֵילָן לְצַד בֵּיתוֹ בְּחַר לוֹ
 וּמִשָּׁם עַד מְקוֹם רִגְלָיו יֵשׁ לוֹ אַלְפִים
 וְאֵין יֹכֵל לַחְזוֹר לְאַחֲרָיו אִפְּלוּ
 פְּסִיעָה אַבְל אַרְבַּעִי אַלְפִים יֵשׁ לוֹ
 מִמְּקוֹם רִגְלָיו לְצַד בֵּיתוֹ פְּחוֹת
 שְׁלִשִׁים אַמָּה מִמָּה נִפְשֵׁךְ וּמְקוֹם
 רוּחַב הָאֵילָן הוּא מִפְּסִיד מִפְּנֵי שְׁלֵא
 פִירֵשׁ: לִ"א וּשְׁמוּאֵל אָמַר לֹא אָמַר
 כְּלוּם לְבֵיתוֹ שְׁאֵין לוֹ מִן הָאֵילָן לְצַד
 בֵּיתוֹ כְּלוּם אַבְל לְתַחְתּוֹ שֶׁל אֵילָן
 מְצִי אֲזִיל דְקַסְבֵּר שְׁמוּאֵל דְקִנְהָ לוֹ
 שְׁבִיתָהּ בְּבִי הַמְּקוּמוֹת הוּאִיל וְלֹא
 סִיִּים דִּי אַמּוֹתָיו אֵין לוֹ מְקוֹם
 הַמְּיוּחַד לוֹ לֹא תַחַת הָאֵילָן וְלֹא
 בְּמְקוֹם רִגְלָיו אֵלֹא אוֹ כֹּאן אוֹ כֹּאן
 וּמִמָּה נִפְשֵׁךְ אַלְפִים שְׁמִמְקוֹם רִגְלָיו
 עַד הָאֵילָן יֵשׁ לוֹ וְכִשְׁהִגִיעַ לְתַחַת
 הָאֵילָן נַעֲשֶׂה לוֹ חֲמֵר גַּמְלָא בְּאֵלְמִדּוּד
 לוֹ מִן הַצֶּפּוֹן. מִן הָאֵילָן לְבֵיתוֹ
 מוֹדְדִין לוֹ מִן הַדְּרוֹם מִמְּקוֹם רִגְלָיו
 בְּאֵלְמִדּוּד מִמְּקוֹם רִגְלָיו כְּדִי לַחְזוֹר
 לְאַחֲרָיו אַלְפִים מוֹדְדִין לוֹ מִן הָאֵילָן
 זֶה שְׁמַעְתִּי. וְיֵשׁ תְּשׁוּבוֹת וְגִימְנוּמִין
 יוֹתֵר מִדְּאִי לְפִי לְשׁוֹן הַשִּׁי"ס וְהִילּוּכּוּ
 חֲדָא דְקָא מְשִׁיל מִ"ט דְרַב הוּוּה
 לְשִׁילִיָּה טַפִּי טַעֲמָא דְשְׁמוּאֵל
 דְּמִילְתִּיהָ דְרַב מְסַתְּבֵר טַפִּי דְּבְמְקוֹם
 רִגְלָיו לֹא רָצָה לְקַנוֹת וְתַחַת הָאֵילָן
 לֹא קִנְהָ דְלֹא יַדְעִי מֵאִי סִיִּים אַבְל
 שְׁמוּאֵל מֵאִי סְבִירָא לִיהָ אִי קִנְיִיהָ
 הִיא. בְּלֹא סִיּוּם לְקִנְיָ הֵתֵם וְאִי לֹא
 קִנְיִיהָ הִיא לֹא לִיקְנִי לֹא הִכָּא וְלֹא
 הֵתֵם דֵּהָא כֹּאן לֹא רָצָה לְקַנוֹת
 וְאִפִּי ר' יוֹחַנָן בֶּן נוּרִי לֹא קִאָמַר
 אֵלֹא חֲפְצִי הִפְקֵר אוֹ יִשֵּׁן אַבְל זֶה
 שְׁאִמֵּר בְּפִירוּשׁ אֵינִי רוּצָה לְקַנוֹת
 כֹּאן הִיאֲדָךְ יִקְנֶה וְעוֹד מֵאִי נַעֲשֶׂה
 תַּחְתּוֹ שֶׁל אֵילָן חֲמֵר גַּמְלָא הִכִּי
 אֵיבַעֵי לִיהָ לְמִימֵר וּשְׁמוּאֵל אָמַר
 הִרִי זֶה חֲמֵר גַּמְלָא וְעוֹד מֵאִי מִן
 הַצֶּפּוֹן וּמִן הַדְּרוֹם בְּמְקוֹם אַחַד יֵשׁ
 לוֹמֵר מְצַפּוֹנוֹ וּמְדִרוֹמוֹ אַבְל בְּשֵׁנִי
 מְקוּמוֹת לֹא שִׁיךְ הָאִי לִישְׁנָא:

מֵאִי טַעֲמָא דְרַב. בְּשִׁלְמָא לְשְׁמוּאֵל
 לְלִישְׁנָא קִמָּא מִיִּסְתְּבֵרָא מִילְתִּיהָ
 דְּמַכְל מְקוֹם קִנְהָ שְׁבִיתָהּ תַּחַת
 הָאֵילָן אַבְל אֵין אֲנוּ יוֹדְעִין אֵיזוֹ דִּי
 אַמּוֹת קִנְהָ הִלְכְךָ יָדוּ עַל הַתַּחְתּוֹנָה
 וּמִפְּסִיד מֵאַרְבַּעִי אַלְפִים כְּשִׁיעוֹר
 תַּחְתּוֹ שֶׁל אֵילָן בְּאֵלְמִדּוּד מִכֹּאן
 מוֹדְדִין לוֹ מִכֹּאן: מִשׁוּם דְּלֹא סִיִּים
 אַתְרִיהָ וְכִיוֹן דְּלֹא סִיִּים לֹא קִנְיָ לִיהָ
מִיָּדִי: כָּל שְׂאִינוּ בְּזָה אַחֲרָ זֶה אִפְּלוּ
בְּבַת אַחַת אֵינוּ. דְּכִיוֹן דָּאִם סִיִּים דִּי
 צְפוּנִיּוֹת אֵינוּ יֹכֵל לַחְזוֹר בּוֹ לְבִרּוֹר
 דִּי דְרוּמִיּוֹת לְהִיּוֹת לוֹ שְׁבִיתָהּ כֹּאן
 וְכֹאן כִּי אָמַר נְמִי כוֹלְהוּ כְּחֲדָא כְּגוֹן
 הִכָּא דְאָמַר שְׁבִיתָתִי תַּחְתּוֹ לֹא
 אִמְרִינְךָ לִיקְנוּ:

אַרְבַּע מֵיִנְיָהוּ מִגּוֹ תַּמְנִי. לְהַכִּי נִקְטַ
 מִגּוֹ תַּמְנִי דְלִקְמֵן מוֹקְמִינְךָ בְּאֵילָן
 שִׁישׁ תַּחְתּוֹ חִי אַמּוֹת:

מֵאֵן דְּאָמַר מִשׁוּם: "דְּלֹא מְסִיִּים אַתְרִיהָ" - הָאֵלֹא מְסִיִּים אַתְרִיהָ.
 וּמֵאֵן דְּאָמַר: מִשׁוּם "כָּל שְׂאִינוּ בְּזָה אַחֲרָ זֶה אִפְּלוּ בְּבַת אַחַת אֵינוּ" - הָאֵי כְּאַרְבַּע אַמּוֹת דְּמִי,
 דְּהִכָּא "אַרְבַּע אַמּוֹת" קִאָמַר.

30. נ, א-ב

רפ"י

גופא:

"אמר רבה:

כל דבר שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת אינו."

איתיה אבי לרבה:

"המרה במעשרות - פירותיו מתוקנין.

מעשרותיו מקולקלין."

אמאי? לימא: "כל שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת אינו!"

שאני מעשר דאיתיה לחצאין,

דאי אמר: תקדוש פלגא פלגא דחיתא - קדשה.

והרי מעשר בהמה דליתיה לחצאין,

ואמר רבה:

יצאו שנים בעשירי, וקראן עשירי - עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה!

שאני מעשר בהמה דאיתיה בזה אחר זה בטעות.

דתנן:

"קרא לתשיעי 'עשירי',

לעשירי 'תשיעי',

ולאחד עשר 'עשירי' -

שלשתו מקודשין" (בכורות ס).

והרי תודה, דליתה בטעות, וליתה בזה אחר זה,

ואיתמר:

תודה שנשחטה על שמונים חלות,

חזקה אמר:

קדשו עלה ארבעים מתוך שמונים,

רבי יוחנן אמר:

לא קדשו עלה ארבעים מתוך שמונים.

הא איתמר עלה:

אמר רבי זירא:

הכל מודים היכא דאמר 'לקדשו ארבעים מתוך שמונים' - דקדשי,

'לא יקדשו ארבעים אלא אם כן קדשו שמונים' -

כולי עלמא לא פליגי דלא קדשו.

כי פליגי בסתמא.

מר סבר: לאחריית קא מכיין, ועל תנאי איתניהו

ומר סבר: לקרבן גדול קא מכיין.

גב

המרה במעשרות. אחד מחמש או מח' :

פירותיו. שסילק לצד אחר חולין מתוקנין הן אבל המעשרות שנותן ללוי מקולקלין הן שהרי טבל מעורב בהן כשתן קב השמיני לא חל שם המעשר אלא על הראוי למעשר והשאר טבל הוא דמעשר בהדיא אמר רחמנא שיעור אחד מעשרה ולא דמי לתרומה שניטלת בעין יפה ובעין רעה ובבינונית דבתרומה לא כתיב בה שיעור :

אמאי. פירותיו מתוקנין :

נימא כל שאינו בזה אחר זה. דאילו הוה מפריש מעשר כהלכתו והדר שקל תו וקרייה עליה שם מעשר על חולין שניתקנו כבר לא חייל עליה שם מעשר והשתא נמי כי אפריש האי טופינא עם מעשר לא ליחול שם מעשר אפילו על הראוי למעשר כי היכי דאמר גבי שביתה דלא קני ארבע מינייהו מגו תמני כי לא אמר ארבע בהדיא :

שאני מעשר. דלהכי פירותיו מתוקנין דעל כל גרגר וגרגר שבו חל השם עליו לפי חשבון הראוי למעשר כגון הפריש אחד מחמשה קדש כל גרגר חציו אבל גבי שביתה ליכא למימר דשייכא בכל תחתיו של אילן דארבע אמות כהדדי בעינן :

דאי אמר תיקדוש פלגא פלגא דחיתא קדשה. והאי כיון דאפריש כפלים וקרא עליה שם מעשר כמאן דאמר תיקדוש כל חיתא לפלגא :

והרי מעשר בהמה דליתיה לחצאין. דאי אמר חצי טלה זה חולין והחצי מעשר לא אמר כלום ליקדש לחצאין דכל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש אמר רחמנא (יהיה כולו קדוש לשם מעשר) וליתיה נמי בזה אחר זה שאם קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי אינו קדוש וכי קרא לשנים עשירי בבת אחת אמרינן דחד מינייהו מעשר גמור דאמר רבה עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה דחד מינייהו מעשר ואידך הוי אחד עשר שקראו עשירי ואילו הוה ידע ביה כגון שטעה וקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי קיימא לן דעשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים ומה בין שלמים למעשר שהשלמים טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חוה ושוק ונפדין במומן ותמורתן קריבה מה שאין כן במעשר והשתא דקראן בבת אחת ולא ידע הי עשירי גמור והי אחד עשר שנקרא עשירי בעו תרוייהו תנופת חוה ושוק וסמיכה ולבי אומר דאינו מברך על התנופה ועל הסמיכה דלא ליהוי ברכה לבטלה ונסכים יביא נסכי קרבן אחד על תנאי ויאמר אם זה שלמים יהיו על זה ואם לאו יהיו על חברו אלמא מדחל שם מעשר אחד מינייהו שמע. מינה אע"ג דלא קדיש אחד עשר אם קרא לעשירי עשירי דהוי עשירי וקרא לאחד עשר עשירי אפילו הכי כי קראן בבת אחת קדיש חד מינייהו בעשירי :

שאני מעשר בהמה דאיתיה בזה אחר זה בטעות. כגון אם טעה בעשירי וקראו תשיעי ולאחד עשר עשירי קדוש אחד עשר משום קריאת השם וקרב שלמים דתנן כו' ובפרק בתרא דבכורות לפינן מקראי הלכך כי קראן כאחד לא מעכב י"א על העשירי מלחול עליו שם גמור דהא י"א גופיה זימנין דקדוש בקריאת שם מעשר כגון היכא דקרייה לעשירי שלפניו תשיעי והא דרבה בפרק בתרא דבכורות :

והרי תודה. דלחמי תודה מ' חלות כדאמר במנחות (דף ע"ג):

דליתה בטעות. אם הפריש לחמי תודתו וטעה וסבור שלא הפריש וחזר וקרא שם על מ' חלות אחרות לא קדשי דהא טעה ותנן הקדש טעות אינו הקדש במסכת נזיר (דף לא.) וליתה נמי בזה אחר זה שאם הפריש מ' לתודתו ושחט הזבח עליהן וחזר והפריש לה מ' אחרות לא קדשי וכי שחטה על שמונים בבת אחת אמר חזקה דקדשי מ' מתוך שמונים שחיתת התודה מקדשת הלחם כדתניא במנחות (דף עח:) קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא על הזביחה :

יקדשו ארבעים. הא מ' קאמר וגבי שביתה נמי הא אמרן דאי אמר לקנו לי ארבע מתוך תמני קני :

לאחריית קא מכיין. שאם יאבדו או יטמאו חציין יפטור בחציין והוה ליה כאומר יקדשו ארבעים מתוך שמונים :

ור' יוחנן סבר לקרבן גדול מכיין. והא לא אפשר וארבעין מינייהו לא אמרינן דלקדשו אבל גבי שביתה כי אמר תחתיו מאי אחריות איכא והוא דאי לכולהו איכוון ואין שביתה אלא בד' לא אמרינן לקנו ליה בד' מינייהו : ליש (דלא אמר כלום) אדרב קאי :

רס"י

31. ג, ב

י"ב אמה. או יותר דאיכא למימר ד' דהאי גיסא או דהאי גיסא או מיצעני הלכך לא מסיימי:

אבל בי"א הרי מקצת ביתו ניכר. יש לך לברור שיעור שביתה בתוך י"א הללו שעל כרחך מקצת ביתו בתוכם הוא ומאי נינהו ארבע מציעתא דאי בדידהו אמר שפיר ואי בדהאי גיסא או בדהאי גיסא הרי חצי אמה מאלו ומאלו בתוכם של אמצעיות הלכך הוי סיומא לקנות בית ומיהו בא למדוד מן הצפון מודדין לו מן הדרום כו':

וממאי דבארבעי מציעתא כו'. כלומר מי הבדיל לך אמצעיות מתוך השאר ומה בכך אם מקצת בית ניכר בהן הרי י"ל דהאי גיסא בחר ליה או דהאי גיסא בחר ליה ואינו יודע את אלו וכיון דאיכא לספוקי בהני ובהני ואין אלו נבלעות באלו אין כאן סיום:

ח' . אמות. דאיכא למימר דהאי גיסא בחר או דהאי גיסא ולא הוי סיום:

אבל ז' אמות. על כרחך מקצת ביתו ניכר באותה אמה אמצעית דא"א שלא ביררה לו ואי באמצע האילן בחר ליה ד"א הרי היא מהן ואי מהאי גיסא [או מהאי גיסא] הרי היא מהן הלכך קנה שם בית ומיהו בא למדוד כו':

[מ"י שבא בדרך וחשכה לו, והיה מכיר אילן או גדר, ואמר: 'שביתתי תחתיו' - לא אמר בלום.]

אמר רב: לא אמר בלום כל עיקר, דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל.

אמר אביי: לא שנו, אלא: באילן שתחתיו שתים עשרה אמה, אבל באילן שאין תחתיו שתים עשרה אמה, הרי מקצת ביתו ניכר.

מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע: ממאי דבארבעי מציעתא קא מסיים? דלמא בארבעי דהאי גיסא, ובארבעי דהאי גיסא קמסיים!

אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא שנו, אלא: באילן שתחתיו שמונה אמות, אבל באילן שתחתיו שבע אמות, הרי מקצת ביתו ניכר.

32. נ, ב

[מי שבא בדרך וחשכה לו,

והיה מכיר אילן או גדר, ואמר: 'שביתתי תחתיו' - לא אומר כלום.]

אמר רב:

לא אומר כלום כל עיקר, דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אילן.

ושמואל אומר:

לא אומר כלום - לבייתו.

אבל לתחתיו של אילן - מצי אילן.

ונעשה תחתיו של אילן חמר גמל.

בא למדוד מן הצפון - מודדין לו מן הדרום.

בא למדוד מן הדרום - מודדין לו מן הצפון.]

תניא כוותיה דרב,

ותניא כוותיה דשמואל.

תניא כוותיה דרב:

"מי שבא בדרך וחשכה לו, והיה מכיר אילן או גדר,

ואמר: 'שביתתי תחתיו' - לא אומר כלום.

אבל אם אמר: 'שביתתי במקום פלוני' - מהלך עד שמגיע לאותו מקום.

הגיע לאותו מקום - מהלך את נולו וחוצה לו אלפים אמה.

במה דברים אמורים: במקום המסויים,

כגון ששבת בתל שהוא גבוה עשרה טפחים,

והוא מארבע אמות ועד בית סאתים.

וכן בקעה שהיא עמוקה עשרה, והיא מארבע אמות עד בית סאתים.

אבל במקום שאין מסויים - אין לו אלא ארבע אמות.

היו שנים, אחד מכיר, ואחד שאינו מכיר,

זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר,

והמכיר אומר: 'שביתתי במקום פלוני'.

במה דברים אמורים: כשסיים ארבע אמות שקבע.

אבל לא סיים ארבע אמות שקבע - לא יזוז ממקומו".

לימא תיהוי תיובתיה דשמואל!

אמר לך שמואל:

הכא במאי עסקינן:

כגון דאיכא במקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפי וארבע גרמידי,

דאי מוקמת ליה באיך גיסא דאילן - קם ליה לבר מתחומא.

אי סיים ארבע אמות מצי אילן, ואי לא - לא מצי אילן.

תניא כוותיה דשמואל:

"טעה ועירב לשתי רוחות, כמדומה הוא שמערבין לו לשתי רוחות,

או שאמר לעבדיו: 'צאו וערבו לי',

אחד עירב עליו לצפון, ואחד עירב עליו לדרום,

מהלך לצפון כעירובו לדרום, לדרום כעירובו לצפון.

ואם מיצעו עליו את התחום - לא יזוז ממקומו".

לימא תיהוי תיובתיה דרב?

רב תנא הוא, ופליג.

כ"ז

שביתתי במקום פלוני. כדמפרש ואזיל שהיה אותו מקום מוקף מחיצות וראוי להיות כולו כד' אמות הלכך לא צריך לסיימי ביה ד"א דכוליה כד"א ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה:

בד"א. דמהלך את כולו לבד מאלפים שחוצה לו:

במקום המסויים. שמיודך וחלוק משאר הבקעה שיש לו מחיצות והוא מד"א עד בית סאתים דבציר מהאי מאי מהלך את כולו איכא בלאו מחיצות נמי ד' קני ליה לשביתה ואם יותר מבית סאתים הואיל ולא הוקף לדירה לא מהניין ליה מחיצות לשוייה כד"א:

אבל מקום שאינו מסויים. כלומר שאינו כולו רשות אחת של ד"א כגון שאין לו מחיצות או שישנו יותר מבי סאתים:

אין לו. בתוכו אלף ד"א לבד מאלפים משם והלאה ובעי לסיימי ביה הי מנייניה כדמפרש ואזיל לקמן וכי מסיים להו קני להו ומהלך משם והלאה אלפים אמה ותוך מחיצות עולה לו מן המנין:

בד"א. דבמקום שאינו מסויים קני ליה מיהא ד"א לשביתה ואלפים מהן לכל רוח:

במסויים ד"א. שקבע בד' בהן שהיה לו בהן סימן אילן או אבן ואמר באותן ד' תהא שביתתי:

לא יזוז ממקומו. אפילו פסיעה אחת מד"א של מקום רגליו דאין לו שביתה לא כאן ולא כאן דבמקום רגליו לא רצה לקנות וכאן שרצה לא סיים והיינו כרב:

הכא במאי עסקינן. דקתני לא יזוז כגון דאיכא במקום רגליו עד עיקרו תרי אלפי וד' גרמידי תרי אלפי לתחומא וד' לשביתה כולן כלין ממקום רגליו ועד עיקרו ועדיין נוף דאיך גיסא דאילן נוטה חוץ לכולן:

דאי מוקמת ליה באיך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא.

שאם אתה נותן לו שביתה תחת הנוף שבעבר השני נמצא מקום רגליו שהיה עומד שם בשעה שחשכה לו חוץ לתחומו שהרי רחוק ממקום שביתתו יותר מאלפים ד"א הלכך סיים לו ד"א בצד זה של אילן מצי אילן שפיר אבל לא סיים לו י"ל בעבר השני בחר והרי הוא עכשיו חוץ לתחומו ואין לו אלא ד"א וכי אמר שמואל דליקני שביתה תחת האילן אע"י דלא סיים ומצי אילן כגון שכל תחתיו של אילן בתוך אלפים וד"א דכל ד' דיהבת ליה לשביתה תחתיו מטי תחומייהו עד מקום רגליו הלכך שביתה קנה לו שם אבל אינו יודע אם בצפון או בדרומו ולפיכך ידו על התחומה בא למדוד מצפון של אילן לצד ביתו אלפים מודדין לו מדרומו ומקצרין לו כל תחומה כל שיעור תחתיו של אילן ולא יגיע לביתו בא למדוד מן הדרום של אילן ולחזור לאחוריו ממקום רגליו כמדת תחתיו של אילן מודדין לו מצפון של אילן וכלה התחום במקום רגליו:

טעה ועירב לבי רוחות. לדרום ולצפון:

כמדומה הוא. שמוטר לעשות כן וליכך שחרית כאן וערבית כאן וכיון שנתכוין לשתיהן והאחת הוא דקנתה לו ואינו יודע איזו הוא נותנין עליו חומרי זוז וחומרי זוז:

מהלך לצפון כעירובו לדרום ולדרום כעירובו לצפון. מהלך לביתו לצפון כשיעור תחום שמניח לו עירובו של דרום לצד צפון ומהלך לדרום מביתו כשיעור תחום שמניח לו עירובו של צפון לצד דרום כגון כגון אם לא הוצרך ללכת אלא ג' אלפים לכאן וגי' אלפים לכאן והניח עירוב בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן דליהוי ליה ממקום עירובו אלפים מותר לילך אלף אמה מביתו לכאן ולכאן דמעירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך אלפים שיש לו לצפון מעירובו שדרום כלות לו לסוף אלף לצפון ביתו ואלפים שיש לו לדרום מעירובו שבצפון כלות לו לסוף אלף אמה לדרום ביתו:

ואם מיצעו עליו את התחום. עליו בשבילו מיצעו התחום שהניח כל אחד עירובו לסוף אלפים דהשתא הוה ליה עירוב [עירו] באמצע ב'. תחומין תחום שלם מן המערב לביתו ותחום שלם מן המזרח דנתכונו לקנות מן העירוב אלפים והלאה:

לא יזוז ממקומו. מביתו ואפילו כבני עירו אינו דהא לא נתכוון לקנות שביתה אלא במקום העירובין ואינו יודע אי זה מהן קנה זה עירוב הדרום מפסידו אלפים של צפון וזה עירוב הצפון מפסידו אלפים של דרום קתני מיהת מהלך לצפון כעירובו לדרום אלמא היכא דמספקא לן בהי ניחא ליה אזלינן בתריויהו לחומרא ומיהו במאי דשבקו שרי ליה למיזיל דאע"ג דלא סיים בהי ניחא ליה והיינו כשמואל דאמר היכא דמספקא לן בהי ד"א דאילן קנה שביתה חומרי דתרוייהו יהבינן ליה:

לימא תיהוי תיובתיה דרב. דאמר היכא דלא סיים לא יזוז ממקומו דבמקום רגליו לא רצה לקנות ותחת האילן הואיל ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לא קנה לא הני ולא הני דהא הכא אמרינן אף על גב דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי קנה באחד מן העירובין ומותר להלך במקום ששניהם נותנים לו דאי לרב אפילו לא מיצעו את התחום לא יזוז ממקומו דבביתו לא רצה לקנות ובשביתות העירובין לא סיים בהי ניחא ליה. וללשון ששמעתי קשיא לי מאי דוחקיה למימר רב תנא הוא ופליג מכדי פלוגתייהו דרב ושמואל במאי דרב סבר לא קנה לו מקום רגליו ולא תחת האילן ולשמואל קנה או מקום רגליו או תחת האילן ומותבינן לרב מהא דקתני דקנה או לצפון או לדרום ומהלך כרגלי שניה מי דמאי הא לרב: הכא איכוין לתרוייהו וגיב עבדים נמי תרוייהו שילחתייהו עבדו ובשתי שביתות אי אפשר מיהו חדא מנייניהו קניא ומדלא ידיע הי קניא נותנין חומרי שתייהן עליו ואיך שרי ממה נפשך אבל התם במקומו לא רצה לקנות ותחת האילן סבר רב דכיון דלא סיים לאו קנייה היא הלכך אין לו שביתה כלל ואי"ת היינו תיובתיה אמאי לא קני התם תחת האילן או ארבע צפוניות או ארבע דרומיות וליתיב עליה חומרי תרוייהו ואיך לישתרי ממה נפשך אם כן לשמואל נמי הויא תיובתיה דהא מפרש בהחוא לישנא דלשמואל אין לו מן האילן והלאה כלום ואמאי ממה נפשך מתחילת אילן לצד רגליו ליתב ליה אלפים לצד ביתו:

רפ"י

והוא דכי רהיט מטי. הא דקתני מתניתין דאם סיים קנה שביתה בעיקרו הוא דכי הוה רהיט מטי התם קודם שתחשך התם מהניא אמירה ואי קני התם מצי למיזל לביתו בנחת:

חשכה לו. לילך עד ביתו אפילו במרוצה אבל לעיקרו הוה מטי במרוצה אי הוה רהיט:

מסגי קלי. הולך מעט מעט:

דסביל אחוה. אילן אחר היה נסמך עליו:

דפריק מריה מכרגא. טוען פירות הרבה ומוכרן ופורע מהן המס:

לא ידענא ליה. איני מכיר אותו אילן:

מוסר שביתתו למכיר. אומר שביתתי עמך:

ולא היא. הא דאמר ליה משמיה דר' יוסי ליתא דלא תניא ליה בשם ר' יוסי אלא שתמא תניא ליה לעיל ומשום הכי אמרה בשם רבי יוסי כי היכי דליקבלה מיניה:

ה"ג ולא היא לא תניא ליה כדר' יוסי:

נימוקו עמו. טעמו במסכת גיטין (דף סז). מונה שבחן של חכמים ואמר ר"י נמוקו עמו נים וקו דבר ישר כקו המשקולת:

33. נ, ב - נא, א

"אמר שביתתי בעיקרו - מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה, ומעיקרו לביתו אלפים אמה. ומצא מהלך משחשיכה ארבעת אלפים אמה."

נא, א

אמר רבא:

והוא דכי רהיט לעיקרו מטי.

אמר ליה אביי:

והא "חשכה לו" קתני!

"חשכה" לביתו, אבל לעיקרו של אילן מצי אזיל.

איכא דאמרי:

אמר רבא:

"חשכה לו" - כי מסגי קלי קלי,

אבל רהיט - מטי.

רבה ורב יוסף הוו קא אזלי באורחא.

אמר ליה רבה לרב יוסף:

תהא שביתתנו תותי דיקלא דסביל אחוה.

ואמרי לה:

תותי דיקלא דפריק מריה מכרגא.

ידע ליה מר?

אמר ליה:

לא ידענא ליה.

אמר ליה:

סמוך עלי,

דתניא:

"דבי יוסי אומר:

אם היו שנים, אחד מכיר ואחד שאינו מכיר,

זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר,

זה שמכיר אומר: תהא שביתתנו במקום פלוני."

ולא היא,

לא תנא ליה פרבי יוסי,

אלא כי היכי דליקבל לה מיניה משום דרבי יוסי נימוקו עמו.

34. נא, נא

רש"י

אלו ד' אמות. ליוצא חוץ לתחום: **מקום ממקום ומקום מניסה.** פסוק שנאמר בו מקום ולא נאמר בו ניסה דנין אותו מפסוק אחר שנאמר בו מקום וניסה כגון אל יצא איש ממקומו דנין מושמתי לך מקום אשר ינוס שמה מה להלן כתיב ניסה אשר ינוס אף מקרא דאל יצא איש ממקומו מרבי ביה ניסה והוי כמאן דכתיב ביה ניסה והדר דנין ניסה מניסה וניסה מגבול כלומר דנין ניסה זו שלא נאמר בו גבול מניסה שנאמר בו גבול דכתיב מגבול עיר מקלטו אשר ינוס ומרבינן נמי באידך ניסה דאל יצא איש ממקומו כאילו כתיב ביה גבול והדר דנין גבול מגבול וגבול מחוץ דנין גבול זה שלא נאמר בו חוץ מגבול שנאמר בו חוץ שנאמר ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול ומרבינן חוץ מג"ש להאי גבול דאל יצא איש ממקומו והדר דנין האי חוץ מחוץ דומדותם מחוץ לעיר דכתיב ביה אלפים באמה: **ושב הכהן ובא הכהן.** בתורת כהנים שנויה בנגעי בתים בשבוע של הסגר ראשון כתיב ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית וכתיב בתריה וחלצו את האבנים ואת הבית יקציע מבית יקלף עפר הבית סביב הקיר ועפר אחר יקח וטח את הבית וכתוב ואם ישוב הנגע ופרח בבית וגוי ונתץ את הבית ותניא ופרח יכול לא יהא טמא עד שיחזור ויפשה ת"ל צרעת ממארת צרעת ממארת לג"ש מה צרעת ממארת האמורה בבגדים טימא את החוזר אע"פ שאינו פושה אף צרעת ממארת האמורה בבתיים טימא את החוזר אע"פ שאינו פושה יכול חזר ופרח בו ביום יהא טמא נאמר ואם ישוב הנגע ונאמר ושב הכהן מה שיבה האמורה להלן בסוף שבוע אף שיבה האמורה כאן בסוף שבוע למדנו שנותן לו שבוע אחר החליצה וקיצה וטיחה אם חזר הנגע נותצו ואם לא חזר מטהרו אין לי אלא חולץ וקוצה וטח ונותן שבוע אלא בפושה בשבוע של הסגר ראשון מניין לנגע שעמד בעיניו בראשון שלא פשה והכהן לא חלץ ולא קצה ולא טח והמתין שבוע שני ופשה בשבוע שני מניין שהוא חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואינו נותצו מיד ת"ל ובא הכהן והנה פשה וגוי ואע"ג דהאי קרא בתריה דאם ישוב הנגע כתיב דמשמע דבנגע החוזר קאי מפקינן ליה התם מהאי משמעות ומרבינן נתיצה לנגע החוזר ואע"פ שלא פשה והאי ובא הכהן וראה והנה פשה דמשמע דבעי פשיון מוקמינן ליה בנגע שעמד בראשון ופשה בשני ואע"ג דכתיב נתיצה בתריה יליף בג"ש נאמר כאן בפשה בשני ובא הכהן ונאמר בפשה בראשון ושב הכהן היא שיבה היא ביאה כלומר זו כזו מה להלן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף כאן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואם חזר שוב בעי נתיצה אלמא אע"ג דלאו שיבה היא כיון דשיבה וביאה חדא מילתא היא דתרווייהו משמע שבא מביתו לבית המנוגע דיינינן גזירה שוה מינייהו:

"אם אינו מכיר או שאינו בקי [בהלכה, ואמר: 'שבייתתי במקומי' - זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח]."

הני "אלפים אמה" היכן כתיבן?

דתניא:

"שבו איש תחתיו" (שמות טז, כט) - אלו ארבע אמות.
"אל יצא איש ממקומו" (שמות טז, כט) - אלו אלפים אמה.

מנא לן?

אמר רב חסדא:

למדנו 'מקום'⁹³ מ'מקום'⁹⁴ (שמות כא, ג).
ו'מקום' (שמות כא, ג) מ'ניסה' (שמות כא, ג),
ו'ניסה' מ'ניסה'⁹⁵ (במדבר לה, כו)
ו'ניסה' (במדבר לה, כו) מ'גבול' (במדבר לה, כו),
ו'גבול' (במדבר לה, כו) מ'גבול'⁹⁶ (במדבר לה, כז),
ו'גבול' (במדבר לה, כז) מ'חוץ' (במדבר לה, כז),
ו'חוץ' מ'חוץ' (במדבר לה, ה),
דכתיב: **"ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים אמה"**⁹⁷ (במדבר לה, ה).

ונילף **"מקיר העיר וחוצה אלה אמה"** (במדבר לה, ד).

דנין "חוץ" מ"חוץ",

ואין דנין "חוץ" (במדבר לה, ה), מ"חוצה" (במדבר לה, ד).

ומאי נפקא מינה?

הא תנא דבי רבי ישמעאל:

"ושב הפהו" (ויקרא יד, ט) **"ובא הפהו"** (ויקרא יד, מד),

זו היא שיבה,

זו היא ביאה!

הני מילי היכא דליכא מידי דדמי ליה,
אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה,
מדמי ליה ילפינן.

⁹³ "אל יצא איש ממקומו"

⁹⁴ "ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה"

⁹⁵ "ואם יצא יצא הרוצח את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה"

⁹⁶ "ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו"

⁹⁷ **ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים אמה** ואת פאת נגב אלפים באמה ואת פאת ים אלפים באמה ואת פאת צפון אלפים באמה

35. נא, א

כ"י

אי אית ליה ג"ש. דמקום מניסה וחוף מחוץ כדאמר לעיל: **פיאות כתיב**. דכתיב פאת (נגב) ופאת משמע מרובע: **הן ואלכסון**. ד"י וח' חומשי אמה דאמרן כזה יהיו כל שובתי שבת פיאות תן להן וגבי העברה ליכא למיתב פיאות אלא כי האי גוונא שנותנין להן שיעור אלכסון דהא ליכא למימר בהו רבוע ועיגול: **בדיק לן**. מנסה אותנו: **מי בעינן הן ואלכסון**. שיהא רחב ד' בריבוע שתוכל למצוא בו אלכסון דדבר עגול אין לו אלכסון:

["אם אינו מפיר, או שאינו בקי בהלכה, ואמר: 'שביתתי במקומי' - זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח] **עגולות** [דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס, **וחכמים אומרים: מרובעות, בטבלא מרובעת, כדי שיהיה נשבר לזויות**].

ורבי חנינא בן אנטיגנוס, מה נפשך? אי אית ליה גזירה שנה - פיאות כתיבן!⁹⁸ אי לית ליה גזירה שנה - אלפים אמה מנא ליה?

לעולם אית ליה גזירה שנה, ושאיני הכא, דאמר קרא: **"זה יהיה להם מגרשי הערים"** (במדבר לה, ה): לזה, אתה נותן פיאות, ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת.

ורבנו?

תני:

"רב חנניה אומר: 'בזה יהו כל שובתי שבת'."

אמר רב אחא בר יעקב: המעביר ארבע אמות ברשות הרבים - אינו חייב, עד שמעביר הן ואלכסון.

אמר רב פפא:

בדיק לן רבא:

עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה - צריד הן ואלכסון או לא? ואמרין ליה: לאו היינו דרב חנניה? דתנא:

"רב חנניה אומר:

בזה יהו כל שובתי שבת'."

⁹⁸ ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב אלפים באמה ואת פאת ים אלפים באמה ואת פאת צפון אלפים באמה.

36. נא, א-ב

רש"י

מחלוקת במקומי. גרסינן ביו"ד מחלוקת דרי מאיר ורי יהודה דקא שרי ר' יהודה אפילו לעשיר לערב ברגליו באומר שביתתי במקומי וזהו שאמרו דמתני לקמן מפרש אהיכא קאי אי אמכיר אילן דקתני דאמר שביתתי במקום פלוני או אינו בקי דקתני דאמר שביתתי במקומי:

עני הוא דאקילו רבנן גביה. הבא בדרך ואין עמו פת הוא דאקילו רבנן גביה לומר שביתתי במקומי כשאינו מכיר אילן או גדר או למכיר לומר שביתתי במקום פלוני:

אבל עשיר. כגון יושב בביתו לא זו ולא זו:
עיקר עירוב ברגל. שביתתי תחת אפילו לעשיר אם יצא והחשיך זהו עיקר מצות עירוב כדתני לא אמרו לערב בפת כו' אלמא עיקר תקנת עירוב לרי יהודה ברגל היא:

זהו שאמרו חכמים. דמשמע דעיקר תקנתא לאו הכי הואי אלא קולא בעלמא הוא שאמרו אצל העני לערב ברגליו:

מאן קאמר ליה ר"מ. דאמר עיקר עירוב בפת: **ואהיכא קאי אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה.** ואמר שביתתי תחת ענה קאמר ר"מ וזהו שאמרו כלומר דאפילו להאי דאמר במקומי קולא הוא דאקילו רבנן גביה אבל לא זהו עיקר תקנת עירוב:

ולא אמרו לערב בפת. דמשמע דעיקר עירוב כי איתקן ברגל איתקן ולא אמרו בפת אלא להקל על העשיר:

מחלוקת במקום פלוני. דאין כאן לא עירוב בפת ולא עירוב ברגל אלא אמירה בעלמא ענה קאמר ר"מ עני אין עשיר לא:

אבל במקומי דברי הכל אחד עני ואחד עשיר. דעיקר עירוב ברגל: ה"ג **וזהו שאמרו.** דמשמע דאין זה עיקר עירוב אלא קולא הוא דאמר לעני על כרחך ר"מ קאמר לה ואע"ג דמוקמינן לה במי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי בעיקרו והאי אפילו לרי יהודה לא זהו עיקר מצותו אפ"ה לא מצינן לאוקמא כו' יהודה משום דקתני בה עני ואילו ר' יהודה אחד עני ואחד עשיר קאמר:

אמי שבא בדרך וחשכה לו. והיה מכיר אילן ואמר שביתתי בעיקרו דקתני קנה שם שביתתו ועלה קאמר זה הוא שאמרו העני מערב ברגליו דהא קולא לעני הוא דאקיל לא שיהא זה עיקר עירוב אלא באומר שביתתי במקומי ורי יהודה אמר אפילו לעשיר שהיה יושב בביתו ואמר שביתתי בסוף אלפים הקילו נמי ואף על גב דעיקר עירוב במקומי הוא: ולא אמרו דמשמע עיקר עירוב אינו בפת אלא להקל על העשיר הוא דאיתקון. סתמא היא וד"ה ולא מסקנא דמילתיה דר"י היא דהא רבי מאיר נמי מודה בה דעיקר עירוב ברגל במקומי:

תניא כותיה דר"נ. דאמר מחלוקת במקומי דאפילו היכא דאמר במקומי. לרי מאיר עשיר לא ורי יהודה נמי לא שרי לעשיר אל במקומי אבל במקום פלוני לא:
ה"ג ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר תהא שביתתי במקומי. והאי חוץ לתחום לאו דוקא אלא בסוף התחום ואי דווקא חוץ לתחום בתוך ד' אמות קאמר שבו שביתתו:

שלא אמרו לערב ברגל. אפילו כי האי גוונא דאמר במקומי אלא למי שבא בדרך כו' אלמא לרי"מ אפילו במקומי עני אין עשיר לא:

ויצא עשיר חוץ לתחום. אם ירצה:
ויאמר שביתתי במקומי. אלמא לרי יהודה לא שרי לעשיר אלא במקומי כרב נחמן:
א"ר יהודה מעשה באנשי בית ממל ובאנשי בית גוריון בארומא. מקום:
גורגרות. תאנים יבשים:

צימוקין. ענבים יבשים שנתייבשו ונצטמקו:
עניי כפר שיחין. סמוכין להן לארומא בתוך ד' אלפים:
ומחשיכין על התחום וכו'. אלמא עיקר עירוב ברגל ובמקומי ואע"ג דעניי היו הואיל ובביתם איתנהו כעשירים דמו דאי"ה להם בלא מזון בי סעודות ואעפ"כ היו מערבין ברגלן ומחשיכין דהיינו במקומי כרב נחמן אלמא עיקר עירוב ברגל ומחשיכין על התחום ואע"ג דלגבי עירוב עשירים הן דהא מביתם יוצאין על כך ויש להן פת אפ"ה שרי כי לית ליה שליח לערב ברגליו:

"וזה הוא שאמרו: העני מערב ברגליו. אמר רבי מאיר: אנו אין לנו אלא עני. רבי יהודה אומר: אחד עני ואחד עשיר, לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר, שלא יצא ויערב ברגליו."

אמר רב נחמן:
 מחלוקת **"במקומי"**,
 דרבי מאיר סבר: עיקר עירוב בפת,
 עני הוא דאקילו רבנן עילויה,
אבל עשיר - לא.
 ורבי יהודה סבר: עיקר עירוב ברגל, אחד עני ואחד עשיר.
אבל "במקום פלוני" - דברי הכל:
 עני - אין,
 עשיר - לא.
"וזהו היא שאמרו" - מאן קתני לה?
 רבי מאיר.
ואהי"א קאי?
א"אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה."
"ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל" - מאן קתני לה?
 רבי יהודה.

נא,ב

רב חסדא אמר:
 מחלוקת **"במקום פלוני"**,
 דרבי מאיר סבר: עני - אין, עשיר - לא.
 ורבי יהודה סבר: אחד עני ואחד עשיר.
אבל: "במקומי" - דברי הכל: אחד עני ואחד עשיר, דעיקר עירוב ברגל.
"וזהו היא שאמרו העני" - מאן קתני לה?
 רבי מאיר,
ואהי"א קאי?
"מי שבא בדרך וחשכה."
"ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל" - מאן קתני לה?
 דברי הכל.

תניא כותיה דרב נחמן:
"אחד עני ואחד עשיר מערבין בפת, ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר: 'שביתתי במקומי', לפי שלא אמרו מערבין ברגל אלא למי שבא בדרך וחשכה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר:
אחד עני ואחד עשיר - מערבין ברגל, ויצא עשיר חוץ לתחום ויאמר: 'תהא שביתתי במקומי', וזה הוא עיקרו של עירוב. והתירו חכמים לבעל הבית לשלח עירובו: ביד עבדו, ביד בנו, ביד שלוחו, בשביל להקל עליו. אמר רבי יהודה:
מעשה באנשי בית ממל ובאנשי בית גוריון בארומא, שהיו מחלקין גורגרות וצימוקין לעניים בשני בצורת, ובאין עניי כפר שיחין ועניי כפר חנניה ומחשיכין על התחום, למחרת משכימין ובאין."

רש"י

מתני' נמי דיקא. כרב נחמן דלר' יהודה במקום פלוני עשיר לא וכי פליג אדר"מ במקומי הוא דפליג:

מי שיצא. כל דהו והחזיק בדרך לעיר שמערבין שסמוכה לעירו לסוף ד' אלפים ויכול אדם לילך מזו לזו ע"י עירוב:

והחזירו חבירו. דא"ל עת חמה הוא עת צינה הוא כדלקמן (נב):

הוא מותר לילך. למחר לאותה עיר אחרת וכל בני עירו אסורין: **שיש לו ב' בתים.** אחד בזה ואחד בזה והיה רוצה לילך לביתו שבעיר אחרת מע"ש ולשבות שם בשבת ולא יצא מביתו אדעתא דקניית שבתה בסוף התחום ולחזור אלא אדעתא למיזל עד התם והחזירו חבירו:

איהו כיון דנפק לאורחא. משום הליכה ממש ולא משום לערב ברגליו הוי ליה עני ויכול לומר שביתתי בסוף התחום ויסיים מקום הניכר לו שם ופלוגתא דאמוראי היא לקמן (שם) איכא למ"ד דאפילו לא אמר נמי כיון דאין סהדי דהתם בעי למיזל כמאן דאמר דמי וע"כ בדלא אמר מידי עסקינן חדא דלא קתני ואמר שביתתי במקום פלוני ועוד: מדפליג ר"מ עלה ואמר הרי זה חמר גמל ש"מ בדלא אמר שביתתי במקום פלוני עסקינן דהא ר"מ מודה בעני וא"ת ר"מ עשיר חשיב ליה להאי דמשום דהחזיק בדרך פורתא לא משוי ליה עני א"כ דעשיר חשיב ליה ר"מ חמר גמל אמאי הא בביתו לא רצה לקנות דהא אמר שביתתי בסוף התחום ושם לא יכול. דהא לאו עני הוא ולא יזוז ממקומו מיבעי ליה אלא בדלא אמר עסקינן ור"מ נמי עני משויה ליה ומשום דלא אמר כלום מספקא ליה אי דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או שמא חזר בו לגמרי מלילך למחר לאותה העיר ודעתו לקנות שביתה בביתו הלכך חמר גמל הוא:

הנך עשירים נינהו. ואפילו אמרו שביתתנו במקום פלוני אסור דאי לא אמרו פשיטא אלמא כל במקום פלוני לר' יהודה עני אין עשיר לא ולהכי נקט יש לו שני בתים דאי לא הוה ליה ביתא התם לא הוה אמרינן כי לא אמר כמאן דאמר דמי דדלמא קא הדר ביה:

אמר רב אשי:

מתניתין נמי דיקא, דקתני:

"מי שיצא לילך לעיר שמערבין לה, והחזירו חבירו,

הוא מותר לילך,

וכל בני העיר - אסורין,

דברי רבי יהודה."

והוינן בה: מאי שנא איהו, ומאי שנא אינהו?

ואמר רב הונא:

הכא כמאי עסקינן: כגון שיש לו שני בתים, ושני תחומי שבת ביניהן,

איהו, כיון דנפקא ליה לאורחא הוה ליה עני.

והנך - עשירין נינהו.

אלמא: כל "במקום פלוני", עני - אין, עשיר - לא.

שמע מינה.

37. נא, ב

רש"י

הלכה כרבי יהודה. וכרב נחמן
במקומי:
הוה אתי מארטיבנא. רגיל
דאתי בכל שבת מארטיבנא
לפומבדיתא והיה יושב ערב
שבת בביתו ואומר שבייתי
בצינתא מקום מסוים היה בין
שני התחומין:
מאי דעתידך. דעשיר את ואמרת
שבייתי במקום פלוני:
והא אמר רב נחמן. דלא שרי ר'
יהודה אלא במקומי ותניא
כוותיה דרב נחמן לעיל:

["]וזה הוא שאמר: העני מערב ברגליו.
אמר רבי מאיר: אנו אין לנו אלא עני.
רבי יהודה אומר: אחד עני ואחד עשיר,
לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר, שלא יצא וערב ברגליו".]

מתני ליה רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב: "אחד עני ואחד עשיר".

אמר ליה רב:
סיים בה נמי:
הלכה כרבי יהודה.

רבה בר רב חנן הוה רגיל דאתי מארטיבנא לפומבדיתא.
אמר: "תהא שבייתתי בצינתא".

נבא

אמר ליה אביי:
מאי דעתידך?
רבי מאיר ורבי יהודה - הלכה כרבי יהודה,
ואמר רב חסדא: מחלוקת "במקום פלוני",
והא רב נחמן,
ותניא כוותיה!

אמר ליה:
הדר בי.

38. נב, א

רש"י

שבת. שקונה שביתה ברגליו יש לו ד' אמות לקניית בית לבד מאלפים לכל רוח:
להחמיר הוא. דמפסיד ארבע אמות:

אמר רמי בר חמא:
הרי אמרו: שבת - יש לו ארבע אמות.
הנותן את עירובו - יש לו ארבע אמות, או לא?

אמר רבא:
תא שמע:
"לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר,
שלא יצא ויערב ברגליו".
ואי אמרת: אין לו, האי להקל?! להחמיר הוא!
אפילו הכי ניקח ליה, כי הכי דלא נטרח וניפוק.

39. נב, א

רש"י

משנה

מי שיצא לילך בעיר שמערבין בה, והחזירו חברו, הוא - מותר לילך.
 וכל בני העיר - אסורין,
 דברי רבי יהודה.
 רבי מאיר אומר:
 כל שהוא יכול לערב, ולא עירב, - הרי זה חמור גמול.

גמרא

מאי שנא איהו, ומאי שנא אינהו?

אמר רב הונא:

הכא במאי עסקינן:

כגון שיש לו שני בתים, וביניהן שני תחומי שבת.
 איהו, כיון דנפק ליה לאורחא הוה ליה - עני.
 והני עשירי נינהו.

תניא נמי הכי:

"מי שיש לו שני בתים, וביניהן שני תחומי שבת,
 כיון שהחזיק בדרך - קנה עירוב,
 דברי רבי יהודה.
 יתר על כן אמר רבי יוסי ברבי יהודה:
 אפילו מצאו חברו,
 ואמר לו: "לין פה, עת חמה הוא, עת צינה הוא",
 למחר משבים והולך".

אמר רבה:

לומר כולי עלמא לא פליגי דצריך,
 כי פליגי להחזיק.

ורב יוסף אומר:

להחזיק דכולי עלמא לא פליגי דצריך,
 כי פליגי - לומר.

כמאן אזלא הא דאמר עולא:

מי שהחזיק בדרך, והחזירו חברו,
 הרי הוא מוחזר ומחוזק?

אי 'מוחזר', למה 'מוחזק'?

ואי 'מוחזק', למה 'מוחזר'?

הכי קאמר:

אף על פי שמוחזר 'מוחזק'.

כמאן?

קרוב יוסף,

ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה.

מתני'

מי שיצא. מעירו לילך בעיר אחרת שמערבין בה שסמוכה לעירו בתוך ד' אלפים:

הוא מותר לילך. ואע"פ שלא אמר כלום כדפירשתי לעיל דכיון שיש לו לשם בית ודאי לא עקר דעתו מהליכתו ונתכוון לקנות שביתה בסוף התחום והוי כעני האומר שביתתי במקום פלוני וקנה דהא עני הוא דהחזיק בדרך ולרבי מאיר ודאי עני הוא ואי אמר הוי קני אבל השתא דיכול היה לערב ולומר שביתתי במקום פלוני ולא אמר מספקא לן אי הוה דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או בביתו והרי זה חמור גמול שאין לו אלא אלפים שבין ביתו לסוף התחום אבל אלפים שמעבר ביתו לצד השני הפסיד דשמא בסוף התחום קנה ומסוף התחום נמי לא קנה אלפים לצד עיר האחרת שמא לא קנה שביתה כאן כי אם בביתו:

גמ'

תניא נמי הכי. דכשיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת עסקינן: כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב. אף אם לא אמר שביתתי בסוף התחום וחזר:

יתר על כן. אפילו לא החזיק בדרך אלא אמר לצאת והחזירו חברו ואמר לין פה:

לומר כ"ע לא פליגי דצריך. שיאמר לו חברו לין פה כדקתני מתניתין בדרי יהודה והחזירו חברו דהשתא ודאי משום צינה וחמה הוא דהדר ביה ודעתיה למקני שביתה בסוף התחום ואע"פ שלא אמר אבל אם חזר מעצמו איכא למימר נמלך ולא קנה שביתה לשם דאפילו גלוי דעתא ליכא והרי הוא כבני עירו:

כי פליגי להחזיק. והיינו יתר על כן אפילו לא החזיק בדרך אלא שאמר לו חברו לין פה ששמע ממנו שהיה רוצה לצאת ואמר לו לין פה בביתך הלילה משום צינה:

ורב יוסף אמר להחזיק כ"ע לא פליגי דצריך כי פליגי לומר. לין פה דלרי יהודה אם החזיק בדרך אע"פ שלא אמר לו חברו לין פה אלא שחזר מעצמו כמאן דאמר שביתתי במקום פלוני דמי והחזירו חברו דקתני מתניתין לרי"י לאו דוקא דה"ה לחזר מעצמו אלא אורחא דמילתא נקט אבל ר' יוסי ברי יהודה תרוייהו בעי חזקה ואמירה (והכי קאמר מצאו חברו שהתחיל לצאת ואמר לו חברו לין פה עמדי הלילה וקסבר רב יוסף ר' יוסי ברי יהודה להחמיר ולא תנן בברייתא יתר על כן ואפילו אלא הכי תנן ר' יוסי אומר מצאו חברו (כו) כך שמעתי והרבה מגומיין יש דקשיא ליה לרי"י יוסי מאי יתר על כן ומאי אפילו ויש מתרצין דרבי יוסי לא בעי חזקה כולי האי כדרי יהודה אבל אמרי נואש הן דפסיעה אחת חוץ לביתו הויא חזקה ובציר מהכי ליכא חזקה ועוד רב יוסף אמר דבחזקה לא פליגי אלא בלומר וא"כ אף בחזקה פליגי:

ל"א ולא שמעתי אמר רבה לומר שביתתי בתוך התחום כ"ע לא פליגי דצריך זה החוזר לומר כן וכי פליגי ר' יוסי ואתא לאקולי אחזקה פליגי דשמעיה לרי"י יהודה דאמר החזיק ואתא איהו למימר אפילו מצאו חברו שהיה רוצה להחזיק ולא הניחו קנה עירוב ובלבד שיאמר שביתתי לשם דהואיל והיה רוצה לצאת חשבינן ליה כיוצא והוי עני ורב יוסף אמר להחזיק לא פליגי דודאי חזקה בעינן דאי לא החזיק לא הוי עני כי פליגי לומר דרי יהודה בעי שיאמר שביתתי לשם וארישא דמתניתין קאי דפריש בה ואמר שביתתי בעיקרו ולא איצטרך למיהדר ומיתנייא בסיפא ואתא ר' יוסי למימר אפילו לא אמר מידי קני הואיל והחזיק דגלוי דעתא קנייה היא וא"ת כיון דלרבי יהודה באומר שביתתי במקום פלוני קאמר אמאי פליגי ר"מ עליה ומשוי ליה חמור גמול ר"מ לית ליה חזקה כי האי גוונא אלא בא בדרך ממש אבל האי כעשיר משוי ליה וקסבר ר"מ כל שהוא עשיר והיה לו לערב בפת ולא עירב בפת אלא באמירה הפסיד באמירתו אלפים שהיה לו לערב הלז מביתו שסילק עצמו מרוח זו ובמקום שביתתו לא נשתכר דלאו עירוב הוא ואין לו אלא אלפים הללו ונראין הדברים דרי"י מאיר אכל מי שהוא עשיר פליגי ובאומר שביתתי במקום פלוני מדקתני כל שיש בידו לערב כו' דאי ס"ד ר"מ עני משוי ליה להאי וטעמא משום דמספקא לן היכא ניחא ליה הוא הואיל ולא אמר אם כן מאי כל הא לא משכחת לה דך ספיקא אלא בהך לחודיה שיצא וחזר והרי זה חמור גמול מיבעי ליה:

מוחזר. משמע שלא קנה שביתה כלל:

מוחזק. משמע דקנה:

כמאן. ללישנא קמא דפריש דרב יוסף אליבא דרי"י יוסי תרתי בעי אמירה דלין פה וחזקה הכי בעי ליה כמאן אזלה הא דעולא דבעי תרתי שהחזיק היינו חזקה והחזירו חברו היינו לי פה:

כרב יוסף אליבא דרי"י יוסי ברי יהודה. דבעי תרתי והוא הדין לרבה אליבא דרי"י יהודה אלא חדא מינייהו נקט וללישנא בתרא הכי פירושא כמאן אזלה הא דעולא דלא בעי למימר שביתתי במקום פלוני דקאמר אע"פ שמוחזר דמשמע לגמרי כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי ברי יהודה דאמר לא בעינן לומר (הג"ה) ואהך לישנא ליכא למימר כרבה ואליבא דרי"י יהודה דבין רבה ובין רב יוסף תרוייהו סבירא להו דרבי יהודה תרתי בעי. עד כאן):

רש"י

אישתתא שם אדם:

כי הוה אזיל לביתיה ובתוך ד'

אלפים הוה:

נחת דרגא מעלה מן הכבש

שהיה יורד מן העליה דהוה ליה

החזיק בדרך:

בית הכא לין פה:

כמאן בעינן החזיק בדרך ולין

פה וללישנא אחרינא הכי גרסינן

כמאן דסגי ליה בהכי ואע"ג

דלא אמר שביתתי במקום פלוני

כרב יוסף אליבא דר' יוסי ברי

יהודה לא כרבה ואליבא דרבי

(יוסי ברב) יהודה וה"פ כמאן

הוי כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי

ברי יהודה דלא בעי אלא

להחזיק והאי נמי החזיק ולא

אמר ומשני לא דאמר עסקינן

וכרבה אליבא דר' יהודה דבעי

תרתי והוא הדין נמי לרב יוסף

ואליבא דרבי יהודה אלא

אליבא דרבה עדיפא ליה

לאוקמי משום דרבה ורב יוסף

הילכתא כרבה לבר מתלת שדה

ענין ומחצה:

רב יהודה בר אישתתא אייתי ליה כלפלה דפירי לרב נתן בר אושעיא.

כי הוה אזיל, שבקיה עד דנחית דרגא,

אמר ליה: בית הכא. למחר קדים ואזיל.

נבב כמאן?

כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי בר יהודה.

לא, כרבה ואליבא דרבי יהודה.

40. נב, ב

רס"י

ספק. בפרק בכל מערבין (לעיל לה.) נתגלגל חוץ לתחום נשרף מבעוד יום אינו עירוב משחשיכה הרי זה עירוב ספק מבעוד יום ספק משחשיכה ר' מאיר ור' יהודה אומרים כו' אלמא כל ספיקא חמר גמל הוא ומתניי נמי ספיקא הוא וללישנא בתרא הכי קשיא ליה תנינא חדא זימנא לר"מ דהיכא דעירב במקום שאינו עירוב הוה חמר גמל:

לא תימא. התם הוא דספק עירב וקנה שם שבתה וספק לא עירב וקנה בביתו הוא דהוי חמר גמל אבל היכא דודאי לא עירב כגון חוזר זה שהיה לו לערב בפת שקרוב לביתו היה. ל"א שהיה לו לומר שביתתי במקום פלוני לא הוי חמר גמל דאין כאן ספק אלא לגמרי נתכוון אביתו ויהא כאנשי עירו: **אלא אפילו ודאי לא עירב.** שלא אמר שביתתי לשם נמי מחזקינן ליה בספק משום גלויי דעתא וללישנא בתרא דפרשינן דרבי מאיר עשיר משוי ליה ואפילו הכי הוי חמר גמל ולא כבני עירו ש"מ דאפילו במקום שאין ספק כגון נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום דודאי לאו עירוב הוא אפילו הכי לרבי מאיר חמר גמל הוא דסילק עצמו בכוונתו מאלפים של צד שני לביתו וההיא סתמא דקתני התם מבעוד יום אינו עירוב דמשמע והרי הוא כבני עירו ר' יהודה היא והא דלא עריב להו ותני בהדי סיפא דקתני הרי זה חמר גמל משום דר' יהודה בסיפא מודה לר' מאיר אבל ברישא כבני עירו שוי להו ורישא ר' יהודה היא:

"רבי מאיר אומר:

כל שיכול לערב [ולא עירב, - הרי זה חמר גמל"].

הא תנינא חדא זימנא:

"ספק,

רבי מאיר ורבי יהודה אומרים:

הרי זה חמר גמל" (לה.).

אמר רבי ששת:

לא תימא טעמא דרבי מאיר: ספק עירב ספק לא עירב, הוא דהוי חמר גמל,

אבל ודאי לא עירב - לא הוי חמר גמל.

א"ל: אפילו ודאי לא עירב הוי חמר גמל.

דהא הכא ודאי לא עירב, וקא הוי חמר גמל.

41. נב, ב

רש"י

מתני'
מי שיצא חוץ לתחום. במזיד ומדעת שלא לשם מצוה:
שתיים יכנס. משום הבלעת תחומין כדאמרינן בפירקין (לעיל דף מה.) ר' אליעזר לטעמיה דאמר והוא באמצען:

גמ'
ה"ג הא מני אחרים היא:
למקום שרובו שם הוא נזקר. ורובו בתוך התחום הוא:
נזקר. כלומר בטר רובו שדינן ליה וכיון דלא הויא אלא רגלו אחת חוץ לתחום עדיין רובו בתוך התחום הילכך יכנס:
הוא דאמר. ר' חנינא:

משנה

מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת - לא יכנס.
רבי אליעזר אומר:
שתיים - יכנס, שלש - לא יכנס.

גמרא

אמר רבי חנינא:
 רגלו אחת בתוך התחום, ורגלו אחת חוץ לתחום - לא יכנס, דכתיב: **"אם תשיב משבת רגלך"** (ישעיהו נח, יג).
"רגלך" כתיב.

והתניא:

רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס!"

הא מני?

אחרים היא,

דתניא:

"אחרים אומרים:

למקום שרובו הוא נזקר."

איכא דאמרי.

אמר רבי חנינא:

רגלו אחת בתוך התחום, ורגלו אחת חוץ לתחום - יכנס,
 דכתיב: **"אם תשיב משבת רגלך"**,
"רגלך" - קרינן.

והתניא:

"לא יכנס!"

הוא דאמר פאחרים,

דתניא:

"למקום שרובו הוא נזקר."

42. נב, ב

רפ"י

מתני' דעקר חדא. שיצא מן האחת ועומד בשניה והכי קאמר אם בשתים עומד יכנס וברייתא דקתני שתים לא יכנס שיצא מכל השתים:
למודד. שחשכה לו ואמר שביתתי במקומי ומודד אלפים פסיעות בינוניות אולי יכנס לתחום העיר וכלו אלפים שלו אמה אחת חוץ לתחום לא יכנס שאפילו האלפים מוליכות אותו לתוכו אינו מותר לצאת מאלפים כדתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אפילו סוף מדתו כלה במערה לא יהלך להלן מאלפים דכיון שמדד אלפים לבד מקום שביתתו שהן ארבע אינו יכול לעבור חוץ לאלפים:

"דבי אליעזר אומר:
שתים - יבנס, שלש - לא יבנס".

והתניא:

"דבי אליעזר אומר:
אחת יבנס, שתים לא יבנס".

לא קשיא:

הא דעקר חדא וקם אתרתי.
 הא דעקר תרתי וקם אתלת.

והתניא:

"דבי אליעזר אומר:
אפילו אמה אחת, לא יבנס!"

כי תניא ההיא למודד.

דתנן:

"ולמודד, שאמרו: נותנין לו אלפים אמה, אפילו סוף מדתו כלה במערה" (סא).

כ"י

.43 נב, ב

מתני'

מי שהחשיך חוץ לתחום. שהוא בא בדרך וחשכה לו חוץ לתחום:

אפילו חמש עשרה אמה כו'.

לאו דווקא ט"ו אמה:

המשוחות. מודדי התחומין

לעירות ועושין סימן לתוך

התחום:

אינו ממצין את המדות. להציב

הסימן בסוף אלפים אלא כונסין

אותן לתוך אלפים:

מפני הטועין. מפני טועי המדה

שאינו מכירין את הסימן ופעמים

הולכין להלן ממנו וחוזרין ולא

אדעתיהו ל"א ולא שמעתי

דדוקא ט"ו נקט וטועי המדה הן

המשוחות הקובעין התחומין

ואמרינן לקמן בכיצד מעברין

(דף נז:). אין מודדין אלא בחבל

של חמשים אמה ארבעים

חבלים יש לאלפים וכל חבל

וחבל מתמעט שני אחיזות שזה

תופס מכאן וזה תופס מכאן

והאחיזה טפח וחצי אצבע הרי

פ' טפחים ומ' אצבעות העולין

ליו"ד טפחים הרי תשעים

טפחים שהן חמש עשרה אמות:

משנה

מי שהחשיך חוץ לתחום, אפילו אמה אחת - לא יבנס.

רבי שמעון אומר:

אפילו חמש עשרה אמות - יבנס,

שאין המשוחות ממצין את המדות, מפני הטועין.

גמרא

תנא:

"מפני טועי המדה".

הדרן מי שהוציא אוהו